

Wojewódzka Biblioteka Publiczna i Centrum Animacji Kultury
w Poznaniu

PORADNIK
BIBLIOGRAFICZNO-METODYCZNY

Kwartalnik

Poznań 2023

Przewodniczący Zespołu Redakcyjnego: Iwona Smarsz

Redaguje zespół: Aneta Szczepaniak-Głębocka
Małgorzata Derwich-Pawela
Anna Wawrzyniak
Izabela Wielicka

ISSN 0238-9142

Wydawnictwo Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej
i Centrum Animacji Kultury w Poznaniu
60-819 Poznań, ul. Prusa 3
tel. 61 664 08 79

e-mail: poradnik@wbp.poznan.pl
<http://www.wbp.poznan.pl>

WIELKOPOLSKA

INSTYTUCJA KULTURY
SAMORZĄDU
WOJEWÓDZTWA
WIELKOPOLSKIEGO

Instytucja kultury Samorządu Województwa Wielkopolskiego

Materiał szkoleniowy

A-5 325 egz.

SPIS TREŚCI

	str.
WAŻNIEJSZE WYDARZENIA I ROCZNICE 2023 ROKU (oprac. Izabela Wielicka).....	5
I. KALENDARZ ROCZNIC, OBCHODÓW I WYDARZEŃ (oprac. Izabela Wielicka).....	8
II. ZESTAWIENIA BIBLIOGRAFICZNE	
<i>Aleksander Hrabia Fredro, patron niewidzialnego uniwersytetu</i> – Anna Roter-Bourkane.....	21
<i>Siostrzeństwo, dziewczynskość, feminizm – o doświadczaniu kobiecej wspólnoty</i> – Anna Wawrzyniak.....	28
Środowisko wielkopolskiej kultury:	
<i>Mistrz aforyzmu Ryszard Podlewski (1932-2018)</i> – Małgorzata Derwich	43
Bibliografie osobowe:	
<i>Mariusz Sabiniewicz (1963-2007), aktor (nie tylko) romantyczny</i>	53
III. MATERIAŁY METODYCZNE	
<i>Babcia też była dziewczynką, Dziadek też był chłopcem</i> – Izabela Wielicka.....	61
<i>Tajemnice Kazimiery Iłakowiczówny – poetki na wygnaniu</i> – Małgorzata Derwich	66
IV. MATERIAŁY REGIONALNE	
A. Przegląd nowości regionalnych	87
B. Imprezy kulturalne w bibliotekach publicznych woj. wielkopolskiego	103
C. Wojewódzka Biblioteka Publiczna i Centrum Animacji Kultury na łamach prasy	141
V. KRONIKA.....	143

WAŻNIEJSZE WYDARZENIA I ROCZNICE 2023 ROKU

Rocznice 2023 ogłoszone przez Sejm RP:

Rok Wojciecha Korfańtego
Rok Pawła Edmunda Strzeleckiego
Rok Aleksandra Fredry
Rok Aleksandry Piłsudskiej
Rok Maurycego Mochnackiego
Rok Jadwigi Zamoyskiej
Rok Jerzego Nowosielskiego

Rocznice 2023 ogłoszone przez Senat RP:

Rok Mikołaja Kopernika
Rok Jana Matejki
Rok Wisławy Szymborskiej

Rocznica 2023 ogłoszona przez Urząd Marszałkowski Województwa Wielkopolskiego:

Wielkopolski Rok Wisławy Szymborskiej

Lekturą Narodowego Czytania w 2023 roku

jest „Nad Niemnem” Elizy Orzeszkowej
– w 160. rocznicę powstania styczniowego

Rocznice:

- 550. rocznica urodzin Mikołaja Kopernika – luty
- 450. rocznica urodzin Caravaggia – wrzesień
- 420. rocznica urodzin Jana Jonstona – wrzesień
- 400. rocznica urodzin Blaise’a Pascala – czerwiec
- 250. rocznica śmierci Stanisława Konarskiego – sierpień
- 250. rocznica powstania Komisji Edukacji Narodowej – październik
- 230. rocznica urodzin Aleksandra Fredry – czerwiec
- 220. rocznica urodzin Maurycego Mochnackiego – wrzesień

- 200. rocznica urodzin Sándora Petőfi – styczeń
- 200. rocznica urodzin Josepha Ernesta Renana – luty
- 200. rocznica urodzin Aleksandra Ostrowskiego – kwiecień
- 200. rocznica urodzin Henryka Rodakowskiego – lipiec
- 200. rocznica urodzin Kornela Ujejskiego – wrzesień
- 200. rocznica urodzin Władysława Syrokomli – wrzesień

- 185. rocznica urodzin Jana Matejki – czerwiec

- 150. rocznica urodzin Johannesa Vilhelma Jensena – styczeń
- 150. rocznica urodzin Karola Franciszka Irzykowskiego – styczeń
- 150. rocznica urodzin Maryli Wolskiej – marzec
- 150. rocznica urodzin Siergieja Rachmaninowa – kwiecień
- 150. rocznica urodzin Wojciecha Korfantego – kwiecień
- 150. rocznica rozpoczęcia działalności Akademii Umiejętności w Krakowie
– maj
- 150. rocznica urodzin Tadeusza Rittnera – maj
- 150. rocznica urodzin Henriego Barbusse’a – czerwiec
- 150. rocznica urodzin Józefa Hallera – sierpień
- 150. rocznica urodzin Wacława Berenta – wrzesień
- 150. rocznica śmierci Pawła Edmunda Strzeleckiego – październik
- 150. rocznica urodzin Tadeusza Micińskiego – listopad
- 150. rocznica urodzin Walerija Briusowa – grudzień

- 130. rocznica śmierci Jana Matejki – listopad

- 100. rocznica śmierci Jaroslava Haška – styczeń
- 100. rocznica urodzin Jerzego Nowosielskiego – styczeń
- 100. rocznica urodzin Olgierda Budrewicza – luty
- 100. rocznica śmierci Wilhelma Conrada Röntgena – luty
- 100. rocznica urodzin Shusaku Endo – marzec
- 100. rocznica urodzin Elizabeth Jaine Howard – marzec
- 100. rocznica urodzin Gustawa Holoubka – kwiecień
- 100. rocznica otwarcia portu w Gdyni – kwiecień
- 100. rocznica urodzin Josepha Hellera – maj
- 100. rocznica śmierci Edwarda Lubowskiego – maj
- 100. rocznica urodzin Zbigniewa Florczaka – maj
- 100. rocznica urodzin Jerzego Chmielewskiego – czerwiec
- 100. rocznica urodzin Wisławy Szymborskiej – lipiec
- 100. rocznica urodzin Andrzeja Brauna – sierpień
- 100. rocznica urodzin Zofii Posmysz-Piaseckiej – sierpień
- 100. rocznica urodzin Mariana Koszewskiego – wrzesień

- 100. rocznica urodzin Italo Calvino – październik
- 100. rocznica urodzin Władimira Tiendriakowa – grudzień
- 100. rocznica śmierci Włodzimierza Przerwy-Tetmajera – grudzień
- 100. rocznica urodzin Ludmiły Marjańskiej – grudzień
- 100. rocznica śmierci Jadwigi Zamoyskiej – listopad

- 60. rocznica śmierci Aleksandry Piłsudskiej – marzec

- 50. rocznica śmierci Františka Běhouka – styczeń
- 50. rocznica śmierci Pearl Buck – marzec
- 50. rocznica śmierci Jana Marcina Szancera – marzec
- 50. rocznica śmierci Tadeusza Kraszewskiego kwiecień
- 50. rocznica śmierci Pabla Picasso – kwiecień
- 50. rocznica śmierci Bohdana Arcta – maj
- 50. rocznica Drugiego Kongresu Nauki Polskiej – czerwiec
- 50. rocznica śmierci Johna RONALDA Reuela Tolkiena – wrzesień
- 50. rocznica śmierci Pabla Nerudy – wrzesień

- 10. rocznica śmierci Teresy Torańskiej – styczeń
- 10. rocznica śmierci Stefana Kudelskiego – styczeń
- 10. rocznica śmierci Marka Skwarnickiego – marzec
- 10. rocznica śmierci Hilarego Koprowskiego – kwiecień
- 10. rocznica śmierci Cezarego Chlebowskiego – maj
- 10. rocznica śmierci Seamusa Heaneya – sierpień
- 10. rocznica śmierci Toma Clancy – październik
- 10. rocznica śmierci Edmunda Niziurskiego – październik
- 10. rocznica śmierci Doris Lessing – listopad
- 10. rocznica śmierci Natalii Gorbaniewskiej – listopad
- 10. rocznica śmierci Wojciecha Kilara – grudzień

Szczegółowe daty rocznic zawierają kalendaria kwartalne „Poradnika Bibliograficzno-Metodycznego”.

I. KALENDARZ ROCZNIC, OBCHODÓW I WYDARZEŃ

Poniższy kalendarz to wybrane daty rocznic, obchodów i wydarzeń w I kwartale 2023 roku.

S t y c z e ń

	1 I		– Światowy Dzień Pokoju, obchodzony przez Kościół katolicki
	1 I		– Dzień Domeny Publicznej, święto nieoficjalne
(200)	1 I	1823	– Ur. Sándor Petőfi, poeta węgierski (zm. 31 VII 1849)
(160)	1 I	1863	– Ur. Pierre de Coubertin (właśc. Pierre de Fredy, baron de Coubertin), francuski historyk, pedagog, współorganizator nowożytnych igrzysk olimpijskich, założyciel i przewodniczący (1896-1925) Międzynarodowego Komitetu Olimpijskiego (zm. 2 IX 1937)
(70)	1 I	1953	– Zm. Ludomir Różycki, kompozytor (ur. 18 IX 1883)
(50)	1 I	1973	– Zm. František Běhounek, pisarz czeski, autor książek dla dzieci i młodzieży (ur. 27 X 1898)
(105)	2 I	1918	– Ur. Adam Bahdaj, prozaik, tłumacz, autor książek dla dzieci i młodzieży (zm. 7 V 1985)
(10)	2 I	2013	– Zm. Teresa Torańska, dziennikarka i pisarka (ur. 1 I 1944)
(100)	3 I	1923	– Zm. Jaroslav Hašek, pisarz czeski (ur. 30 IV 1883)
	4 I		– Światowy Dzień Braille'a
(205)	5 I	1818	– Zm. Marcello Bacciarelli, malarz włoski tworzący w Polsce (ur. 16 II 1731)
(85)	5 I	1938	– Ur. Andrzej Babiński, poeta poznański (zm. 14 V 1984)
(55)	5 I	1968	– Zm. Hanna Mortkowicz-Olczakowa, poetka, prozaik, tłumaczka, autorka książek dla dzieci i młodzieży (ur. 15 X 1905)

- (210) 6 I 1813 – Ur. Hipolit Cegielski, wielkopolski przemysłowiec i działacz społeczno-kulturalny, polityk, nauczyciel, językoznawca (zm. 30 XI 1868)
- (90) 6 I 1933 – Ur. Ewa Najwer, polska poetka, prozaik, krytyk literacki, pedagog (zm. 13 V 2019)
- (100) 7 I 1923 – Ur. Jerzy Nowosielski, polski malarz, rysownik, scenograf, filozof i teolog prawosławny (zm. 21 II 2011)
- (85) 7 I 1938 – Ur. Roland Topor, francuski pisarz i rysownik polskiego pochodzenia, autor opowiadań i sztuk teatralnych (zm. 16 IV 1997)
- (75) 7 I 1948 – Otwarcie Wydawnictwa „Pallottinum” w Poznaniu
- (330) 8 I 1693 – Zm. Jan Andrzej Morsztyn, poeta, przedstawiciel polskiego baroku, tłumacz, dyplomata (ur. 24 VI 1621)
- (80) 8 I 1943 – Zm. Franciszek Witaszek, lekarz, działacz ruchu oporu związany z Wielkopolską (ur. 8 IX 1908)
- (115) 9 I 1908 – Ur. Simone de Beauvoir (właśc. Simone Lucie Ernestine Marie Bertrand de Beauvoir), francuska pisarka, filozof, feministka (zm. 14 IV 1986)
- (95) 9 I 1928 – Utworzenie Ligi Ochrony Przyrody jako organizacji ogólnokrajowej
- (245) 10 I 1778 – Zm. Karol Linneusz (szw. Carl von Linné, łac. Carolus Linnaeus), szwedzki przyrodnik, twórca systematyki roślin i zwierząt (ur. 23 V 1707)
- (160) 10 I 1863 – W Londynie otwarto pierwszą na świecie linię metra
- (140) 10 I 1883 – Ur. Aleksiej Nikołajewicz Tołstoj, pisarz rosyjski (zm. 23 II 1945)
- (60) 10 I 1963 – Zm. Tadeusz Szeligowski, kompozytor, pedagog, związany z Wielkopolską (ur. 13 IX 1896)
- (395) 12 I 1628 – Ur. Charles Perrault, poeta i prozaik, bajkopisarz francuski (zm. 16 V 1703)
- (145) 12 I 1878 – Ur. Ferenc Molnar, pisarz, dramaturg i dziennikarz węgierski (zm. 1 IV 1952)

- (120) 12 I 1903 – Ur. Tadeusz Kraszewski, powieściopisarz i dziennikarz, związany z Wielkopolską (zm. 4 IV 1973)
- (30) 12 I 1993 – Zm. Józef Czapski (właśc. hr. Hutten-Czapski), malarz, eseista, krytyk sztuki, autor wspomnień, pisarz emigracyjny (ur. 3 IV 1896)
- (120) 13 II 1903 – Ur. Irena Jurgielewiczowa, pisarka, autorka utworów dla dzieci i młodzieży, pedagog (zm. 25 V 2003)
- (125) 14 I 1898 – Zm. Levis Carroll (właśc. Charles Lutwidge Dodgson), angielski pisarz, matematyk i fotograf (ur. 27 I 1832)
- (55) 15 I 1968 – Zm. Leopold Infeld, fizyk, autor prac z teorii względności, współpracownik Alberta Einsteina (ur. 20 VII 1898)
- 17 I – Dzień Judaizmu, obchodzony przez polski Kościół katolicki
- (160) 17 I 1863 – Ur. Konstantin Stanisławski (właśc. Konstantin Aleksiejew), rosyjski reżyser, aktor, wykładowca, teoretyk teatru (zm. 7 VIII 1938)
- (125) 17 I 1898 – Zm. Marceli Motty, filolog, nauczyciel, felietonista, działacz społeczny, związany z Poznaniem (ur. 5 VI 1818)
- (95) 18 I 1928 – Ur. Franciszek Pieczka, aktor teatralny, filmowy i dubbingowy (zm. 23 IX 2022)
- (40) 18 I 1983 – Zm. Stanisław Hebanowski, reżyser teatralny, prozaik, tłumacz, związany z Wielkopolską (ur. 25 I 1912)
- (150) 20 I 1873 – Ur. Johannes Vilhelm Jensen, pisarz duński, laureat Nagrody Nobla w 1944 r. (zm. 25 XI 1950)
- 21 I – Dzień Babci
- (60) 21 I 1963 – Ur. Mariusz Sabiniewicz, aktor teatralny i filmowy, związany z Teatrem Nowym w Poznaniu (zm. 26 IV 2007)
- 22 I – Dzień Dziadka
- (235) 22 I 1788 – Ur. George Gordon Byron, poeta i dramaturg angielski (zm. 19 IV 1824)
- (160) 22 I 1863 – Wybuch powstania styczniowego

- (30) 22 I 1993 – Zm. Kobo Abe (właśc. Kimifusa Abe), pisarz, dramaturg i scenarzysta japoński (ur. 7 III 1924)
- (5) 22 I 2018 – Zm. Ursula Kroeber Le Guin, amerykańska pisarka, autorka książek SF i fantasy (ur. 21 X 1929)
- (240) 23 I 1783 – Ur. Stendhal (właśc. Marie-Henri Beyle), pisarz francuski (zm. 23 III 1842)
- (150) 23 I 1873 – Ur. Karol Franciszek Irzykowski, pisarz, poeta, krytyk literacki i filmowy (zm. 2 XI 1944)
- (125) 23 I 1898 – Ur. Siergiej Eisenstein, rosyjski reżyser, scenarzysta, operator filmowy, scenograf, teoretyk filmu (zm. 11 II 1948)
- 25 I – Ogólnopolski Dzień Sekretarki i Asystentki
- 25 I – Dzień Kryptologii
- (110) 25 I 1913 – Ur. Witold Lutosławski, kompozytor, dyrygent, pianista (zm. 7 II 1994)
- (85) 25 I 1938 – Ur. Władimir Wysocki, rosyjski poeta, pieśniarz aktor (zm. 25 VII 1980)
- 26 I – Dzień Islamu obchodzony w Kościele katolickim w Polsce
- (10) 26 I 2013 – Zm. Stefan Kudelski, elektronik i wynalazca, laureat nagród amerykańskiej Akademii Filmowej, w tym „Oscara” (ur. 27 II 1929)
- 27 I – Międzynarodowy Dzień Pamięci o Ofiarach Holocaustu
- 28 I – Dzień Ochrony Danych Osobowych
- 28 I – Międzynarodowy Dzień Mobilizacji przeciwko Wojnie Nuklearnej
- (120) 28 I 1903 – Ur. Aleksander Kamiński (pseud. Kamyk), pedagog, pisarz i działacz harcerski, żołnierz Armii Krajowej (zm. 15 III 1978)
- 29 I – Światowy Dzień Pomocy Chorym na Trąd – Światowy Dzień Trędownych, obchodzony w ostatnią niedzielę stycznia

- (110) 29 I 1913 – Zm. Władysław Belza, poeta, publicysta (ur. 17 X 1847)
- (45) 29 I 1978 – Zm. Stanisław Dygat, prozaik, tłumacz, scenarzysta filmowy (ur. 5 XII 1914)
- (90) 31 I 1933 – Zm. John Galsworthy, pisarz angielski, laureat Nagrody Nobla w 1932 r. (ur. 14 VIII 1867)

L u t y

- (105) II 1918 – Zm. Tadeusz Miciński, poeta, prozaik, dramaturg (ur. 9 XI 1873, dokładny dzień śmierci nieznany)
- (135) 1 II 1888 – Ur. Franciszek Kleeberg, generał brygady Wojska Polskiego, dowódca grupy operacyjnej „Polesie” w kampanii wrześniowej 1939 r. (zm. 5 IV 1941)
- 2 II – Dzień Handlowca
- 2 II – Światowy Dzień Mokradeł – Światowy Dzień Obszarów Wodno-Błotnych, Światowy Dzień Terenów Podmokłych, Międzynarodowy Dzień Mokradeł
- (160) 2 II 1863 – Ur. Maria Rodziewiczówna, powieściopisarka i nowelistka (zm. 6 XI 1944)
- (80) 2 II 1943 – Zakończenie bitwy pod Stalingradem
- (555) 3 II 1468 – Zm. Jan Gutenberg (właśc. Johannes Gensfleisch zum Gutenberg), niemiecki rzemieślnik, wynalazca i twórca metody druku za pomocą ruchomych czcionek (ur. ok. 1400)
- (130) 3 II 1893 – Zm. Teofil Lenartowicz, poeta, etnograf, rzeźbiarz (ur. 27 II 1822)
- (75) 3 II 1948 – Ur. Henning Mankell, szwedzki pisarz, dziennikarz, reżyser i autor sztuk teatralnych (zm. 5.10.2015)
- (60) 3 II 1963 – Zm. Stefan Vrtel-Wierczyński, bibliograf, bibliotekarz, historyk literatury polskiej i słowiańskiej, związany z Poznaniem (ur. 26 XII 1886)

- (335) 4 II 1688 – Ur. Pierre Marivaux, pisarz i dramaturg francuski (zm. 12 II 1763)
- (85) 4 II 1938 – Zm. Karol Hubert Rostworowski, poeta, pisarz, dramaturg (ur. 3 XI 1877)
- (80) 4 II 1943 – Ur. Wanda Rutkiewicz, polska alpinistka i himalaistka, autorka i współautorka filmów oraz książek alpinistycznych (zm. 12 V 1992)
- (15) 4 II 2008 – Zm. Stefan Meller, polski dyplomata, historyk, publicysta, profesor nauk humanistycznych, minister spraw zagranicznych (ur. 4 VII 1942)
- (130) 5 II 1893 – Ur. Roman Ingarden, filozof, estetyk, (zm. 14 VI 1970)
- (105) 6 II 1918 – Ur. Lothar-Günther Buchheim, niemiecki pisarz, malarz (zm. 22 II 2007)
- (545) 7 II 1478 – Ur. Thomas More (Morus), angielski myśliciel, pisarz i polityk, członek Izby Lordów i kanclerz królewski, męczennik chrześcijański czczony przez anglikanów, święty Kościoła katolickiego (zm. 6 VII 1535)
- (195) 8 II 1828 – Ur. Juliusz Verne, pisarz francuski (zm. 24 III 1905)
- (25) 8 II 1998 – Zm. Halldor Laxness (właśc. Halldór Guðjónsson), pisarz islandzki, laureat Nagrody Nobla w 1955 r. (ur. 23 IV 1902)
- (125) 10 II 1898 – Ur. Bertolt Brecht (właśc. Eugen Berthold Friedrich Brecht), niemiecki pisarz, dramaturg, poeta, teoretyk teatru, inscenizator (zm. 14 VIII 1956)
- (100) 10 II 1923 – Ur. Olgierd Budrewicz, dziennikarz, reportażysta, pisarz, varsavianista, podróżnik (zm. 20 XI 2011)
- (100) 10 II 1923 – Zm. Wilhelm Conrad Röntgen, fizyk niemiecki, laureat Nagrody Nobla w 1901 r. (ur. 27 III 1845)
- 11 II – Europejski Dzień Numeru Alarmowego 112
- 11 II – Światowy Dzień Chorego, święto chrześcijańskie

- (85) 11 II 1938 – Zm. Kazimierz Twardowski, filozof, psycholog i logik, twórca lwowsko-warszawskiej szkoły filozoficznej (ur. 20 X 1866)
- (75) 11 II 1948 – Zm. Siergiej Michajłowicz Eisenstein, radziecki reżyser filmowy i teatralny, scenarzysta (ur. 23 I 1898)
- (60) 11 II 1963 – Zm. Sylvia Plath, amerykańska poetka, pisarka i esejistka (ur. 27 X 1932)
- (45) 11 II 1978 – Zm. Zygmunt Szweykowski, historyk literatury, profesor UP i UAM (ur. 7 IV 1894)
- (260) 12 II 1763 – Zm. Pierre Marivaux, pisarz i dramaturg francuski (ur. 4 II 1688)
- (210) 12 II 1813 – Ur. Walenty Stefański, księgarz, drukarz, działacz polityczny, związany z Wielkopolską (zm. 30 VI 1877)
- (80) 12 II 1943 – Ur. Wacław Kisielewski, pianista, kompozytor, współtwórca duetu fortepianowego „Marek i Wacek” (zm. 12 VII 1986)
- 13 II – Światowy Dzień Radia
- (140) 13 II 1883 – Zm. Richard Wagner, niemiecki kompozytor, dyrygent i teoretyk muzyki (ur. 22 V 1813)
- (225) 14 II 1798 – Ur. Konstancja Łubieńska, literatka i publicystka wielkopolska (zm. 16 I 1867)
- (205) 14 II 1818 – Ur. Gustaw Ehrenberg, poeta, działacz polityczny (zm. 28 IX 1895)
- (65) 14 II 1958 – Memorandum rządu PRL w sprawie strefy bezatomowej w Europie Środkowej
- (95) 15 II 1928 – Ur. Cezary Chlebowski, polski pisarz i publicysta, historyk (zm. 9 V 2013)
- (265) 16 II 1758 – Ur. Julian Ursyn Niemcewicz, pisarz, poeta, historyk, tłumacz (zm. 21 V 1841)
- (40) 16 II 1983 – Zm. Kazimiera Iłakowiczówna, poetka, prozaik, tłumaczka, związana z Poznaniem (ur. prawdopodobnie 6 VIII 1888)

- 17 II – Światowy Dzień Kota
- (350) 17 II 1673 – Zm. Molière (właśc. Jean Baptiste Poquelin), kome-
diopisarz francuski (ur. 15 I 1622)
- (40) 18 II 1983 – Zm. Jadwiga Popowska, poetka i dziennikarka, zwią-
zana z Poznaniem (ur. 18 II 1901)
- (15) 18 II 2008 – Zm. Alain Robbe-Grillet, francuski pisarz, scenarzysta
i reżyser filmowy (ur. 18 VIII 1922)
- 19 II – Dzień Nauki Polskiej
- (550) 19 II 1473 – Ur. Mikołaj Kopernik, astronom (zm. 21 V 1543)
- (20) 20 II 2003 – Zm. Jan Józef Szczepański, pisarz, reporter, eseista,
scenarzysta filmowy, tłumacz (ur. 12 I 1919)
- 21 II – Międzynarodowy Dzień Języka Ojczystego
- 21 II – Międzynarodowy Dzień Walki z Kolonializmem – Dzień
Walki z Reżimem Kolonialnym
- (160) 21 II 1863 – Zm. Henryk Marconi, włoski architekt działający w Pol-
sce (ur. 7 I 1792)
- (125) 21 II 1898 – Ur. Tadeusz Cyprian, prawnik, sędzia, profesor prawa
karnego, fotografik (zm. 8 VIII 1979)
- 22 II – Dzień Myśli Braterskiej
- (125) 22 II 1898 – Ur. Karol Bunsch, pisarz, tłumacz (zm. 24 XI 1987)
- (40) 22 II 1983 – Zm. Mieczysław Jastrun (pierwotnie Agatstein), poeta,
eseista, tłumacz (ur. 29 X 1903)
- (120) 23 II 1903 – Ur. Julius Fučík, czeski pisarz, publicysta, działacz po-
lityczny (zm. 8 IX 1943)
- (95) 24 II 1928 – Utworzenie Biblioteki Narodowej
- (70) 24 II 1953 – Zm. August Emil Fieldorf (pseud. Nil), generał brygady
Wojska Polskiego, organizator i dowódca Kedywu
Armii Krajowej, zastępca Komendanta Głównego AK
(ur. 20 III 1895)
- (80) 25 II 1943 – Ur. George Harrison, angielski muzyk i kompozytor,
członek zespołu The Beatles (zm. 29 XI 2001)

- (40) 25 II 1983 – Zm. Tennessee Williams (właśc. Thomas Lanier Williams III), dramaturg amerykański (ur. 26 III 1911)
- (110) 27 II 1913 – Ur. Irwin Shaw (właśc. Irwin Gilbert Shamforoff), amerykański pisarz, dramaturg i scenarzysta (zm. 16 V 1984)
- (90) 27 II 1933 – Ur. Aleksander Minkowski, pisarz, reportażysta i scenarzysta filmowy (zm. 7 III 2016)
- (490) 28 II 1533 – Ur. Michel de Montaigne, pisarz, filozof, humanista francuski (zm. 13 IX 1592)
- (200) 28 II 1823 – Ur. Joseph Ernest Renan, francuski pisarz, historyk, filozof, filolog, orientalista (zm. 2 X 1892)
- (45) 28 II 1978 – Zm. Janusz Meissner, pisarz, dziennikarz, lotnik Wojska Polskiego (ur. 21 I 1901)

M a r z e c

- 1 III – Narodowy Dzień Pamięci „Żołnierzy Wyklętych”
- 1 III – Międzynarodowy Dzień Walki przeciwko Zbrojeniom Atomowym
- (85) 1 III 1938 – Zm. Władysław Grabski, polityk, ekonomista i historyk (ur. 7 VII 1874)
- (5) 2 III 2018 – Zm. Ryszard Podlewski, dziennikarz, poeta, satyryk, związany z Wielkopolską (ur. 18 III 1932)
- 3 III – Międzynarodowy Dzień Pisarzy
- (345) 4 III 1678 – Ur. Antonio Vivaldi, kompozytor włoski (zm. 28 VII 1741)
- (95) 4 III 1928 – Ur. Alan Sillitoe, brytyjski poeta i pisarz (zm. 25 IV 2010)
- 5 III – Dzień Dentysty
- (115) 5 III 1908 – Ur. Teodor Parnicki, pisarz (zm. 5 XII 1988)

- (70) 5 III 1953 – Zm. Sergiusz Prokofiew (właśc. Siergiej Siergiejewicz Prokofjew), kompozytor rosyjski (ur. 23 IV 1891)
- (70) 5 III 1953 – Zm. Józef Stalin, przywódca, dyktator ZSRR (ur. 18 XII 1878)
- (45) 5 III 1978 – Zm. Zbigniew Załuski, pisarz, publicysta, scenarzysta działacz społeczny (ur. 31 VII 1926)
- 6 III – Europejski Dzień Pamięci o Sprawiedliwych
- (455) 6 III 1568 – Zm. Józef Struś, uczonek, humanista, nadworny lekarz Zygmunta Starego i Zygmunta Augusta, dwukrotnie burmistrz Poznania (ur. 1510)
- (135) 6 III 1888 – Zm. Louisa May Alcott, pisarka amerykańska (ur. 29 XI 1832)
- (50) 6 III 1973 – Zm. Pearl Buck, pisarka amerykańska, laureatka Nagrody Nobla w 1938 r. (ur. 26 VI 1892)
- (15) 6 III 2008 – Zm. Gustaw Holoubek, polski aktor teatralny i filmowy, reżyser i pedagog (ur. 21 IV 1923)
- 8 III – Dzień Kobiet
- 9 III – Światowy Dzień Nerek, obchodzony w drugi czwartek marca
- (105) 9 III 1918 – Zm. Frank Wedekind, niemiecki pisarz, dramaturg i aktor (ur. 24 VII 1864)
- (115) 12 III 1908 – Zm. Edmondo de Amicis, pisarz włoski (ur. 31 X 1846)
- (95) 12 III 1928 – Ur. Edward Franklin Albee, amerykański dramaturg (zm. 16 IX 2016)
- (10) 12 III 2013 – Zm. Marek Skwarnicki, poeta, publicysta, prozaik, felietonista, tłumacz (ur. 30 IV 1930)
- (150) 13 III 1873 – Ur. Maryla Wolska, poetka (zm. 25 VI 1930)
- (135) 13 III 1888 – Ur. Anton Makarenko, pisarz i pedagog rosyjski (zm. 1 IV 1939)
- (110) 13 III 1913 – Zm. Walery Przyborski, pisarz i historyk (ur. 27 XI 1845)

- (140) 14 III 1883 – Zm. Karol Marks, filozof i działacz polityczny (ur. 5 V 1818)
- (130) 14 III 1893 – Ur. Jerzy Stanisław Rudlicki, pilot, kapitan Wojska Polskiego, inżynier i konstruktor lotniczy (zm. 18 VIII 1977)
- 15 III – Światowy Dzień Konsumenta – Światowy Dzień Praw Konsumenta
- (120) 15 III 1903 – Ur. Józef Czechowicz, poeta (zm. 9 IX 1939)
- (45) 15 III 1978 – Zm. Aleksander Kamiński, pedagog, pisarz i działacz harcerski (ur. 28 I 1903)
- (80) 16 III 1943 – Ur. Andrzej Warchał, satyryk, literat, scenarzysta i reżyser (zm. 16 V 2008)
- 17 III – Światowy Dzień Morza
- 18 III – Światowy Dzień Recyklingu
- 18 III – Europejski Dzień Mózgu
- (80) 18 III 1943 – Zm. Hanka Sawicka (właśc. Hanna Krystyna Szapiro), działaczka ruchu robotniczego i młodzieżowego (ur. 19 XII 1917)
- 19 III – Międzynarodowy Dzień Inwalidów obchodzony w trzecią niedzielę marca
- (90) 19 III 1933 – Ur. Philip Roth (właśc. Philip Milton Roth), amerykański pisarz pochodzenia żydowskiego (zm. 22 V 2018)
- (15) 19 III 2008 – Zm. Arthur C. Clarke (właśc. Arthur Charles Clarke), pisarz angielski, twórca literatury science fiction (ur. 16 XII 1917)
- 20 III – Międzynarodowy Dzień Szczęścia
- 20 III – Światowy Dzień Zdrowia Jamy Ustnej
- (195) 20 III 1828 – Ur. Henryk Ibsen, dramaturg norweski (zm. 23 V 1906)
- (175) 20 III 1848 – Wybuch powstania wielkopolskiego podczas Wiosny Ludów
- 21 III – Światowy Dzień Zespołu Downa

- 21 III – Światowy Dzień Poezji
- 21 III – Międzynarodowy Dzień Walki z Dyskryminacją Rasową
- 21 III – Dzień Ziemi
- (50) 21 III 1973 – Zm. Jan Marcin Szancer, malarz i grafik, ilustrator (ur. 12 XI 1902)
- (25) 21 III 1998 – Zm. Maciej Słomczyński (pseud. Joe Alex), tłumacz literatury angielskiej, autor powieści kryminalnych (ur. 10 IV 1922)
- 22 III – Światowy Dzień Śpiączki
- 22 III – Dzień Ochrony Bałtyku
- 22 III – Światowy Dzień Wody
- 23 III – Światowy Dzień Meteorologii
- (65) 23 III 1958 – Zm. Florian Znaniecki, socjolog, filozof, profesor Uniwersytetu Poznańskiego (ur. 15 I 1882)
- 24 III – Narodowy Dzień Pamięci Polaków ratujących Żydów pod okupacją niemiecką
- 24 III – Narodowy Dzień Życia
- (75) 24 III 1948 – Ur. Jerzy Kukuczka, taternik, alpinista i himalaista (zm. 24 X 1989)
- 25 III – Dzień Świętości Życia, święto wprowadzone przez Kościół katolicki
- (105) 25 III 1918 – Zm. Claude Debussy, francuski kompozytor (ur. 22 VIII 1862)
- (95) 25 III 1928 – Ur. Joanna Kulmowa (właśc. Joanna Maria Kulma), poetka, pisarka, autorka utworów dla dzieci i młodzieży, reżyser (zm. 17 VI 2018)
- 26 III – Międzynarodowy Dzień Epilepsji – Lawendowy Dzień
- (540) 26 III 1483 – Ur. Rafael (właśc. Raffaello Santi lub Raffaello Sanzio), malarz włoski (zm. 6 IV 1520)

- (100) 26 III 1923 – Ur. Elizabeth Jaine Howard, brytyjska pisarka i scenarzystka (zm. 2 I 2014)
- (95) 26 III 1928 – Ur. Jerzy Mańkowski, pisarz, dziennikarz, związany z Poznaniem (zm. 4 XII 1979)
- 27 III – Międzynarodowy Dzień Teatru
- (100) 27 III 1923 – Ur. Shusaku Endo, japoński pisarz katolicki, prozaik, dramaturg i eseista, krytyk literacki (zm. 29 IX 1996)
- (55) 27 III 1968 – Zm. Jurij Gagarin, radziecki kosmonauta, pierwszy człowiek w przestrzeni kosmicznej (ur. 9 III 1934)
- (40) 27 III 1983 – Zm. Hanna Malewska, pisarka, autorka powieści historycznych (ur. 21 VI 1911)
- (155) 28 III 1868 – Ur. Maksym Gorki (właśc. Aleksiej Maksimowicz Pieszkow), pisarz rosyjski (zm. 18 VI 1936)
- (80) 28 III 1943 – Zm. Siergiej Rachmaninow, kompozytor rosyjski i pianista (ur. 1 IV 1873)
- (160) 29 III 1863 – Zm. Józef Piotr Lompa, prozaik, publicysta, tłumacz, działacz śląski (ur. 29 VI 1797)
- (80) 29 III 1943 – Zm. Stefan Balicki, pisarz, nauczyciel, krytyk literacki, satyryk, związany z Poznaniem (ur. 17 V 1899)
- (60) 29 III 1963 – Zm. Pola Gojawiczyńska (właśc. Apolonia Gojawiczyńska), pisarka (ur. 1 IV 1896)
- (170) 30 III 1853 – Ur. Vincent van Gogh, malarz holenderski (zm. 29 VII 1890)
- (135) 30 III 1888 – Zm. Jan Józef Baranowski, ekonomista, finansista, językoznawca, inżynier i wynalazca (ur. 7 IX 1805).
- (75) 31 III 1948 – Zm. Egon Erwin Kisch, czeski dziennikarz i publicysta tworzący w języku niemieckim (ur. 29 IV 1885)

II. ZESTAWIENIA BIBLIOGRAFICZNE

Anna Roter-Bourkane

ALEKSANDER HRABIA FREDRO, PATRON NIEWIDZIALNEGO UNIWERSYTETU

Tak można byłoby zatytułować całkiem zgrabną komedyjkę, która opowiadałaby o tym, jak publiczność mija się w odczytaniu jednego z największych talentów pisarskich nie tylko epoki romantyzmu, lecz również i literatury polskiej w ogóle. Można bowiem Fredrę lubić, można go nienawidzić (naprawdę? Pokażcie mi kogoś, kto go nienawidzi?), ale nie sposób odmówić mu niebywałej wręcz lekkości pióra, bystrości obserwacji, ostrości dowcipu, umiejętności budowania napięcia i kumulowania zagęszczeń akcji, wreszcie – rozbrajania sytuacji arcygroźnych perlismem śmiechem i zawadiackim humorem.

Nie jest to jednym słowem talent, z którym się dyskutuje; nie jest to pisarstwo, którego wartość się podważa. Takie rzeczy się po prostu ceni i kropka. Choć, oczywiście, można dodać różne „ale” do zdania wypowiedzianego o tej twórczości, co niewątpliwie miało miejsce i za życia samego autora, i przez wiele lat recepcji jego dzieł po śmierci, i ma miejsce również dzisiaj.

Co się zatem może w Fredrze nie podobać? Zarzutów jest cała masa – bo co prawda talent znaczny, ale: poruszana tematyka jest blaha, komedyjki są powierzchowne, mało tam w sumie jest romantyzmu, więc nie jest to dobry przykład „na romantyka”, z czego wynika kolejny zarzut – stosunek hrabiego do historii, do filozofii epoki, jego powszechnie znany konserwatyzm. Po pierwsze wytyka się Fredrze, że swój talent roztrwonił na głupotki, a po wtóre (to już mniej oczywiste), kłopot w tym, że nie wiemy, co z tym fantem zrobić.

Ta nasza bezradność wobec talentów Fredry wcale mnie nie dziwi, wręcz przeciwnie, pokazuje to, co wiemy wszyscy – o ileż łatwiej jest pisać, omawiać, gardłować o tym, co oczywiste, o ileż trudniej jest zobaczyć wyraźnie to, co w pisarstwie osobliwe, oryginalne, coś, co wyrasta jak egzotyczny kwiat na bagnie, z czym doprawdy tak bardzo nie wiadomo jak sobie poradzić, że można to tylko umieścić z etykietą „kurioza” w gabinecie literackiego śmiechu.

O tym, że Fredro nie wpisuje się bezpośrednio w paradygmat romantyczny wiedzieli już współcześni mu krytycy, a na pewno i czytelnicy, i widzowie jego sztuk. Komediowy sznyt, który do dziś pozostał niepodrabialnym i niedościgłym wzorem pisarstwa tego typu, był bowiem usytuowany na antypodach romantycznego nurtu głównego. Nikomu nie przychodzi do głowy zestawiać Mickie-

wicza, Słowackiego, Krasińskiego czy Norwida z Fredrą – to zupełnie nie ta bajka! I, mimo że wyraźnie znają wartość jego dzieł i umieją się nimi zachwycać, nawet badacze literatury polskiej bardzo rzadko wychodzą poza sztampe odczytywania jego twórczości jako „piewcy szlachetczyzny” i „obsmiewania wad ludzkich”.

Fredro w odbiorze popularnym i szkolnym jest przedstawiany jako dobroduszny staruszek, uśmiechający się pobłażliwie i opowiadający wnukom o świecie szlacheckiej idylli, której już nie ma i w której możliwe były wielowiekowe spory rodzinne, łowienie posagów, przebieranki, w czasie których nikt nikogo nie poznaje oraz *qui pro quo* – zabawne pomyłki obecne w każdej dobrej komedii. W tym sposobie widzenia pisarza jest on jedną nogą jeszcze w oświeceniowej komedii, w której nazwiska są znaczące, a akcja kręci się wokół romansu. Pisarz jest krzewicielem konserwatywnego spojrzenia na świat, które obsmiane zostało jeszcze nawet za jego życia. Świat „czasu kontuszowego”, jak by powiedział Kraszewski, jest dla Fredry światem idealnym. Pobrzmiewa tu echo pożegnania z epoką, której odejście tak pięknie opisał Mickiewicz w *Panu Tadeuszu*.

Fredro jednak – na czym polega jego i nasz problem – naprawdę nie chce się żegnać! Na serio uważa, że staropolska szlachetczyzna pełna była zalet, a świat mu współczesny powoli zmierza do degrengolady. Te wszelkiego typu pochwały życia na wsi, ustatkowania się, ożenku, gospodarowania, sąsiedzkiego życia, sielskich obrazków oglądanych zza płotów i ogrodów – to mu się po prostu najwyraźniej podoba! Z tym właśnie mamy dziś ambaras. Umieszczając Fredrę na marginesie epoki tak postępowej, tak nowoczesnej, tak otwartej i tak uduchowionej, zawsze mieliśmy problem, bo żadną siłą nie mógł się w jej obrębie zmieścić!

Siedząc osobno i cichutko w krótkim rozdziale „dramat romantyczny – komedia”, Fredro spędził długie lata, zanim kolejne pokolenia badaczy poczęły patrzeć na jego sytuację trochę inaczej, a na jego pisarstwo nieco głębiej niż tylko jak na postoświeceniowe heheszkowanie z „zagrodowego życia”. Jednak – mimo wysiłków Boya, Rymkiewicza czy Zawadzkiej – w odbiorze powszechnym Fredro jest śmiesznym staruszkim z wąsami, który opowiada śmieszne historyjki ze starych czasów, i to – wyobraźcie sobie – równie śmiesznym wierszem!

Mam z tym pewien zupełnie osobisty problem – mój wydział bowiem mieści się w Poznaniu przy ulicy Fredry 10, ale Uniwersytet jest imienia Adama Mickiewicza. Chcąc nie chcąc zatem, w moim zawodowym życiu te dwa nazwiska krzyżują się nader często, żeby nie powiedzieć codziennie, wywołując u mnie pokusę nie do odparcia. A gdyby bowiem wyobrazić sobie taki świat, w którym to ulica byłaby Mickiewicza, a uczelnia imienia Fredry i co by to zmie-

niło? Przyjmijmy zatem, że rzecz taka wydaje się do pomyślenia, bowiem ktoś odważny dokonał przewartościowania w kręgu narodowych wieszczów. Co to musiałyby być za uniwersytet?

Zamiast rozszalałego romantycznego manifestu – po prostu tekst do odegrania na scenie, zamiast patosu, śmierci, egzorcyzmów i narodowych mesjanistycznych wizji – sąsiedzkie spory, miłości i sadzenie się na czyjś posąg, a choć tematy te również są i u wieszczu Adama poruszane, o czym była wyżej mowa, wszak powiedziałam już, że u niego to jest zawsze raczej pieśń przeszłości niż rzeczywistość, która by go naprawdę obchodziła.

Rzeczywistością taką była jednak historiozofia, przyznająca Polsce miejsce niebywale zaszczytne, bo mesjanistyczne, martyrologia, „rząd dusz”, przewodnictwo duchowe, wykłady zza wysokiej katedry w College de France, a do tego niezapomniana przecież przez historię „niewarta zachodu” wieczne poplamiona czamara, brudna chustka, na którą nie mogli patrzeć polskie damy z arystokracji emigracyjnej, i założona pod wpływem impulsu rodzina: kilkoro dzieci i chora psychicznie żona. Na ich utrzymanie ledwie dawał radę zarobić – obraz to posępny i niezbyt chlubny w istocie. Gdy dodamy do tego towianistyczne awantury, zdarzające się od czasu do czasu romanse, tchórzliwe zachowanie w czasie powstania listopadowego (niestety, tak to właśnie wygląda), żałosne próby zawiązania „legionu” we Włoszech i ostatnią próbę rehabilitacji i zostania „żołnierzem” w Turcji, gdy naprawdę na to było już od dawna za późno, biografia i twórczość Mickiewicza wydaje się być postawiona na głowie i dość – rzecz łagodnie – oderwana od rzeczywistości. Błąkające się po romantycznych przestworzach duchy, rytuały, wierzenia i zaklęcia, świat szlachecki jako dawno minioną idylla i zagubione w sekciarstwie „przywództwo wewnętrzne” Polaków – ot i cała katastrofa romantyzmu polskiego, ot i napięcie filozoficzne, ot i „słowo-czyn” w jednym akcie. Nie jestem złośliwa, po prostu nieco trywializuję.

Tymczasem u Fredry sprawa jest jasna – i biograficznie, i literacko wszystko jest na swoim miejscu: najpierw czyny, boje, walka, ciężki żywot żołnierza pod ogniem i na pierwszej linii, przeszedł cały szlak bojowy, wracał spod Berezyny i walczył pod Lipskiem. W czasie powstania robił, co należało, choć wierzyć można, że do czynnego udziału niezbyt już się nadawał. Za to – dobrze gospodarował, ożenił się, dzieci i wnuki miał zacne i nieźle skoligacone, majątek pomnożył, pisał niesamowicie klarowne teksty, które do dziś są wzorem doskonałego warsztatu komediowego. Nie lubił pouczać, nie dziwił się ludziom, rozumiał wady, zauważał ludzką naturę w takiej formie, w jakiej ona się istotnie manifestuje, bez zbędnej fanfaronady i filozoficznego zadęcia.

Ktoś może powiedzieć, że brak mu było wykształcenia, że był po prostu zbyt głupi na to, by „odlecieć” – jednak nie sposób się z tym zgodzić. Nikt, kto

czytał pamiętniki Fredry z czasów wojen napoleońskich, wdzięcznie zatytułowane *Trzy po trzy*, nie może nawet przez chwilę zwątpić w siłę i bystrość tego intelektu. Zapewne nie ma tu wielu nazwisk, wielu cytatów z klasyków i odwołań do szerokiego spektrum literatury, nie ma więc „wiedzy”, ale jest coś, co często umykało wieszczom: mądrość sama w sobie, odwirowana z bufonady i niepotrzebnego blichtru, mądrość zdobyta własnym doświadczeniem, życiem, które autora nie rozpieszczało, ale w którym dążył do tego, aby je sobie uprościć, nie zaś – wzorem modnych romantyków – komplikować. Żołnierka – za młodu, żona i życie rodzinne – później, ale jakże przez to docenione. Małżonka wybrana i cierpliwie – mimo przeszkód i nakładów finansowych – zdobywana, dająca poczucie bezpieczeństwa, dbająca o dom i rodzinę. Mała, wiejska idylla, która choć przecież nie była wolna od problemów dnia codziennego, w razie czego jednak dająca poczucie życia zorganizowanego na własnych warunkach, niezależnego tak bardzo, jak to tylko możliwe od wstrząsów świata na zewnątrz, które Fredro poznał aż nadto w czasie swego żołnierskiego życia u boku cesarza Francuzów.

Można by więc rzec krótko: nuda i hreczkosiejstwo, eskapizm od problemów narodowych i wybór łatwiejszej drogi. Czy aby na pewno? Jest to przecież wzór jak najbardziej do naśladowania, zwłaszcza w trudnych czasach, w jakich i nam przychodzi żyć. Mikołaj Rej z Nagłowic zapewne dobrze by Fredrę rozumiał, a z nimi i Kochanowski niejedną wieczór skończyłby na snuciu opowieści przy kominku i dobrym winie. Ach, iluż to wydumanych fircyków z romantycznym lokiem obśmialiby wspólnie, czytając komedie hrabiego Aleksandra.

Pisane tak charakterystycznym trocheicznym ośmiozłogowcem dzieła są do dziś popisem błyskotliwości języka, myśli i dowcipu. Ileż to powiedzonek krąży w codzienności, których autorem jest Fredro, choć nikt o tym już nie pamięta? Jeśli ilość „skrzydlatych słów” świadczy o mierze poety, Fredro wygrywa z Mickiewiczem, stając na ringu jedynie z samym chyba Wyspiańskim. „Cóż, polewki dziś nie dacie?”, „Niech się dzieje wola nieba, z nią się zawsze zgadzać trzeba”, „Krokodyla daj mi luby” czy „Bo ja rzadko kiedy myślę, alem za to hyża w dziele” to zaledwie kilka przykładów wybranych przecież z samej tylko „Zemsty”! Bogactwo i perlistość języka Fredry zachwyca i bawi, a na scenie zawsze wypada świetnie, brawurowo i dosadnie. Czy nie dlatego polska publiczność teatralna tak kocha Fredrę?

Czy zatem można powiedzieć, że Fredro jest nie dość „romantyczny”? Pewnie tak. Odbierając szkołę od samego życia żołnierskiego, nie naczytał się dosyć niemieckich romantyków i brytyjskiej poezji – to na pewno, ale za to znał sposób zachowania „w polu” i „w biedzie” każdej narodowości i miał o niej swój osąd, czasami dosadny. Jednak nie sposób mu odmówić iście romantycznej skłonności do buntu, walki, czynu – i to właśnie wtedy, gdy większość

romantyków polskich dopiero roiała o tym, jak i o co będzie walczyć, a często na „rojeniach” się kończyło.

Romantyzm Fredry jest zatem nieoczywisty – ufundowany na doświadczeniu, które było doświadczeniem skrajnym, nie dający sobie pozwolenia na rozdrapywanie traum, ale szukający w codzienności sposobów, by skutecznie się przed nimi bronić. Jest to romantyzm ocalenia tego, co najwartościowsze, nie dla narodu, lecz dla jednostki – „romantyzm mądrego egoizmu”: uczucia, spokoju ducha, a nawet i majątku! To romantyzm pogodzony ze światem, nie buntujący się bez celu, szukający zwady jedynie w słusznej sprawie, którą dla Fredry zawsze jest miłość. Naiwne? No właśnie nie bardzo. Wystarczy bowiem delikatnie poprzestawiać akcenty w Fredrowskich komediach, a wychodzą niezgorsze szekspirowskie tragedie. Charaktery Fredry są śmieszne, ale i okrutne, i głęboko nieszczęśliwe, i tragiczne jednocześnie.

Weźmy znaną powszechnie „Zemstę”: Cześnik – zabijaka i choleryk, który terroryzuje cały dom i zmusza przypadkowych ludzi do małżeństwa, Rejent – człowiek posępny, kłamca, kombinator i hipokryta jakich mało, stosujący szantaż emocjonalny i lukrujący wszystkie swe niegodziwości religijnością na pokaz. Do tego kobiety: starsza – Podstolina, której los zależy od kolejnego zamęścia, gdyż inaczej grozi jej bieda zupełnie żebracza i młodsza – Klara – cwana manipulantka i osóбка nie tak naiwna, na jaką wygląda. Można mieć przecucie, że życie z tą panną w małżeństwie nie będzie tak proste, jak to sobie roi Wacław, skądinąd syn godny swego ojca Rejenta. O Papkinie – najwspanialszej tragikomicznej postaci szkoda nawet napomykać – wszak jego ból istnienia, poniżenie i upadek jedynie na pozór bywa śmieszny. W istocie to postać tragiczna – ofiara zarówno ówczesnych stosunków społecznych, jak i własnej lekkomyślności, ale także i może przede wszystkim, Papkin jest ofiarą swej ludzkiej kondycji. Jak napisał o nim Wilam Horzyca:

Można by powiedzieć, iż cała *Zemsta* to właściwie jedna wielka papkinada, bo wszyscy oni, ci wielcy i ci mali, tak samo się pozują i frazują, przebrawszy się w pstre szaty swych namiętności, tak samo są dalecy prawdzie i tak samo są „tylko ludźmi”, jak Papkin. Jest to w Papkinie taki majestat ułomności człowieczej, że z natury rzeczy postać ta staje się centralną figurą *Zemsty*, ukazująca w przerysowanym konturze to, co jest prawdą wszystkich dokolnych postaci, także ułomnych i także stworzonych ze zła i dobra, anielstwa i podłości, jak każdy śmiertelny¹.

1. W. Horzyca, *O dramacie*, wstępem poprzedził J. Iwaszkiewicz, Warszawa 1969, s. 110.

Fredro nie potępiał, nie miał tego zwyczaju, nie dzielił ludzi, w każdym widział przede wszystkim kondycję ludzką, która jest niezmienna bez względu na stan posiadania, tytuły i los, który nie oszczędza u niego nikogo. Wszystkie te typy jednak niemożliwie nas śmieszą, dlaczego? Tylko i wyłącznie z powodu wybranej przez pisarza konwencji – to jest śmieszne, bo jest komedią, nie zaś odwrotnie.

To życie wśród ludzi prawdziwych, różnorodnych, poddanych presji historii i niewyobrażalnemu stresowi, jak byśmy dzisiaj powiedzieli, takie życie właśnie, a nie lista lektur ukształtowało Fredrę. Znał wszak samego cesarza – widywał go, jak grzał sobie zadek przy ogniu, rozszerzając poły surduta i nie cenił go zbyt, bo nie mógł darować mu tej zmarnowanej ofiary, której sam był częścią. Poza tym twierdził, iż bliskość cesarza przynosiła mu pecha. Na takie stwierdzenie stać było doprawdy tylko Fredrę. Widział także trupy usychające z głodu podczas powrotu spod Berezyny, widział ludzkie upodlenie i doświadczył braku pomocy ze strony niejednego przyjaciela, ale też i wsparcia osób zupełnie mu obcych. Takim doświadczeniem życiowym nie może się poszczycić żaden z naszych wieszczów, żaden z nich nie rozumiał ludzkiego losu tak dogłębnie jak Fredro i żaden z nich nie opisywał tego tak zamasyście (no dobrze, czasami zdarzało się to Słowackiemu).

Horzyca twierdzi, że Fredro zawsze zachował kontakt z „konkretem”, że był pisarzem bliskim ludziom, gdyż wiedział, jak kończy się zbytne oderwanie od rzeczywistości:

że stracić ziemię pod nogami to znaczy tyle, co zmienić się w cień, w coś nierealnego, choć może niezmiernie wzniosłego. Za żadną cenę do tego dopuścić nie chciał. Wolał raczej, aby uważano go za szlagona, za wstecznika, aniżeli miano by go uważać za anioła, za bezcielesnego ducha, kogoś nie z tego świata. I dlatego wolał często niewybredny, ale realny świat Gucia, Astolfa czy innego Radosta, od wymaginowanych nierealnych, choć niezmiernie górnych światów europejskiej konfraterii romantycznej².

To właśnie zapewniło mu tak wyjątkowe miejsce w sercach publiczności, ale też to sprawia, że jest tak głęboko niezrozumiany – spłycający jako nieszkodliwy gawędziarz i strażnik kontuszowej konserwy. Jako taki zatem ma małe szanse, by zostać patronem jakiegoś uniwersytetu. Musi mu wystarczyć ulica, co też jest symptomatyczne. Cóż, niewymowna szkoda. Ale już od dawna jest wszak patronem innej uczelni – uniwersytetu bez murów, szkoły samego

2. Ibidem, s. 116-117.

życia, a jego tytuł brzmi dziś zaskakująco aktualnie: Aleksander Hrabia Fredro – poeta uziemienia.

Bibliografia

1. Fredro A., *Trzy po trzy*, Warszawa 1976.
2. Fredro A., *Zemsta*, Wrocław 1969.
3. Horzyca W., *O dramacie*, wstępem poprzedził J. Iwaszkiewicz, Warszawa 1969.
4. Rymkiewicz J.M., *Aleksander Fredro jest w złym humorze*, Warszawa 1977.
5. Witkowska A., Przybylski R., *Romantyzm*, Warszawa 2002.

dr Anna Roter-Bourkane – literaturoznawczyni i pracowniczka Studium Języka i Kultury Polskiej dla Cudzoziemców UAM. Autorka dwóch monografii naukowych poświęconych Norwidowi (*Traktat i traktatowość w poematach Cypriana Norwida*, 2014) oraz Virginii Woolf (*Mówić, pisać, płynąć. O życiu i twórczości Virginii Woolf*, 2017). Joginka, zielarka, pasjonatka ajurwedy i miłośniczka jeździectwa.

Anna Wawrzyniak

Dział Informacji Bibliograficznej i Regionalnej

SIOSTRZEŃSTWO, DZIEWCZYŃSKOŚĆ, FEMINIZM – O DOŚWIADCZANIU KOBIECEJ WSPÓLNOTY

Niedawne wydarzenia: pandemia, kryzys migracyjny, wojna w Ukrainie pokazały, że kobiety w Polsce potrafią wspierać się, działać prospołecznie, organizować akcje pomocowe. Strajk kobiet w 2016, a potem w 2020 i 2021 r., traktowany przez badaczy jako zryw siostrzeństwa, gdyż w protestach wzięły udział kobiety z wszelkich klas społecznych, różniące się tożsamościowo (np. orientacją seksualną, poziomem edukacji, zarobków etc.) również wskazuje na solidarność i sprawne organizowanie się w sytuacjach zagrożenia podstawowych praw. Czy wobec tego wzajemne wsparcie, troska i tworzenie silnych wspólnot jest naturalnym zjawiskiem? Czym jest **siostrzeństwo**? Czy kobiety wspierają się, czy ze sobą rywalizują? Czy na co dzień mogą na sobie polegać?

Według badań z raportu „Siostrzeństwo – od idei do praktyki” autorstwa Marty Majchrzak i dr Sandry Frydrysiak, opublikowanym w czerwcu 2021 r., tylko 27 proc. Polek i Polaków w wieku 18-60 lat kiedykolwiek słyszało o siostrzeństwie, a pytane/ni jak je rozumieją, raczej przywoływało relacje rodzinne, pokrewieństwo niż wsparcie kobiet, które różnią się w wielu wymiarach i nie są ze sobą spokrewnione. Jeśli chodzi o ten bardziej uniwersalny wymiar siostrzeństwa, to 41 proc. respondentek i respondentów obserwuje jego przejawy w swoim otoczeniu, 50 proc. kieruje się nim w życiu i 69 proc. uważa, że jest potrzebne. Jak tłumaczą autorki badania, główną przyczyną nieznaności znaczenia siostrzeństwa jest panujący wciąż w Polsce patriarchy i wychowanie w atmosferze rywalizacji, a nie współdziałania. Siostrzeństwo najczęściej praktykuje się w hermetycznych grupach: rodzinie (56 proc.), bliskiej grupie przyjaciół (49 proc.) czy klubie sportowym (40 proc.) i wśród osób mających podobny styl życia, wyznających podobne poglądy i wartości. Obszary, w których kobiety najczęściej działają według idei siostrzeństwa, to problemy z wychowywaniem dzieci (58 proc.), dostęp do pomocy dla kobiet doświadczających przemocy seksualnej i domowej (57 proc.), godzenie pracy z wychowywaniem dzieci i prowadzeniem domu (54 proc.). Najmniej siostrzeństwo badane dostrzegają w środowisku pracy oraz nauki. Polki nie wspierają się w pracy, szczególnie jeśli chodzi o dążenie do awansu. Jest to najbardziej widoczne w dużych miastach. Badaczki zauważyły, że kobiety, które dotarły na szczyt kariery, zazwyczaj opierają publiczną autoprezentację na stereotypowym wzorcu kobiecości, by nie od-

rzecono ich społecznie. Przekonują, jak bardzo są troskliwe i empatyczne, podczas gdy w codziennym działaniu w ogóle tego nie wykazują. Pomimo niezbyt optymistycznych wyników badań, zdaniem autorek raportu widać pewną otwartość na zmianę. 64 proc. badanych wyraża nadzieję, że w przyszłości w społeczeństwie będzie więcej siostrzeństwa. Najbardziej w rozwój tej idei wierzą kobiety mieszkające na wsi, które według wyników badań na co dzień doświadczają najwięcej wsparcia i zrozumienia ze strony innych kobiet.

Generalnie autorkom raportu bliska jest idea **siostrzeństwa** jako zbioru pewnych wartości: wzajemnej troski, empatii, które można stosować niekoniecznie tylko w kobiecym gronie, wśród różniących się tożsamościowo i działających ponad podziałami klasowymi, narodowymi, rasowymi i innymi. Badaczki uważają, że siostrzeństwo praktykowane to autorefleksja dotycząca tego, jak traktujemy inne kobiety oraz wysiłek wkładany w to, aby nie porównywać ani nie oceniać innych kobiet, tylko życzliwie wspierać w walce o prawa i wolność.

Idea siostrzeństwa – jako feministyczny projekt solidarności politycznej i wspólnoty kobiet – ma swój początek w drugiej fali feminizmu. W końcówce lat 60. XX wieku o siostrzeństwie mówiono jako o strategii politycznej, której celem była wspólna walka z patriachatem. Nie sposób zrozumieć siostrzeństwa bez przypomnienia o początkach feminizmu i jego kolejnych falach. Siostrzeństwo przecież leży u podstaw feminizmu. Ogólnie **feminizm** jest ruchem społecznym, dążącym do zapewnienia kobietom równouprawnienia – prawnego i faktycznego. Na przestrzeni wieków nieco zmieniały się postulaty feminizmu. Obecnie mamy wiele różnych podejść i sposobów wdrażania wspólnej idei – równości kobiet i mężczyzn oraz uwzględnienia praw mniejszości społecznych. Za symboliczny początek walki o prawa kobiet uważa się ukazanie publikacji Mary Wollstonecraft w 1792 r. pt. „Wołanie o prawa kobiety”, w której autorka poruszyła takie kwestie jak edukacja dziewcząt, nierówny status kobiet, konieczność zrównania praw kobiet i mężczyzn czy prawo kobiet do pracy. Na gruncie tych niesprawiedliwości wyrosła **pierwsza fala feminizmu**, datowana na połowę XIX w. W tamtym czasie na ulice miast wyszły sufrażystki walczące o prawa wyborcze, które ostatecznie wywalczyły na przełomie XIX i XX w. (pierwszym państwem dającym prawo wyborcze była Nowa Zelandia w 1893 r.). Pierwsza wojna światowa spowodowała dużą zmianę w myśleniu o kobietach i ich prawach. Kobiety masowo poszły do pracy, znacznie zmieniła się struktura zatrudnienia. W latach 20. i 30. XX wieku większość krajów europejskich przyznała kobietom pełne prawa wyborcze (najpóźniej Szwajcaria w 1971 r. i Liechtenstein w 1984 r.). W związku z tym, że był to najważniejszy punkt programu ruchu feministycznego, czas ten przyjęto za zmięch pierwszej fali feminizmu. **Feminizm drugiej fali** przypadł na lata 60. i 70. XX w. i najmocniej zaakcentował się w Stanach Zjednoczonych. Uformował się z niezadowolenia na dotychczasowe działania

na rzecz równouprawnienia, gdyż zmiany prawne nie pociągnęły za sobą rzeczywistych zmian społecznych. Druga fala zaczęła się więc od rozróżnienia płci biologicznej i płci kulturowej oraz zaakcentowania roli kobiet w historii („herstory”), zwiększenia obecności kobiet w polityce i na wyższych stanowiskach (próby przebicia „szklanego sufitu”). Głównymi dokonaniem drugiej fali było wywalczenie dostępu kobiet do antykoncepcji i prawa do aborcji.

Trzecia fala, której korzenie sięgają lat 80. ubiegłego wieku, zrodziła się z przekonania, że do listy postulatów feministek należy dopisać również kwestie mniejszości rasowych i etnicznych, religii oraz podziałów ekonomicznych. Dotychczas idea równouprawnienia kobiet związana była zwłaszcza z sytuacją białych kobiet z klasy średniej, a powinna również dotyczyć kobiet należących do wszelkich mniejszości, mniej zarabiających i z niższych klas społecznych. Trzecia fala nie jest ruchem jednorodnym, ma wiele odcieni i różne pomysły na to, jak powinna wyglądać rola kobiet we współczesnym świecie.

Obecnie feministki włączają się jednocześnie w wiele ruchów społecznych – ekologicznych, alterglobalistycznych, antywojennych, ruchów LGBT – i mówią o różnorodności kobiecych perspektyw czy doświadczeń. To co jest priorytetem to pogląd, że równość ma dotyczyć nie tylko kobiet i mężczyzn, ale wszystkich mniejszości, które obecnie doświadczają dyskryminacji.

Wracając do **idei siostrzeństwa**, w Polsce nadal nie jest jeszcze mocno rozpoznawalna. Co prawda Agnieszka Mrozik w „Encyklopedii gender” wyjaśnia, że już w pierwszej połowie XIX w. poetka Narcyza Żmichowska opisywała specyficzny typ więzi i przyjaźni między kobietami, który nazywała posiestrzeniem, to jednak dopiero rok 1989 spowodował przebudzenie w kwestii praw i wolności kobiet. Obecnie dostrzega się różne rozumienia siostrzeństwa, bliskie formuły solidarności – współpracy, wsparcia, troski, bez potrzeby pomniejszania różnic między kobietami. Siostrzeństwo jest opowieścią dla kobiet, o swoich doświadczeniach i sposobach bycia. Wydaje się bardziej pojemną kategorią niż feminizm. Jest bardziej przystępne dla kobiet w Polsce, które nigdy nie nazwałyby się feministkami, ale mogą działać według pewnych zasad zawartych w idei siostrzeństwa. Koła gospodyń wiejskich, kręgi kobiet, do których można dołączyć na każdym etapie życia, bez konieczności spełniania jakichkolwiek warunków są dobrym przykładem na działanie siostrzeństwa w praktyce.

Popularność kręgów kobiet, spotkań, wspólnych wyjazdów, by po prostu побыć ze sobą i podzielić się swoim doświadczeniem pokazuje, że idea siostrzeństwa jest bardzo potrzebna i na tyle istotna, aby popularyzować, rozmawiać na jej temat również w kontekście dziewczynek i młodych dziewczyn. Na zlecenie marki Dove w 2018 r. przeprowadzono badanie w grupie dziewczynek w wieku 10-17 lat, z którego wynika, że aż 81 proc. Polek w tym wieku nie ma wysokiej samooceny wyglądu, a 57 proc. dziewczynek przyznało, że w dzi-

siejszym społeczeństwie kluczowe jest osiągnięcie pewnych standardów urody. To sprawia, że samoocena (czyli uogólniona ocena własnego Ja), na którą składa się wiele aspektów, w oczach dziewczynek sprowadza się do ich wyglądu. Aż 89 proc. polskich dziewczynek z niską samooceną dotyczącą wyglądu uważa się za bezużyteczne, a 72 proc. z nich deklaruje, że chciałoby mieć więcej szacunku do siebie. Z badań wynika również, że 57 proc. dziewczynek otrzymuje więcej komplementów i komentarzy na temat tego, jak wyglądają, niż na temat ich wysiłków, dokonań i zasług. Dziewczynki z niską samooceną wyglądu nie podejmują pewnych wyzwań: nie angażują się w zajęcia poza domem, nie próbują swoich sił w drużynie sportowej. Nie da się ukryć, że wyniki badań są przygnębiające, tym bardziej wydaje się niezmiernie ważne promowanie siostrzeństwa, wsparcia, rozbrajania stereotypów, poznawania swoich supermocy i wzmacniania dziewczynek.

Fundacja Kosmos dla Dziewczynek opublikowała w 2022 r. raport badawczy „Przyszłość dla dziewczynek”, w którym pokazuje, na jakie bariery natrafiają dziewczynki w wieku 7-12 lat w trakcie systemowej edukacji. Raport przedstawia krzywdzące stereotypy nadal mocno funkcjonujące w postrzeganiu dziewczynek. Jednym z nich jest stereotyp grzecznej i pilnej dziewczynki. Dziewczynki w większym stopniu niż chłopcy wypełniają oczekiwania nauczycieli, ale mimo to częściej postrzegane są jako konformistyczne i przeciętne – za to chłopcy jako bardziej błyskotliwi i odważni w myśleniu. Kolejny stereotyp to stereotyp perfekcyjnej dziewczynki, który sprawia, że dziewczynki dłużej niż chłopcy starają się być dobre ze wszystkich przedmiotów. W związku z tym nie odpuszczają żadnej dziedziny, zamiast, tak jak chłopcy, koncentrować się na tym, co lubią czy co jest dla nich ważne. Natomiast badania dr Iwony Chmury-Rutkowskiej dotyczące analizy podręczników szkolnych pokazują, że nadal w podręcznikach postaci kobiecych jest mniej niż męskich, a jeśli już są to niemal wyłącznie przedstawianych w roli matki, opiekunki i asystentki mężczyzn. Zresztą z badań wynika, że kobiety stanowią niespełna jedną czwartą autorów tekstów źródłowych i niespełna 10 proc. autorów ilustracji podręczników szkolnych, co zapewne powoduje, że kobieca perspektywa jest w nich mniej obecna. Tak więc bariery edukacyjne, ograniczające stereotypy, presja wyglądu i brak wiary w siebie to codzienność polskich dziewczynek. W związku z tym tak ważne jest kształtowanie u dziewczynek poczucia, że mogą być tym, kim chcą, w zgodzie z własnymi potrzebami, a nie oczekiwaniami innych. Takim rodzajem ruchu ku wspólnocie, wejściem w świat i często walką o siebie jest **dziewczyńskość**.

Dziewczyńskość postrzegana jako rozmowa ze sobą, doświadczenie buntu, niepewności, odkrywanie podobieństw, różnic i ich akceptacja. Można dostrzec dwa nurty dziewczynośći: bardziej widoczny, obecny w mediach jako określenie specyficznego charakteru jednostki, ściśle określonej estetyki, na-

rażony na szereg niebezpieczeństw mogących być przeszkodą dla rozwijania się dziewczyności oraz nurt, który można by nazwać ideologicznym, budowany od wieków przez kobiety, skupiający się wokół potencjalnej siły kobiet. A jak postrzegają dziewczynność same dziewczynki dobrze obrazują prace nadesłane na konkurs na manifesty dziewczynskie, zorganizowany przez redakcję czasopisma „Czas Kultury” i Zespół „Archiwum Kobiet” w Instytucie Badań Literackich PAN w 2022 r. Według dziewczyn w wieku 8-18 lat dziewczynność jest siłą, o której chcą same decydować i która ma moc zmiany świata na bardziej przyjazny dla każdej i każdego bez względu na pochodzenie, kolor skóry, płeć. Jednym słowem dziewczynność ma moc kształtowania przyszłości i idąc za słowami 13-letniej Zofii: *„Może kiedyś uda nam się zmienić stereotypy o byciu dziewczyną. Może kiedyś nie będziemy musiały słuchać, jak inni mówią nam, co mamy robić, aby być bardziej kobiece. Może kiedyś wszystkie zrozumiemy się nawzajem i przestaniemy się kłócić. I wtedy będzie to jedna z najbardziej dziewczynskich rzeczy, jakie kiedykolwiek zrobimy.”*

Poniższe zestawienie tematyczne zawiera pozycje zwarte (od 2015 r.), artykuły (od 2017 r.) i netografię obejmujące trzy obszary mówiące o wspólnym doświadczeniu kobiet: feminizm, siostrzeństwo i dziewczynność. Pierwszy obszar dotyczy definicji, historii, zagadnień ogólnych związanych z feminizmem, drugi rozwija znaczenie i rolę siostrzeństwa, natomiast trzeci odnosi się do dziewczynności – aktualnie odkrywanej i badanej w Polsce w ramach *girlhood studies*.

I. Feminizm

a. Pozycje zwarte

1. #GIRLSTALK : dziewczyny, rozmowy, życie / Karolina Cwalina-Stępnik, Paulina Klepacz. – Gliwice : Helion, 2019. – 367 s.
2. ARGONAUICI / Maggie Nelson. – Wołowiec : Wydawnictwo Czarne, 2020. – 199 s.
3. BUNT kobiet : Czarne Protesty i Strajki Kobiet / redakcja Elżbieta Korolczuk, Beata Kowalska, Jennifer Ramme, Claudia Snochowska-Gonzalez. – Gdańsk : Europejskie Centrum Solidarności, 2019. – 207 s.
4. BUNTOWNICZKI : niezwykle życie Mary Wollstonecraft i jej córki Mary Shelley / Charlotte Gordon. – Poznań : Wydawnictwo Poznańskie, 2019. – 686 s.

5. CHCEMY całego życia : antologia polskich tekstów feministycznych z lat 1870-1939 / zebrała Aneta Górnicka-Boratyńska. – Warszawa : Wydawnictwo Czarna Owca, 2018. – 324 s.
6. CIAŁACZKI : kobiety, które wcielają feminizm / Karolina Sulej. – Kraków : Wydawnictwo Znak, 2022. – 428 s.
7. COŚ nie tak : kobiecość i wstręt / Eimear McBride. – Warszawa : Wydawnictwo Pauza, 2022. – 138 s.
8. CZAROWNICE : niezwykła siła kobiet / Mona Chollet. – Kraków : Wydawnictwo Karakter, 2019. – 256 s.
9. DARCIE pierza / Anna Dziewit-Meller. – Kraków : Wydawnictwo Literackie, 2022. – 354 s.
10. DRUGA płeć / Simone de Beauvoir ; przełożyły Gabriela Mycielska, Maria Leśniewska ; wstęp do polskiego wydania Magdalena Środa. – Warszawa : Wydawnictwo Czarna Owca, 2019. – 813 s.
11. DZIEWCZYNA, kobieta, inna / Bernardine Evaristo. – Poznań : Wydawnictwo Poznańskie, 2021. – 493.
12. FEMINISTKI muzulmańskie na Zachodzie / Marta Widy-Behiesse. – Warszawa : Wydawnictwo Akademickie Dialog, 2021. – 267 s.
13. FEMINIST fight club : jak przetrwać w seksistowskim miejscu pracy / Jessica Bennett ; ilustracje Saskia Wariner. Hilary Fitzgerald Campbell. – Warszawa : Buchmann, 2019. – 335 s.
14. FEMINISTKI we współpracy z państwem : studium przypadku / Marta Rawłuszko. – Warszawa : Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego, 2020. – 250 s.
15. FEMYNIZM : dlaczego potrzebujemy feminizmu / Martyna Kaczmarek. – Warszawa : The Future is Hers sp. z o.o., 2021. – 197 s.
16. GŁUSZA / redakcja Dagmara Stanosz. – Katowice : Muzeum Śląskie, 2022. – 243 s.
17. GORSZE : jak nauka pomyliła się co do kobiet / Angela Saini. – Wołowiec : Wydawnictwo Czarne, 2022. – 340 s.
18. ICH siła / Meg Wolitzer. – Warszawa : Wydawnictwo WAB, 2020. – 445 s.
19. JAK wychować syna na feministę / Aurélie Blanc. – Kraków : Znak Koncept, 2021. – 297 s.
20. KAPITAŁ kobiet : dlaczego równouprawnienie wszystkim się opłaca / Linda Scott. – Warszawa : Wydawnictwo Filtry, 2021. – 462 s.
21. KOBIECE dwudziestolecie 1918-1939 / redakcja Radosława Sioma. – Toruń : Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, 2018. – 611 s.

22. KOBIEȚA : przestrzeń konfliktów, pole walk : szkice z antropologii politycznej / Inga B. Kuźma, Edyta B. Pietrzak. – Łódź : Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, 2021. – 156 s.
23. KOBIEȚY i władza : manifest / Mary Beard. – Poznań : Dom Wydawniczy Rebis, 2018. – 132 s.
24. KOBIEȚY niepokorne : reformatorki, buntowniczkì, rewolucjonistkì : her-storie / redakcja Izabela Desperak, Inga Kuźma. – Łódź : Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, 2017. – 197 s.
25. KOBIEȚY w polityce : sfera publiczna / redakcja Monika Banaś. – Kra-ków : Księgarnia Akademicka, 2020. – 294 s.
26. KOBIEȚY w Polsce 1945-1989 : nowoczesność, równouprawnienie, ko-munizm / Katarzyna Stańczak-Wiślicz, Piotr Perkowski, Małgorzata Fide-lis, Barbara Klich-Kluczevska. – Kraków : Towarzystwo Autorów i Wy-dawców Prac Naukowych Universitas, 2020. – 519 s.
27. KOBIEȚY wobec dominacji i opresji / redakcja Izabela Desperak, Ewa Hyża, Inga B. Kuźma, Edyta Pietrzak. – Łódź : Wydawnictwo Uniwersy-tetu Łódzkiego, 2019. – 175 s.
28. KOBIEȚY wobec wyzwań współczesności / redakcja naukowa Dobroch-na Bach-Golecka. – Warszawa : Wolters Kluwer, 2021. – 319 s.
29. KOOPERATYZM, anarchizm, feminizm : wybór pism / Maria Orsetti ; wybór, wprowadzenie i redakcja naukowa Piotr Laskowski. – Warszawa : Oficyna Naukowa, 2019. – 509 s.
30. KTO się boi gender? : prawica, populizm i feministyczne strategie oporu / Agnieszka Graff, Elżbieta Korolczuk ; przełożył Michał Sutowski. – War-szawa : Wydawnictwo Krytyki Politycznej, 2022. – 427 s.
31. MATKA wszystkich pytań / Rebecca Solnit. – Kraków : Karakter, 2021. – 253 s.
32. MATKI i córki we współczesnej Polsce / Elżbieta Korolczuk. – Kraków : Towarzystwo Autorów i Wydawców Prac Naukowych Universitas, 2019. – 411 s.
33. MĘŻCZYŹNI objaśniają mi świat / Rebecca Solnit. – Kraków : Wydaw-nictwo Karakter, 2017. – 179 s.
34. MISTYKA kobiecości / Betty Friedan ; przełożyła Agnieszka Grzybek. – Warszawa : Wydawnictwo Czarna Owca, 2020. – 493 s.
35. MOJE piękno, moja sprawa / Florence Given. – Kraków : Znak Koncept, 2022. – 248 s.
36. MOJE życie w drodze / Gloria Steinem. – Warszawa : Wydawnictwo Po-radnia K, 2019. – 429 s.
37. MOMENT zwrotny : jak kobiety rosną w siłę i zmieniają świat / Melinda Gates. – Poznań : Zysk i S-ka Wydawnictwo, 2019. – 342 s.

38. MONOLOGI waginy / Eve Ensler. – Warszawa: Poradnia K, 2018. – 229 s.
39. NIEPODLEGŁE : kobiety a dyskurs narodowy / teksty Agata Araszkie-wicz, Weronika Grzebalska, Maryam Kazeem, Magda Lipska, Lena Ma-gnone, Ewa Majewska, Dorota Sajewska, Moses Serubiri, Claudia Sno-chowska-Gonzalez ; przekład Łukasz Mojsak ; redakcja tomu Magda Lipska. – Warszawa : Muzeum Sztuki Nowoczesnej, 2018. – 196 s.
40. NIEWIDZIALNE kobiety : jak dane tworzą świat skrojony pod mężczyzn / Caroline Criado Perez. – Kraków : Karakter, 2020. – 477 s.
41. OKRUTNA jak Polka / Paulina Młynarska. – Warszawa : Prószyński i S-ka, 2022. – 208 s.
42. PATRIARCHAT rzeczy : świat stworzony przez mężczyzn dla mężczyzn / Rebekka Endler. – Kraków : Znak Koncept, 2022. – 378 s.
43. PIEKŁO (nie tylko) kobiet / redakcja Natalia Rojek, Joanna Marszałkow-ska, Kinga Madejczyk, Matylda M. – Kraków : Kolektyw Podżegaczki, 2021. – 49 s.
44. PŁEĆ zmiany : zjawisko transformacji w Polsce z perspektywy gender : oblicza feminizmu / Izabela Desperak. – Łódź : Wydawnictwo Uniwersy-tetu Łódzkiego, 2017. – 410 s.
45. PROBLEMATYKA kobieca w mediach i w sztuce popularnej / redakcja naukowa Jakub Kosek, Magdalena Stoch. – Kraków : Wydawnictwo Na-ukowe Uniwersytetu Pedagogicznego, 2021. – 145 s.
46. ROZBÓJNICZKI : opowieść o ważnych kobietach / Grażyna Plebanek. – Warszawa : OsnoVa, 2021. – 263 s.
47. RÓWNOUPRAWNIENIE : księga jubileuszowa dla Profesory Małgorzaty Fuszary / redakcja naukowa Anna Krajewska, Marta Rawłuszko. – War-szawa : Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego, 2022. – 593 s.
48. RUCHY kobiece na ziemiach polskich w XIX i XX wieku : stan badań i perspektywy / redakcja Małgorzata Dajnowicz, Adam Miodowski. – Bia-łystok : Wydawnictwo Uniwersytetu w Białymstoku, 2020. – 508 s.
49. SALVE Femina / wybór tekstów Magdalena Gaładyk. – Poznań : Wy-dawnictwo Albus, 2021. – 224 s.
50. SONTAG : życie i twórczość / Benjamin Moser. – Warszawa : Wydaw-nictwo Agora, 2021. – 853 s.
51. STAŃMY się sobą : cztery projekty emancypacji (1863-1939) / Aneta Górnicka-Boratyńska. – Warszawa : Wydawnictwo Czarna Owca, 2018. – 226 s.
52. STULECIE kobiet : usłyszeć siebie / redakcja Aleksandra Bellwon. – Warszawa : Ośrodek Karta : Dom Spotkań z Historią, 2022. – 324 s.
53. SUFRAŻYSTKI i sufrażetki : walka o równość / David Roberts. – War-szawa : Wydawnictwo Egmont Polska, 2019. – 127 s.

54. SYTUACJA kobiet w Polsce 2020. – Warszawa : Fundacja „Naprzód”, 2021. – 83 s.
55. ŚWIAT bez kobiet : płęć w polskim życiu publicznym / Agnieszka Graff. – Warszawa : Marginesy, 2021. – 351 s.
56. TO JEST wojna : kobiety, fundamentaliści i nowe średniowiecze / Klementyna Suchanow. – Warszawa : Wydawnictwo Agora, 2020. –
57. UTOPIE kobiet : 100 lat praw wyborczych kobiet (1918-2018) / redakcja Krystyna Slany, Justyna Struzik, Magdalena Ślusarczyk, Beata Kowalska, Marta Warat, Ewa Krzaklewska, Ewelina Ciaputa, Anna Ratecka, Agnieszka Król. – Kraków : Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego ; Warszawa : Polska Akademia Nauk ; Kraków : Instytut Socjologii Uniwersytetu Jagiellońskiego, 2019. – 352 s.
58. WŁASNY pokój / Virginia Woolf ; tłumaczenie Agnieszka Graff. O stawaniu się kobietą opowiadają: Edyta Bartosiewicz, Joanna Bator, Magdalena Cielecka, Katarzyna Kozyra, Martyna Wojciechowska i Ewa Woydyłło / pisać: Sylwia Chutnik i Karolina Sulej. – Warszawa : OsnoVa, 2019. – 252 s.
59. WSPOMNIENIA z nieistnienia / Rebecca Solnit. – Kraków : Karakter, 2022. – 285 s.
60. WSZYSCY powinniśmy być feministami / Chimamanda Ngozi Adichie. – Poznań : Zysk i S-ka Wydawnictwo, 2017. – 75 s.
61. ZERWANA genealogia : działalność społeczna i polityczna kobiet po 1945 roku a współczesny polski ruch kobiecy / Magdalena Grabowska. – Warszawa : Wydawnictwo Naukowe Scholar, 2018. – 322 s.
62. ZŁA feministka / Roxane Gay. – Warszawa : Wydawnictwo Cyranka, 2022. – 437 s.

b. Artykuły

1. BADANIA, herstoria i praca kobiet – od PRL do dziś : szkic do historii socjologii pracy kobiet / Iza Desperak, Martyna Krogulec. W: *G ó r n o - ś ł ą s k i e S t u d i a S o c j o l o g i c z n e*. – 2020, t. 11, s. 151-161
2. CZY młode Polki rozsadzają system? / Elżbieta Korolczuk ; rozm. Anna Stachowiak. W: *Przegląd*. – 2021, nr 8, s. 8-12
3. DŁUGI marsz : droga do równouprawnienia kobiet w Polsce / Jerzy J. Wiatr. W: *Dziennik Trybuna*. – 2021, nr 46/47, s. 7
4. DRUGI Świat, druga płęć / Agnieszka Mrozik. W: *Bez Dogmatu : miesięcznik kulturalno-polityczny*. – 2020, nr 123/124, s. 37-39
5. DZIEWUCHY już nadchodzą / Sylwia Chutnik ; rozm. Agata Jankowska. W: *Wprost*. – 2017, nr 38, s. 36-39

6. DZIEWUCHY kontra władza / Zuzanna Dąbrowska. W: Rzeczpospolita. – 2017, nr 237, s. A8
7. „EMANCYPACJA”, „feminizm”, „sufrażyzm” w słownikach języka polskiego / Kornelia Jankowska. W: Acta Universitatis Lodzensis. Folia Linguistica. – 2021, z. 55, s. 207-219
8. FEMINIZM / Maciej Pitala. W: Wyspa. – 2022, nr 1, s. 90-93
9. FEMINIZM i pragmatyzm : przeszłość i wskazówki na przyszłość / Agnieszka Hensoldt. W: Avant : pismo awangardy filozoficzno-naukowej. – 2020, wyd. spec., s. 117-132
10. FEMINIZM jest spoko nie tylko dla kobiet / Dominika Słowik ; rozm. Monika Waluś. W: Gazeta Wyborcza. – 2021, nr 53, dod. Tygodnik Kraków, s. 6-7
11. FEMINIZM, męskość i kultura emocjonalna mężczyzn identyfikujących się jako feminiści / Paweł Bagiński. W: Kultura i Społeczeństwo. – 2019, nr 3, s. 245-262
12. FEMINIZM nie-transofobiczny / Agata Araszkiwicz. W: Czas Kultury. – 2021, nr 4, s. 228-230
13. FEMINIZM znaczy równość / Wioleta Żochowska. W: Ruch Muzyczny. – 2022, nr 15/16, s. 18-20
14. ILE fał ma polski feminizm / Krystyna Romanowska. W: Gazeta Wyborcza. – 2022, nr 79, s. 15
15. HISTERIA matki Polki / Joanna Szewczyk ; rozm. Dawid Karpiuk. W: Newsweek. – 2021, nr 22, s. 51-53
16. KOBIECIA samotna w myśleniu / Agnieszka Holland. W: Gazeta Wyborcza. – 2020, nr 291, s. 18-19
17. KOBIECIY objaśniają świat / Aleksandra Żelazińska. W: Polityka. – 2021, nr 21, s. 88-90
18. MATKI i córki : dr Elżbieta Korolczuk o współczesnych relacjach między kobietami, o rodzinnych splątaniach, niezrozumieniu oraz przełamywaniu schematów macierzyńskich / rozm. Joanna Podgórska. W: Polityka. – 2019, nr 12, s. 26-28
19. MATKI i córki splątane i powiązane / Elżbieta Korolczuk ; rozm. Dorota Wodecka. W: Wysockie Obscasy. – 2019, nr 28, s. 11-14
20. NIE jesteś feministką : nawet jeśli tak ci się zdaje : 15 lat z dzieckiem, praniem, gotowaniem, w ciepłym domu u boku męża – to nie jest feminizm / Agnieszka Graff ; rozm. Ewa Kaleta. W: Gazeta Wyborcza. – 2021, nr 146, s. 20-23
21. NIE ma esencji kobiecości / Elżbieta Korolczuk ; rozm. Kacper Leśniewicz. W: Dziennik Gazeta Prawna. – 2019, nr 8, s. A20-A21
22. NIEWINNA kontrola / Sylwia Chutnik. W: Znak. – 2022, nr 3, s. 28-31

23. POSTAWY polskich kobiet wobec feminizmu o samoograniczającej się świadomości feministycznej kobiet / Monika Frąckowiak-Sochańska. W: *Acta Universitatis Lodziensis. Folia Sociologica.* – 2011, z. 39, s. 149-170
24. REWOLUCJA umazana kaszką : poza miłością rodzicielską nie wierzę w miłość w sytuacji nierówności / Elżbieta Korolczuk ; rozm. Maria Hawranek. W: *Gazeta Wyborcza.* – 2021, nr 270, s. 33-35
25. RUCHY społeczne jako przestrzeń edukacji dorosłych : ruch kobiet w Polsce / Marta Kosińska. W: *Edukacja Dorosłych.* – 2020, nr 2, s. 13-26
26. SEKSIZM, panowie? / Katarzyna Waligóra. W: *Teatr.* – 2020, nr 2, s. 12-13
27. SIOSTRA, mój najgorszy wróg? / Elżbieta Korolczuk. W: *Gazeta Wyborcza.* – 2018, nr 109, s. 12-13
28. SZTUKA i polityka w perspektywie czarnych feminizmów lat siedemdziesiątych i osiemdziesiątych dwudziestego wieku / Émilie Blanc. W: *Sztuka i Dokumentacja.* – 2021, nr 24, s. 223-240
29. TEORIE feministyczne : tradycje i perspektywy / Marzena Adamiak, Aleksandra Derra. W: *Avant : pismo awangardy filozoficzno-naukowej.* – 2020, wyd. spec., s. 9-20
30. UWIĘZIONE między lękiem a gniewem? : powstanie i rozpad wspólnoty buntu w czasie protestów kobiet po wyroku Trybunału Konstytucyjnego / Monika Frąckowiak-Sochańska, Marta Zawodna-Stephan W: *Studia Socjologiczne.* – 2022, nr 1, s. 9-35
31. WALCZYMY, żeby postrzegano nas jako istoty ludzkie, a nie tylko cycki i tyłek / Rachel Karafistan, Eva Rufo ; rozm. Marta Kaźmierska. W: *Gazeta Wyborcza.* – 2022, nr 16, s. 4-5
32. „WE NEED more feminist explosions” / Monika Kwaśniewska. W: *Opcje : kwartalnik kulturalny.* – 2021, nr 118, s. 8-17
33. WITAJCIE w państwie Ordo Iuris / Elżbieta Korolczuk ; rozm. Robert Walenciak. W: *Przeгляд.* – 2021, nr 47, s. 11-12
34. WYJŚĆ poza dualność : oblicza polskiego feminizmu / Agata Czarnecka ; rozm. Krystyna Romanowska. W: *Gazeta Wyborcza.* – 2022, nr 76, s. 12-13
35. ZA WOLNOŚĆ waszą i naszą / Maria Janion. W: *Karta.* – 2021, nr 108, s. 34-35
36. ZDROWIE zaczyna się od uznania podmiotowości / Elżbieta Korolczuk. W: *Znak.* – 2021, nr 5, s. 23-25

II. Siostrzeństwo

a. Pozycje zwarte

1. ENCYKLOPEDIA gender : płeć w kulturze / redakcja Monika Rudaś-Grodzka. – Warszawa : Wydawnictwo Czarna Owca, 2014. – 639 s.
2. KLIMAT, lewica, siostrzeństwo : rewolucje trwają : (kontrewolucje też) / Marek Beylin. – Warszawa : Wydawnictwo Krytyki Politycznej, 2021. – 190 s.
3. POLITYKI relacji w literaturze kobiet po 1945 / redakcja Aleksandra Grzemska, Inga Iwasiów. – Szczecin : Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, 2017. – 288 s.
4. SIOSTRA outsiderka : eseje i przemówienia / Audre Lorde ; przełożyła Barbara Szelewa ; wstęp do pol. wyd. Agnieszka Graff. - Warszawa : Wydawnictwo Czarna Owca, 2015. – 197 s.
5. WALKA kobiet : 150 lat bitwy o wolność, równość i siostrzeństwo / scenariusz Marta Breen, rysunki Jenny Jodrahl. – Katowice : Nonstopcomics – Wydawnictwo Sonia Draga, 2018. – 119 s.

b. Artykuły

1. II MANIFA w Lublinie. „Wolność, Równość, Siostrzeństwo” / MD. W: *Gazeta Wyborcza*. – 2018, nr 59, s. 1
2. KOBIECY jednoczą siły : Siostrzeństwo Polsko-Ukraińskie / Sandra Zakrzewska. W: *Gazeta Wyborcza*. – 2022, nr 78, s. 2
3. SAMOTNE siostrzeństwo? : rzecz o pewnej indywidualistycznej wspólnocie / Maja Kostecka. W: *Czas Kultury*. – 2007, nr 4/5, s. 31-41
4. SIOSTRA mojej siostry / Marta Majchrzak, Sandra Frydrysiak ; rozm. Monika Tutak-Goll. W: *Wysokie Obcasy*. – 2021, nr 31, s. 21-23
Wywiad z autorkami raportu „Siostrzeństwo – od idei do praktyki”
5. SIOSTRZENSTWO potrzebne od zaraz / Paweł Jagiełło. W: *Format*. – 2016, nr 73, s. 99-101
6. SOJUSZNICTWO, nie siostrzeństwo / Laura Janoszek. W: *Śląsk : miesięcznik społeczno-kulturalny*. – 2021, nr 6, s. 64
7. WOLNOŚĆ, równość, siostrzeństwo / Anna Baumgart ; rozm. Małgorzata Czyńska. W: *Wysokie Obcasy*. – 2016, nr 34, s. 8-11
8. WOLNOŚĆ, równość... siostrzeństwo? / Eugénie Bastié ; rozm. Dominik Jarczewski OP. W: *W Drodze*. – 2019, nr 3, s. 26-35

III. Dziewczyńskość

a. Pozycje zwarte

1. DAMY, dziewczuchy, dziewczyny. Historia w spódnicy / Anna Dziewit-Meller ; ilustracje Joanna Rusinek. – Kraków : Znak, 2017. – 155 s.
2. DO PRZODU, dziewczyny! : prawdziwa historia rewolucji Riot Grrrl / Sara Marcus. – Wołowiec : Wydawnictwo Czarne, 2022. – 374 s
3. DZIEWCZYNIKI latają wysoko / Raquel Díaz Reguera. – Katowice : Debit, 2021. – 42 s.
4. DZIEWCZYNY mają moc / Kate T. Parker. – Warszawa : Wielka Litera, 2017. – 256 s.
5. DZIEWCZYŃSTWO / Melissa Febos. – Wołowiec : Wydawnictwo Czarne, 2022. – 268.
6. KOBIEITA w kulturze i literaturze : od antyku po XXI wiek / redakcja naukowa Monika Malinowska. – Warszawa : Instytut Romanistyki Uniwersytetu Warszawskiego, 2017. – 281 s.
7. KOBIEITA w oczach kobiet : kobiece (auto)narracje w perspektywie kulturowej / redakcja naukowa Joanna Frużyńska. – Warszawa : Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego, 2019. – 417 s.
8. MOJA wspaniała przyjaciółka / Polly Ho-Yen ; ilustracje Binny Talib ; tłumaczenie Patrycja Zarawska. – Warszawa : Wilga – Grupa Wydawnicza Foksal, 2019. – 85 s.
9. NIE obraż się, ale nie jesteś zbyt ładna / koncepcja Kasia Mecinski,; opracowanie Natalia Malik. – Warszawa : Kasia Mecinski, 2021. – 255 s.
10. NIE taka dziewczyna : młoda kobieta o tym, czego „nauczyło” ją życie / Lena Dunham. – Wołowiec : Wydawnictwo Czarne, 2015. – 276 s.
11. OPOWIEŚCI na dobranoc dla młodych buntowniczek : 100 historii niezwykłych Polek / Sylwia Chutnik. – Katowice : Debit, 2021. – 208 s.
12. PODRÓŻE w spódnicy / Anna Dziewit-Meller ; ilustracje Joanna Rusinek. – Kraków : Znak Emotikon – Społeczny Instytut Wydawniczy Znak, 2018. – 155 s.
13. POSTAĆ w kulturze wizualnej. T. 4, Media, słowa, wizerunki / redakcja Anna Krawczyk-Łaskarzewska, Alina Naruszewicz-Duchlińska, Monika Cichmińska. – Olsztyn : Katedra Filologii Angielskiej Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego, 2019. – 201 s.
14. STRAŻNICZKA swoich granic : jak być wierną sobie, by wreszcie żyć tak, jak na to zasługujesz / Terri Cole. – Kraków : Otwarte, 2022. – 334 s.
15. SUPERBOHATERKI. Świat i wielkie odkrycia / Małgorzata Frąckiewicz. – Warszawa : Wydawnictwo Ezop, 2017. – 105 s.

16. TUPECIARY : o kobietach, które robią to, co chcą. 2 / Pénélope Bagieu.
– Warszawa : Fundacja Nowej Kultury Bęc Zmiana, 2020. – 163 s.

b. Artykuły

1. ANTY-JEŻYCJADA? : jakie są najnowsze powieści dla dziewcząt i o dziewczętach na przykładzie „Fanfika (2016)” Natalii Osińskiej? / Beata Gromadzka. W: Filoteknos : literatura dziecięca, mediacja kulturowa, antropologia dzieciństwa. – 2020, Vol. 10, s. 225-239
2. BARDZO mała apokalipsa : destrukcyjne fantazmaty gniewnych dziewczynek / Joanna Frużyńska. W: Czas Kultury. – 2022, nr 2, s. 86-97
3. BAŚNIE i opowieści Hansa Christiana Andersena a proces socjalizacji współczesnych dziewcząt / Sabina Waleria Światała. W: Filoteknos : literatura dziecięca, mediacja kulturowa, antropologia dzieciństwa. – 2020, Vol. 10, s. 267-281
4. CIAŁO dziewczyny vs. minister i Meta / Anna Cieplak. W: Czas Kultury. – 2022, nr 2, s. 241-244
5. DZIECIŃSTWO piszących dziewczynek / Karol Maliszewski. W: Dyskurs. – 2019, nr 28, s. 34-55
6. DZIEWCZYNY z pokolenia Z zmieniają ten kraj / Marta Majchrzak ; rozm. Arkadiusz Gruszczyński. W: Gazeta Wyborcza. – 2022, nr 77, s. 34-35
7. DZIEWCZYŃSKA wyobraźnia jako „osobliwa siła bezsilnych” / Alicja Urbanik-Kopeć. W: Czas Kultury. – 2022, nr 2, s. 60-70
8. DZIEWCZYŃSKIE „pomiędzy” Marysi Kawczak i Laury Palmer / Weronika Rychta. W: Czas Kultury. – 2022, nr 2, s. 24-35
9. EDUKACJA sensualna : „Lato Adeli” Agnieszki Wolny-Hamkało / Agnieszka Kocznur. W: Czas Kultury. – 2022, nr 2, s. 101-108
10. GNIEW „Wścieklej Henryki” i dziewczyński bunt w listach do redakcji „Filipinki” (1957-1989) / Katarzyna Stańczak-Wiślicz. W: Czas Kultury. 2022, nr 2, s. 73-83
11. KOSZMARNE dziewczynki : dziewczęce transgresje w klasycie literatury dla dzieci / Anna Maria Czernow. W: Czas Kultury. – 2022, nr 2, s. 47-57
12. NIEZNANI bohaterowie znanej powieści w serialu „Ania, nie Ania” Moiry Walley-Beckett : od dydaktycznej XIX-wiecznej powieści po uniwersalną, uwspółcześioną historię / Natalia Morawska. W: Guliwer. – 2020, nr 2, s. 8-18
13. O DZIEWCZYŃSKOŚCI wiedźmy na podstawie „Szkoły czarownic” / Anouk Herman. W: Czas Kultury. – 2022, nr 2, s. 168-177

14. OD MILCZĄCEJ do rewolucjonistki : księżniczka Disneya i Katniss Everdeen jako aktywne nastolatki / Karolina Gierszewska. W: Czas Kultury. – 2022, nr 2, s. 158-167
15. PIPPI, Annika i Nini : trzy figury dziewczyności / Beata Mytych-Forajter. W: Czas Kultury. – 2022, nr 2, s. 38-45
16. PRAWO do inności i protodziewczyńskość : Jo March i Anne Shirley w perspektywie girlhood studies / Michalina Wesołowska. W: Czas Kultury. – 2022, nr 2, s. 148-157
17. SMUTNE Dziewczyny w walce o własną podmiotowość / Krystyna Kazanecka. W: Czas Kultury. – 2022, nr 2, s. 137-147
18. SUPERMOC dziewczęcej przyjaźni : wokół wybranych komiksowych wizerunków girl power / Tomasz Żaglewski. W: Acta Universitatis Wratislaviensis. Literatura i Kultura Popularna. – 2019, nr 25, s. 407-428
19. WSTYDLIWA pamięć Annie Ernaux / Magdalena Lange-Henszke. W: Czas Kultury. – 2022, nr 2, s. 178-185

Netografia

<http://codziennikfeministyczny.pl/>

<https://czaskultury.pl/sklep/dziewczynstwo-i-dziewczynskosc/>

<https://encyklopedia.pwn.pl/haslo/feminizm;3900322.html>

<https://femfund.pl/>

<https://kosmosdladziewczynek.pl/porta1-wiedzy/relacje/kosmiczna-dziewczynskosc-fragment-wywiadu-z-sylwia-szwed-z-ksiazki-nie-obraz-sie-ale/>

<https://pl.wikipedia.org/wiki/Feminizm>

<https://pl.wikipedia.org/wiki/Siostrze%C5%84stwo>

ŚRODOWISKO WIELKOPOLSKIEJ KULTURY

Małgorzata Derwich
Dział Informacji Bibliograficznej i Regionalnej

MISTRZ AFORYZMU

RYSZARD PODLEWSKI (1932-2018)

*Mojej Koleżance a Córce Przyjaciela Heńka – Małgosi Derwich – z podziękowaniem (...)
za wszystko – bo można rzec, że to filmowa moja Biografistka – Ryszard Podlewski,
Poznań, 16.04.2009 r.*

Czując się zobowiązana tym wpisem w książeczce „Aforyzmy z cyklu: *Notatki MYŚLI-wego*”, w piątą rocznicę śmierci Ryszarda Podlewskiego, chciałabym przypomnieć postać i osiągnięcia tego dziennikarza radiowo-telewizyjnego, poety, aforysty, fraszkopisarza, felietonisty i satyryka. Nie wiem tylko, czy uda mi się to uczynić w tak lapidarnej formie i z dosadną puentą, jak potrafił ów autor tekstów piosenek, programów satyrycznych, literackich i estradowych oraz filmów dokumentalnych; trudno dorównać prawdziwemu Mistrzowi. Jednak... przynajmniej spróbuję.

Ponieważ – zdaniem Podlewskiego – „*Aforysta rozmnaża się przez cytaty*”, zatem prześledzimy jego biografię ich śladem.

***Tylko we własnym życiu dostajemy główną rolę.
W cudzych dają nam epizod, albo zapraszają zaledwie do statystowania.***

Ryszard Władysław Tadeusz Podlewski dostał „główną rolę” dzięki Jerzemu Podlewskiemu herbu „Bogoria” i Gabrieli Lenartowskiej; ich staraniem przyszedł na świat 18 marca 1932 roku w wielkopolskich Wronkach.

Ośmioklasową szkołę podstawową ukończył w rodzinnym mieście, a do szamotulskiego Liceum Ogólnokształcącego im. Piotra Skargi dojeżdżał pociągiem. A że miał „pociąg do nauki” i robił postępy – może dlatego, że zadawał „*trafne pytania*” (***Za postępowanie w nauce odpowiadają trafne pytania***) – zdał maturę. Zadawanie pytań weszło mu w krew – wiedział, że chce być dziennikarzem; nie poprzestał więc na szkole średniej i w edukacji wspinał się wyżej, wiedząc, że...

Wykształcenie to nic innego jak podnoszenie estetyki wnętrza

Zatem – by podnieść „estetykę” swojego wnętrza najpierw wybrał Wydział Filologii Polskiej na Uniwersytecie Poznańskim, czyli późniejszym Uniwersytecie imienia Adama Mickiewicza w Poznaniu. Język polski studiował nie tylko teoretycznie, ale – można powiedzieć – w praktyce, debiutując fraszkami w „*Głosie Wielkopolskim*” (1953 r.).

Natomiast w roku 1954 z kolegami z roku stworzyli – jedyny w swoim rodzaju – uniwersytecki Wydział Satyry. – *To była rzecz nienotowana na żadnej uczelni. Nawet Uniwersytet Jagielloński nie miał, mimo wielkiej historii, takiego wydziału. Tylko poznański uniwersytet doczekał się Wydziału Satyry!* – opowiadał mi Podlewski w telewizyjnym felietonie „*Starsi panowie z Żółtodzioba*” (dzięki któremu zyskałam miano jego „biografistki”). Bowiem Wydział Satyry był po prostu Kabaretem Studenckim „*Żółtodziób*”. Jednak „koledzy”, czyli – oprócz Ryszarda Podlewskiego – Stefan Mroczkowski i Jerzy Dabert, nosili dumne miano „dziekanów”; Mroczkowski był „naddziekanem”, nasz bohater – prodziekanem do spraw literackich, a „*najbardziej umuzykalniony polonista*” Dabert – do spraw muzycznych.

Otrzęsiny Żółtodziobów

W pierwszym programie panowie dziekani wraz z koleżeństwem również z innych wydziałów z powodzeniem „*Rozstawiali po kątach*” siebie i publiczność w Poznaniu i Wielkopolsce (m.in. Środa, Wronki, Szamotuły, Jarocin, Gniezno), a także w Bydgoszczy i Toruniu. Towarzyszył im żeński tercet śpiewaczy pod kierownictwem Jerzego Daberta, który dbał o wysoki poziom wykonawczy, mając świadomość (lapidarnie zapisaną przez kolegę Ryszarda), że ***Nawet najlepszy solista brzmi fatalnie na tle fałszującego chóru.***

– *Kabaret dał dwa programy. Do drugiego, całkowicie oryginalnego, gdzie byłem Kierownikiem Literackim, pisałem z dwoma kolegami wszystkie teksty: skeczy, piosenek i fraszek* – wspominał Podlewski. I właśnie ten drugi program – pod tytułem „*Otrzęsiny*”, zdobył na Ogólnopolskim Festiwalu Kabaretów Studenckich w Warszawie w 1955 roku zaszczytne trzecie miejsce (po takich „tuzach” kabaretu, jak gdański „*Bim-Bom*” i warszawski STS). Dodać należy, że w jury zasiadały wybitne osobistości, m.in.: Kazimierz Rudzki, Zenon Wiktorczyk i Władysław Szpilman.

– *Szpilman uznał za najlepsze piosenki właśnie z naszego kabaretu „Żółtodziób”* – podkreślał współtwórca „*Otrzęsin*”, ujawniając, że ten juror nawet domagał się wyższego miejsca na podium dla poznańskiego kabaretu. Serca jurorów i publiczności podbiła szczególnie piosenka autorstwa Podlewskiego (i we własnym wykonaniu) pt. „*Marszowym krokiem*”. Ubrany w studencki mundur wojskowy „*Żółtodziób*” Ryszard śpiewał:

*A on do wojska był przynależno...
a ona jemu płaka...
bo ostra kula pierś jego przebi...
o wpół do siódmej godzi...*

Charakterystyczne „połykanie” końcówek i treść piosenki były satyrą na polskie wojsko. Nieoficjalnie Ryszard Podlewski dodawał jeszcze swoją puentę (i jakby autocharakterystykę swojej twórczości): „*Na pożegnanie dam ci radę swo.../odchodząc krokiem marszo.../ucz się oszczędzać słowa pókiś mło.../i zanoś do PKO**”

Fraszki z programu i niektóre skecze wydrukowano w studenckim piśmie „PO PROSTU”. Po prostu poznańscy studenci udowodnili, że... **Polakom nie brak poczucia humoru** (choć – jak przekornie po latach dodawał aforysta Podlewski: **Nie mają tylko powodów do śmiechu**).

Wiosną nawet nasze zdania stają się bardziej kwieciste.

Zanim jednak przyszły warszawskie laury swoją Laurę – w wiośnie życia – spotkał „Filon” Podlewski. Jak się (później) okazało, była to: **Miłość od pierwszego spojrzenia (tylko wtedy jest wielka, kiedy przetrwa do ostatniego)**. On sam ujął to tak: – *W roku 1954, jako student polonistyki, zawarłem związek małżeński ze studentką Wydziału Biologii – Danielą Hatała. Była Ona także jedną z aktorek kabaretu „Żółtodziób” (cóż, **Mądra żona wszystko robi,/ aby stać się męża hobby**). Potem, jako magister biologii, Daniela Podlewska pracowała, aż do emerytury, w Wojewódzkich Stacjach „San-Epid” – w Kielcach i w Poznaniu.*

W związku małżeńskim Ryszard zdobywając mądrość filozofa, zapisywał ją w formie aforyzmu (wiadomo: *Aforyzm to fast food filozofii*), na przykład: **Liczne mamy prawdy, lecz uczcie się trzech: że rację ma żona, policja i szef**. Niewątpliwym osiągnięciem związku były dwie córki: Barbara i Joanna. Choć ich tato konstatował: **Córka bardziej postarza rodziców niż syn. Jakże prędko stają się oni dziadkami jej lalek**. Dostrzegał też „prozę” rodzicielskiej codzienności: **Gdyby to nasze dzieci rosły razem z odzieniem!** Jednak dumny ojciec podkreślał przede wszystkim, że obie córki miały wyższe wykształcenie, co pozwoliło im na zdobycie odpowiedniej pracy. – *Barbara jako biolog pracuje, wzorem matki, w San-Epidzie, a młodsza o lat 13 Joanna na Uniwersytecie Harvarda w Bostonie (USA) zdobyła tytuł doktora w roku 2008 (i to Joanna Podlewska, po mężu Ely, przetłumaczyła aforyzmy taty na angielski, ujawniając talent i w tym względzie, na przykład rymując: **A smart wife will***

* Polska Kasa Oszczędności

not stop short,/ to became her husband's sport oraz blisko 780 innych aforyzmów, które znalazły się w polsko-angielskim tomiku pt. „Notatki Myśliwego” – „Thoughts Hunter”, ilustrowanych rysunkami i grafikami artysty-karykaturzysty Stanisława Mrowińskiego, wybranych przez Irenę Rychły-Mrowińską).

– *My po 50 latach małżeństwa otrzymaliśmy „medale za długoletnie życie” od Prezydenta R.P. Aleksandra Kwaśniewskiego, wręczone nam na Uroczystości Jubileuszowej przez Prezydenta Miasta Poznania Ryszarda Grobelnego* – zwiernął się jubilat. Ryszard Podlewski wraz z żoną celebrował jeszcze okrągłą 60. rocznicę ślubu i kilka następnych, mniej okrągłych. Żona Daniela trwała przy mężu *do ostatniego spojrzenia...*

Żony żyją dłużej, by wszystkie wady i narowy zmarłych mężów miały czas przetworzyć się w same cnoty i zalety.

Wyręczymy żonę w opowieści o Ryszardzie Podlewskim, wracając do powłoty lat 50. XX wieku, kiedy to powiał „wiatr historii”, determinując plany życiowe, a szczególnie zawodowe „żółtodziobów”.

Wiatr historii wieje dla każdego z innej strony świata.

Tej mądrości życiowej doświadczył na własnej skórze absolwent filologii polskiej, gdy w pamiętnym (ze względu na poznański Czerwiec i ogólnopolski Październik) 1956 roku dostał wraz z kolegą Stefanem Mroczkowskim nakaz pracy w Rozgłośni Polskiego Radia; „wywiało” ich aż do odległych Kielc. Ktoś chciał się pozbyć krytycznych kabareciarzy ze stolicy Wielkopolski i stąd to „zesłanie”? To zapewne nadinterpretacja. Takie były czasy i taki „wiatr historii”. Po latach Myśli-wy Podlewski poświęcił mu kolejną myśl: **Wiatr historii dmie nie tylko w sztandary, ale i w trąby.**

Cóż, można z tego powodu płakać, ale można też się śmiać. Satyrycy wybrali oczywiście tę drugą możliwość. Zadęli w trąby, a właściwie we fletnie (atrybut Satyrów) również „na wygnaniu” kontynuując działalność satyryczną. Choć Mroczkowskiemu udało się wrócić z „zesłania” do Poznania po roku, a Podlewski pozostał w Kielcach znacznie dłużej, to koledzy z *Żółtodzioba* kontynuowali satyryczną współpracę na odległość (w poznańskich kabaretach oraz w tygodniku satyrycznym „Kaktus”), jak również osobistą przyjaźń.

Aktywnie pracowali także indywidualnie – Mroczkowski nad telewizyjną rozrywką, natomiast Podlewski: – *W ciągu 20 lat pracy w Radiu Kieleckim, pisałem teksty do programów satyrycznych, literackich i estradowych, sam byłem także wraz z grupą zawodowych aktorów wykonawcą swoich tekstów.* Konkretnie – przez 11 lat Ryszard Podlewski współtworzył (ze Stanisławem Fornalem) „*Dziennikarskie i Radiowe Szopki Kieleckie*”, prezentowane w Pol-

skim Radiu jak i na scenie oraz „**Kabaret Dziennikarzy i Aktorów „KACZKA”**” (i to w czasie, kiedy Teatrowi im. Stefana Żeromskiego oraz Studium Aktorskiemu w Kielcach szefowali Irena i Tadeusz Byrscy – uzupełniał satyryk). Wielkopolanin przez 5 lat prowadził również – znane w kraju – „*Programy Nocnych Kielc*”, a nawet zorganizował pierwszy Złot Słuchaczy tego programu z całej Polski – u stóp Łysicy, w Schronisku „Świętej Katarzyny”, o którym napisał także popularną piosenkę, rozpoczynającą zawsze te programy: pt. „**Czarownica z Łysicy**”.

Ponadto pisał fraszki, aforyzmy i drobne utwory satyryczne dla pism w całej Polsce, między innymi dla „Przekroju”, „Szpilek”, „Karuzeli”, lubelskiej „KAMENY”, warszawskiego „Tygodnika Kulturalnego”, wspomnianego już poznańskiego tygodnika „Kaktus” oraz niedzielnych wydań lokalnych pism. Tworzył także piosenki dla radia i estrady, teksty dla zespołów: „Bezimienni” i „Arianie”, współtworzył Klub Literacki „PONIDZIE”... Nie sposób wymienić wszystkich aktywności Ryszarda Podlewskiego. Skupmy się jednak na tych, które przywróciły dziennikarza i satyryka środowisku wielkopolskiej kultury.

Pomimo iż zdawał sobie sprawę z faktu, że **Spikier radiowy, dzięki wyobraźni słuchaczy, zawsze jest przystojniejszy od telewizyjnego**, Podlewski coraz częściej flirtował z XI muzą, czyli telewizją. Najpierw po drugiej stronie kamery, jako dokumentalista (był autorem pierwszych filmów dokumentalnych o Kielcach, które realizował z entuzjastami amatorskiej kamery), a później również przed kamerą, robiąc z ekipami Telewizji Warszawskiej pierwsze zawodowe reportaże telewizyjne „na żywo” z województwa kieleckiego, realizowane przy pomocy wozu transmisyjnego (współautorem był m.in. Ernest Bryll kiedy dotyczyły one tematyki kulturalnej i literackiej).

Znawcy przedmiotu wiedzą jednak, że nawet najprzystojniejszy reporter telewizyjny nie wypadnie dobrze na ekranie, jeśli nie posiada osobowości, czy też inaczej – wnętrza. Podlewski więc nadal pracował nad wzbogacaniem „*estetyki wnętrza*” – tym razem, w latach 1972-73, na Wydziale Socjologii i Dziennikarstwa Uniwersytetu Warszawskiego. Chociaż pracę magisterską poświęcił jeszcze radiu, a konkretnie „**Percepcji programów nocnych Polskiego Radia**”, to jednak wkrótce na dobre oddał swoje serce telewizji. I wrócił do Poznania. Odnotowuje ten fakt bez emocji: – *W roku 1975 zostałem przeniesiony służbowo do Telewizji Poznańskiej*. I tutaj, przez następne ponad 20 lat, tworzył swoje niezapomniane „przeboje”. On sam wymienia trzy najważniejsze.

Chronologicznie pierwszy (1977 r.) był „**Lotnik, skrzydlaty władca świata**”, program który po raz pierwszy w historii poznańskiego Ośrodka Telewizyjnego, pozwolił ekipie ze stolicy Wielkopolski „rozwinąć skrzydła” i wylądować... za oceanem. Jak do tego doszło?

– *Stało się tak dlatego, że w trudnej sytuacji ekonomicznej czasów późnego Gierka wymyśliłiśmy sobie (niewątpliwie pionierzy popularnego późnej sponsoringu) pomoc finansową zamożnego mecenasa. Stał się nim PLL LOT – wspominał Podlewski w artykule pt. Sześcioro Kolumbów z TV Poznań. Co zainteresowało sponsora? Pomysł programu o polskich lotnikach. – Napisałiśmy ze Stefanem Mroczkowskim scenariusz, w którym rozmowy z lotnikami współczesnymi i pionierami lotnictwa, a także legendarnymi pilotami polskimi z okresu II wojny światowej sąsiadowały z piosenkami, tańcami i pokazami samolotów.*

W obecnych czasach wydaje się, że to nic takiego, natomiast w PRL-u twórcy programu musieli nieźle lawirować, by nie podpaść cenzurze, prezentując polskie „orły” – bohaterów lotnictwa z obu stron „żelaznej kurtyny” (np. Stanisława Skalskiego, wspaniałego pilota w eskadrach polskich w Anglii i nad Afryką). W każdym razie – udało się i tak poznańska ekipa, w której Podlewski pełnił rolę *współautora* oraz *wykonawcy pewnych zadań dziennikarskich*, a także tłumacza – zaistniała na arenie międzynarodowej, a na placu pod Rockefeller Center czyniąc nieźle zamieszanie (filmując kolorowy i dziarski zespół folklorystyczny polonusów na terenie prywatnym bez zezwolenia, za to zyskując olbrzymi aplauz i popularność wśród przypadkowej publiczności, która masowo zaczęła wręczać poznaniakom swoje wizytówki, by przystali im film z barwnym korowodem w promieniach słońca przedzierających się przez drapacze chmur).

Za kolejny swój sukces, czyli „przebój” Ryszard Podlewski uważa – i słusznie – *swoje boje o palmiarnię*. Opisując tę batalię gorzko stwierdził, że poznańskiej „*Palmiarni nie zabiła II wojna światowa, (choć ciężko ją okaleczyła)*”, natomiast uczynił to czas, indolencja i kryzys pod koniec lat 70. XX w. Zamknięty dla publiczności od pięciu lat rezerwuar egzotycznych roślin chylił się ku upadkowi, kiedy do akcji wkroczył telewizyjny szeryf-reporter, Ryszard Podlewski. Za jego namową (i dzięki przychylności ówczesnego szefostwa TV) Telewizja Poznańska zaczęła nadawać cykl materiałów „*Na ratunek poznańskiej palmiarni*”. Następnie, 3 kwietnia 1982 roku, powstał Społeczny Komitet Odbudowy Palmiarni Poznańskiej. Wreszcie, za sprawą siły perswazji telewizyjnego reportera, zaczęła się... gigantyczna zbiórka kapsli i puszek oraz innych postaci „odpadowego” surowca: w szkołach, osiedlach, sklepach. Znow (fakt, po 10-letniej batalii) inicjatywa redaktora Podlewskiego zwieńczona została sukcesem i w 1992 roku palmiarnia stała się dostępna dla publiczności.

Jeśli nie jako „tego pana z telewizji od zbiórki aluminium”, widz TV z lat 80./90. XX wieku na pewno skojarzy dziennikarza z... „*Gwoździem w bucie*”. – *Trudno nawet zliczyć, ile tysięcy felietonów miałem już na swoim koncie, a mimo to widzowie znali mnie wyłącznie z prowadzenia różnych programów,*

zwłaszcza „Teleskopu”. Pewnego dnia 1987 roku Marek Nowakowski wpadł na pomysł, bym stał się twórcą (i wykonawcą jednocześnie) cyklicznych felietonów interwencyjnych, bo w tego typu programach niejako się specjalizowałem.

Potrzebny był jednak „nośny tytuł”. No, ale przecież telewizja miała u siebie niedoścignionego aforystę. – *Zaproponowałem od razu całą serię tytułów, z góry zastrzegając, że najlepiej, gdyby nie było w tym żadnej przesady i patosu. Odpadły więc w przedbiegach bombastyczne „Osty i chłosty”, zbyt okrutne, choć regionalne „Pod pręgierzem” czy zbyt lekkie „Kpinki i docinki”. No to może „Gwóźdź w bucie”? Skoro mamy zajmować się naszymi codziennymi sprawami i bolączkami, małymi jak przysłowiowy gwóźdź, a uwierającymi jak diabli...* – pisał Ryszard Podlewski w „Moich przebojach”. Tytuł chwycił, a program, redagowany przez 8 lat (1987-1995) przez Podlewskiego, był często dla rzeszy osób ostatnią deską ratunku. – *Popularność moich felietonów brała się zapewne z faktu, że nikt wtedy tak na serio nie przejmował się drobnymi kłopotami zwykłych ludzi. Redaktor Podlewski się przejmował i stawał w obronie „małuczkich”. Liczyli się z nim, ba – nawet bali, prominenci nie tylko epoki słusznie minionej. Natomiast dziennikarz z powodu „Gwoździa” często lądował „na dywaniku”.*

– *Kiedy w 1992 roku z okazji 35-lecia Telewizji Poznańskiej ogłoszono w „Głosie Wielkopolskim” plebiscyt na najbardziej popularnych ludzi i programy, widzowie – choć właśnie wtedy po raz trzeci usunięto „Gwóźdź” z „Teleskopu” – przyznali mi trzecie miejsce wśród swoich pupili z TV Poznań. Po tym referendum „Gwóźdź w bucie” ponownie wrócił na antenę, co Podlewski uczcił fraszką: „Uczy nas los gwoździa/ wynika żeń bowiem,/ że gdyś twardy, ostry/– biją cię po głowie”.*

Starzejąc się, jak zużyte telewizory: najpierw tracimy fonię, a potem wizję.

Podlewski wizji nie stracił, natomiast narzekał na czasy „niewidocznej ręki wolnego rynku”, kiedy coraz trudniej było pomagać ludziom, a jemu samemu zaczęło sugerować przejście na emeryturę, czyli de facto odgórnie odcięto „fonię”.

Jednak emerytura nie oznaczała dla Podlewskiego bezczynności. – *Zawsze na marginesie bardzo intensywnej pracy dziennikarskiej, pisałem utwory satyryczne, drukowane m.in. w poznańskim „Tygodniu” i innych pismach. Jako autor tzw. „małych form literackich” wyspecjalizowałem się w pisaniu aforyzmów. Mimo, że od lat mógłbym już wydawać własne zbiory małych form, przestawałem na wyrażaniu zgody na ich przedruki z prasy w licznych antologiach.*

Oto niektóre z nich: *Myśli ludzi wielkich, średnich...* – Warszawa 1959, *Współczesna aforystyka polska* – Łódź 1984, *Aforystykon* – Opole 1992, *Księga aforystyki polskiej : potęga myśli* – Katowice 2002, *Aforyzmy Świata* – Katowice 2003, *Aforystyka polska – Polnische aphoristic* – Poznań 2004, *Księga Aforyzmów* – Warszawa 2005, *Wielka Księga Myśli Polskiej* – Warszawa...

Aforyści przystosowali się do obecnego rynku; zamiast długich powieści piszą super-krótkie ich streszczenia.

Emerytura była znakomitą okazją, by zadbać o własne tomiki. – *Pod wpływem poznańskich Kolegów – Satyryków: Włodzimierza Scisłowskiego oraz Lecha Konopińskiego postanowiłem wydać najpierw część aforyzmów w tomie po polsku i w tłumaczeniu na język niemiecki pt. „ROK z VATem” – 400 aforyzmów w świetnym przekładzie Waldemara Zamlewskiego, nakładem Wielkopolskiej Agencji Literackiej – WAL. Tom ukazał się w roku 2006. W następnym, 2007 roku, ukazał się mój tom pt.: „Fraszki, aforyzmy, limeryki” – czyli „DRAKO-róbstwo”, także pod auspicjam: W.A.L. – Poznań-Lublin.*

Podlewski pracował też nadal jako dziennikarz w miesięczniku „*Nasza Wielkopolska*” w Poznaniu, który drukował m.in. jego felietony z cyklu „*Notatki amerykańskie*” oraz aforyzmy.

Za pracę na emeryturze został doceniony i nagrodzony – otrzymał odznaczenie oraz tytuł „*Zasłużony dla województwa wielkopolskiego*”. – *Poprzednio byłem „tylko” – zasłużonym dla miasta Kielc, dla województwa kieleckiego, dla Radia i Telewizji, dla kultury, dla miasta Poznania oraz województwa poznańskiego* – żartował. Członek ZAIKS, Wielkopolskiego Oddziału Związku Literatów Polskich oraz Stowarzyszenia Dziennikarzy Polskich zdobył również dziennikarskie nagrody *Srebrnego Ratusza* (poznajskiego) i *Poznańskich Koziołków*. – *W roku 2007 za pracę organizacyjną w tworzeniu Stowarzyszenia Kombatanckiego „Dzieci z Wronieckich Cel 1939” oraz inicjatywy, polegające na uzyskaniu praw kombatanckich ponad 180. żyjących jeszcze ofiar hitlerowskiego bestialskiego więzienia, a potem wywozu dzieci do G.G., otrzymałem „Krzyż Kombatancki”* – mówi ze wzruszeniem Ryszard Podlewski, który sam jako dziecko doświadczył wronieckiego więzienia. Z okazji 75. rocznicy urodzin Kapituła Towarzystwa im. Hipolita Cegielskiego przyznała mu Medal: za pracę organizacyjną „LABOR OMNIA VINCIT”.

„*Praca wszystko zwycięża*”, ale – ***Niestety nie można w młodości oszczędzać zdrowia na stare lata.*** Jednak pomimo licznych dolegliwości i wymizowania, Ryszard Podlewski starał się być aktywny do ostatnich chwil. Chętnie celebrował jubileusze swoje i znajomych w Klubie „Krag” (np. „okrągłą” rocznicę urodzin Marii Antoniny Stengertowej z poznańskiej telewizji). Choć pisał,

że **Starość zaczyna się wtedy, gdy miejsce marzeń zajmują wspomnienia**, wspominał na wesoło i z przymruczeniem oka, niekiedy dając próbkę czarnego humoru, dajmy na to aforyzmem: **Obchody 90-lecia życia można uznać za próbę generalną. Pogrzebu.**

Ryszard Podlewski nie dożył dziewięćdziesiątki. Zmarł w Poznaniu 2 marca 2018 roku w wieku 85 lat, 16 dni przed 86. rocznicą urodzin. – *Obiecaliśmy sobie mowy pogrzebowe – w zależności od tego, który pierwszy zejdzie z tego świata* – zwierzył mi się Stefan Mroczkowski. *Niestety, na mnie padło, by tę mowę wygłosić na cmentarzu junikowskim...*

PS

Jak wspomniałam, na miano „filmowej biografistki” zasłużyłam, realizując w poznańskiej telewizji w maju 1994 roku dokument o „Starszych panach z „*Żółtodzioba*”, czyli właśnie o Ryszardzie Podlewskim oraz Stefanie Mroczkowskim i Jerzym Dabercie. Ponadto treść filmiku dokumentalnego przełałam na papier, a konkretnie – zamieniłam na artykuł w „*Gazecie Poznańskiej*” (ukazał się 13 V 1994) pod takim samym tytułem.

Z Ryszardem Podlewskim zaprzyjaźniona byłam już w drugim pokoleniu, bowiem wcześniej, w latach 50. XX wieku, w poznańskich kabaretach i tygodniku „*Kaktus*”, poznałam się z moim tatą, Henrykiem Derwichem, popularnym rysownikiem-humorystą.

a. Pozycje zwarte

1. AFORIZMY : izbrannye perevody s pol'skogo / Ryšard Podlewski ; sost. I. O. Dement'ev ; per. Al.'berta Tussejna, tł. – Moskva ; Peterburg : Nestor-Istoriâ, 2016. – 111 s.
2. AFORYZMY z cyklu: Notatki myśli-wego = Notes of the thoughts hunter / Ryszard Podlewski ; przekł. na ang. Joanna Podlewska-Ely ; rys. Stanisław Mrowiński. – Lublin : Wydawnictwo Drukarnia Bestprint ; Poznań : Wielkopolska Agencja Literacka, 2009. – 245 s.
3. FRASZKI i myśli z cyklu „drako-róbstwo”, czyli Fraszki-igraszki, aforyzmy-aferyzmy, humoresztki / Ryszard Podlewski ; rys. Stanisław Mrowiński. – Lublin : Wydawnictwo Drukarnia Bestprint; Poznań : Wielkopolska Agencja Literacka, 2007. – 235 s.
4. MYŚLI z cyklu AFE-ryzmy / Ryszard Podlewski. – Poznań : Związek Literatów Polskich, Oddział, 2013. – 130 s.
5. ROK z VAT-em : aforyzmy = Ein Jahr mit der MwSt / Ryszard Podlewski ; przekł. na jęz. niem. Waldemar A. Zmlewski. – Lublin : Wydawnictwo Bestprint, 2006. – 119 s.

b. Artykuły

1. KULTURALNY Alfabet Stefana Mroczkowskiego/ Małgorzata Derwich. W: Poradnik Bibliograficzno-Metodyczny. – 2022, nr 2, s. 27 – 41
2. MOJE przeboje / Ryszard Podlewski. W: Kronika Miasta Poznania : Telewizja. – 2007, nr 1, s. 324-339
3. POZNAŃ – miasto śmiechu. Opowieść o satyrze poznańskiej, cz. II / Małgorzata Derwich. W: Poradnik Bibliograficzno-Metodyczny. – 2022, nr 2, s. 27 – 41
4. STARSI panowie z Żółtodzioba / Małgorzata Derwich. W: Telewizja Poznań. – 1994
5. STARSI panowie z Żółtodzioba, czyli suplement do 75-letniej historii Uniwersytetu im. A. Mickiewicza / Małgorzata Derwich. W: Gazeta Poznańska. – 1994 (13 V), s. 8
6. WYDZIAŁ Satyry UP Żółtodziób / Ryszard Podlewski. W: Kronika Miasta Poznania : Odwilż '56. – 2005, nr 3, s. 249-256

c. Netografia

- http://www.zlpwlpk.pl/?page_id=537
<https://zlpinfo.eu/czytelnia/ryszard-podlewski/ryszard-podlewski-epitafia.html>
<http://zlp-poznan.e-kei.pl/wiesci-z-poznania/z-kalendarium-poznanskiiego-2-marca-ryszard-podlewski/>
<https://www.zamyslenie.pl/aforyzm/nieograniczonej-wladzy-pragnazawyczaj-ograniczone-jednostki-8474234/>
<https://www.brawosenior.pl/index.php/tworczosc/item/2586-ryszard-podlewski-aforyzmy>
<https://zlpinfo.eu/czytelnia/ryszard-podlewski/ryszard-podlewski-limeryki-polskie.html>
<https://historiamowiona.poznan.pl/relacje/ryszard-podlewski/>

BIBLIOGRAFIE OSOBOWE

Mariusz Sabiniewicz
(1963-2007)
aktor (nie tylko) romantyczny

WIDZENIE (księdza Piotra) – fragment III cz. „Dziadów”

– *Panie, cała Polska młoda... (...)*

Takiż to los ich – wygnanie!

I dasz ich wszystkich wygubić za młodu,

I pokolenie nasze zatracisz do końca? -

Patrz! – ha! – to dziecię uszło – rośnie – to obrońca!

Wskrzęsiel narodu,

Z matki obcej; krew jego dawne bohaterzy,

A imię jego będzie czterdzieści i cztery.

Mariusz Sabiniewicz urodził się 21 stycznia 1963 roku i zmarł (26 kwietnia 2007) w Poznaniu. W 2023 roku obchodziłby 60. rocznicę urodzin – to pretekst do wspomnienia o tym niezwykłym aktorze.

A imię jego czterdzieści i cztery...

Życie aktora Mariusza Sabiniewicza zostało naznaczone romantycznym bohaterem Mickiewiczowskim. Ta refleksja jest zapewne zbytnim uproszczeniem jego kariery aktorskiej, jednak narzuca się z powodu pamiętnej roli teatralnej oraz... liczby 44. Rola Konrada, a właściwie Gustawa-Konrada, z „Dziadów” w reżyserii Grzegorza Mrówczyńskiego w Teatrze Polskim w Poznaniu (premiera 22 XI 1987 roku), była symbolem olbrzymiego, osobistego sukcesu – nie tylko otrzymał za nią ogólnopolską Nagrodę Artystyczną im. Stanisława Wyspiańskiego, został doceniony przez krytykę, ale także szczególnie wyróżniony przez publiczność, która odąd zaczęła chodzić do teatru „na Sabiniewicza”...

Młody, wówczas 24-letni aktor, zgodnie z wizją reżysera, kreował w tym przedstawieniu więcej ról (Literata I, Pustelnika, Młodego człowieka, Feliksa), jednak to rola Gustawa-Konrada zelektryzowała wszystkich. *Wielka Improvizacja* w interpretacji Sabiniewicza była *wołaniem z głębin... fiordu*. Bowiem właśnie w Norwegii, gdzie wyjechał „za chlebem”, na tak zwane „saksy” (przed ślubem z koleżanką z klasy, Iloną), aktor pracował nad rolą. – *Po ciężkiej harówce na farmie, udawał się na kamieniste wybrzeże, by walczyć z Bogiem – ujawnił reżyser.*

Ze 113. przedstawień „Dziadów” w Polskim większość zagrał Mariusz Sabiniewicz (dublował go Piotr Zawadzki); jak głoszą precyzyjne zapiski inspijenta, było wśród nich „95 owacji na stojąco”. – *Gdy grał Sabiniewicz, zdarzały się omdlenia* – wspominał G. Mrówczyński. *Nie wytrzymał przepływu energii, którą wysyłał w śmiertelnej ciszy – na wysuniętym w parter białym podeście. Gdy ocucono w foyer pewną dziewczynę – ta z okrzykiem: „Muszę wiedzieć, co dalej z Konradem!” – wróciła na widownię.* Aktor ubrany w romantyczną, białą koszulę z rozpiętym kołnierzem i czarne spodnie, *walczył z własną, ludzką bezsilnością, (...) umierał i dźwigał się znowu w nadziei, że otrzyma jakiś znak...*

Znak w „Dziadach” dostał, jak wiadomo, ksiądz Piotr w *Widzeniu: ...obrońca! / Wskrziesiciel narodu, / Z matki obcej; krew jego dawne bohaterzy, / A imię jego będzie czterdzieści i cztery.* Cóż owa liczba – 44 – ma do Sabiniewicza? Mariusz skończył 44 lata 21 stycznia 2007. Cieszył się z tych urodzin; potrafił smakować życie, walcząc z kolejnym nawrotem choroby nowotworowej. Niestety, trzy miesiące i 5 dni później odszedł. Dwie czwórki na jego urnie – jak błyskawice – boleśnie kłuły w oczy...

Jednak nie śmierć, lecz zbyt krótkie, ale intensywne życie Mariusza Sabiniewicza jest treścią tego artykułu. Celebując okrągłe urodziny bez fizycznej obecności jubilata, przywołujemy Jego Ducha, jakby odprawiając gusła, dziady... Zatem znów wracamy do tego Mickiewiczowskiego utworu, a właściwie prawdziwego obrzędu, który uwiecznił w swoim dziele romantyczny wieszcz. Jak pamiętamy, jego istotą było „*obcowanie żywych z umartymi*”, a konkretnie nawiązywanie relacji z duszami przodków, wspomnianie zmarłych, by wskrziesić pamięć o nich.

Patrz! – ha! – to dziecię uszło – rośnie...

Nasz bohater zdaje się również nawiązywać do tej idei, mówiąc o swoich poznańskich przodkach. Bowiem starszy syn Krystyny i Zbigniewa Sabiniewiczów był związany z Poznaniem „od czterech albo pięciu pokoleń” wstecz. – *Świadomość kontynuacji tradycji rodzinnych, którą szczególnie odczuwam w Dniu Wszystkich Świętych, gdy odwiedzam groby moich przodków, jest dla mnie bardzo ważna. To dla mnie powód do dumy, więc przy każdej okazji podkreślam, że jestem stąd – mówił w wywiadzie pod tytułem „Poznaniak to brzmi dumnie” z 2005 roku.*

Nie miał tradycji aktorskich w rodzinie (raczej „kupieckie”), dlatego żartował, że jako „*jedyny artysta w rodzinie*” jest „*rodzinnym wyrzutkiem*”. – *Od dziecka miałem tak zwane „inklinacje”. Przed lustrem odgrywałem różne sceny, bawiłem się w teatr – opowiadał Sabiniewicz.* Jego talent aktorski zwrócił uwagę już

w szkole podstawowej. Jak wspomina Jan Janusz Tycner, w SP nr 18 na poznańskich Ratajach czternastolatek kreował rolę Cześniaka w „Zemście” Fredry. Tam animator kultury dostrzegł go i zaprosił (w 1977 roku) do tworzonego właśnie Teatru Małych Form „Sieć”. Mariusz występował w poetyckich spektaklach (w repertuarze Jesienin, Błok), brał udział w konkursach recytatorskich i zdobywał pierwsze laury: a to nagrodę Wierzbowego Liścia w Poznaniu, innym razem wyróżnienie w Zgorzelcu (za monodram według tekstu poznańskiego poety Aleksandra Wojciechowskiego) czy też Złoty Lemiesz za interpretację wiersza „List do pozostałych” Edwarda Stachury.

***I dasz ich wszystkich wygubić za młodu,
I pokolenie nasze zatracisz do końca?***

Sabiniewicz stawał się nie tylko odtwórcą, ale twórcą: – *Napisałiśmy razem sztukę o problemach współczesnej młodzieży pt. „Dlaczego właśnie ja?”... o narkomanii, samotności, braku porozumienia z rodziną* – wspomina J.J. Tycner. – *Spektakl ten wykonała młodzież Teatru „Sieć”*. Opiekun młodego talentu ujawnił też twórczość poetycką podopiecznego. Na przykład: *Kiedyś posiądziesz tajemnicę dzisiejszego dnia, czekasz beczynnym objawienia,/ (...) zapatrzony w niewidomy punkt własnego cienia*. Czyż ten wers nie brzmi „po Konradowsku”?

Teatr i konkursy tak go pochłonęły, że – przyznawał – miał... kłopoty w liceum (klasa o profilu matematyczno-fizycznym). Ale z nich wybrnął. Abiturient X Liceum Ogólnokształcącego im. Przemysła II w Poznaniu w 1982 roku zdał maturę oraz egzamin wstępny w Państwowej Wyższej Szkole Filmowej, Telewizyjnej i Teatralnej im. Leona Schillera w Łodzi i za pierwszym podejściem dostał się na tamtejszy Wydział Aktorski, choć było 300 chętnych. – Nie wierzyliśmy, że się uda, a on zadzwonił i rozentuzjasmowanym głosem wykrzykiwał, że przyjęli 16 osób i że jest czwarty na liście – wspominają rodzice Krystyna i Zbigniew Sabiniewiczowie.

Zanim stał się absolwentem łódzkiej filmówki (w 1986 roku), Sabiniewicz zdażył zagrać „u Hanuszkiewicza”, w Teatrze Studyjnym im. Jana Tuwima, rolę Mariusza w *Marii i Woyzecku* według Georga Büchnera (13 X 1985). Nie najlepiej wspominał tę współpracę. Dlatego podawał, że jest wychowankiem Jana Machulskiego – aktora, ale też dziekana Wydziału Aktorskiego, a za swój oficjalny debiut uważał reżyserowanego przez Machulskiego „Doktora Judyma” z 1986 roku. W Teatrze Studyjnym zetknął się też z Eugeniuszem Korinem, który w spektaklu według Maksyma Gorkiego powierzył mu rolę Piotra oraz swojego asystenta; tak nawiązała się znajomość, która zaowocowała w przyszłości.

Od razu po studiach, w sezonie 1986/1987, Mariusz Sabiniewicz zdobył angaż w Teatrze Polskim w Poznaniu. W grudniu wystąpił jako Kawaler niezłomnego serca w *Paradoksie o aktorze* Denisa Diderota (reż. Kazimierz Grochmaliski). Następną premierą – wiosną 1987 roku – to „*Ujrzana we śnie Wasawadatta*” i pierwsze doświadczenie pracy z reżyserem Grzegorzem Mrówczyńskim, które – w tym samym roku, po *Normalnym sercu* Larrego Kramera – przyniesie mu pamiętną rolę Gustawa-Konrada.

W 1987 roku próbował też (z powodzeniem) swoich sił w kabarecie, a konkretnie w słynnym Tey-u. Zenon Laskowik wspomina, że w programie „*Szkoła*” (z tryptyku od *Przedszkola* po *Uniwersytet*) „grał tam przezabawną postacią ucznia podczas modnej w PRL-u godziny wychowawczej”.

Przejmujący aktor w Nowym

W poznańskim Teatrze Polskim Sabiniewicz wystąpił jeszcze w: *Szelmowstwach* Skapena Molière’a, *Kurce Wodnej* Witkacego, *Małżeństwie Marii Kowalskiej* Nurowskiej, w *Tangu* Mrożka oraz *Ślubach panieńskich* Fredry, by od początku lat 90. XX wieku związać się z Teatrem Nowym w Poznaniu. Magnesem był Eugeniusz Korin.

– *Mariusz był chyba jedynym aktorem, którego rozwój i dojrzewanie artystyczne miałem przyjemność obserwować od samego początku i, niestety, do samego końca. I z całą pewnością mogę stwierdzić, że z każdym kolejnym spektaklem i nową rolą, talent Mariusza był coraz bardziej przenikliwy i przejmujący.*

W Nowym u Korina aktor coraz bardziej wychodzi z „szufladki” romantycznego bohatera i amanta, na rzecz ról „charakterystycznych”. Najpierw (od 11 I 1991) gra Syfona w *Ferdydurce* Gombrowicza, a zaraz potem (premiery 12 V 1991) diabolicznego esesmana Kittela w „*Ghetcie*” Sobola. I choć w następnym roku (1992) kreuje tytułową rolę Don Juana oraz wymuskanego hrabiego Adama w „*Pięknej Lucyndzie*”, to w każdej z nich: – *Był przejmujący – uważam to za Jego największą siłę. Nigdy nie był obojętny widzom. Angażował ich bez reszty – ich uwagę, emocje, zmysły* – twierdzi Korin.

Po raz kolejny udowadniał to rolę Brodina w „*Czerwonych nosach*” w reż. E. Korina. Po latach reżyser opisuje ją jako metaforę: *...Widzę, jak stoi w plamie światła, na arenie usłanej torfem – uczciwy zawadiaka, były grzesznik i gwałcieciel, a teraz członek bractwa kuglarzy (...), które w mrocznych czasach zarazy postanowiło nieść ulgę ludziom, obdarowując ich śmiechem i chwilą zapomnienia w tańcu i piosence. Brodin jest śmiertelnie ranny, zdradziecko ugodzony szpadą (...)* W przedśmiertnej agonii przypomina nagle o chwili zwycięstwa pod

Cręcy... Mariusz szepce ostatnie słowa z tęsknotą i nadzieją na cud, który – już wie – się nie zdarzy i z dziwnym uśmiechem leci na wznak w rudy torf...

Sam aktor za największe wyzwanie uważał rolę „nawiedzonego śledczego” Porfirego w „Snach” na podstawie „Zbrodni i kary” Dostojewskiego (2000). Cieszył się, że po kilku latach grania „ogarnął” tę rolę, tym bardziej, że to „spektakl wyreżyserowany przez Eugeniusza Korina, osobę szalenie drobiazgową, stawiającą niełatwe zadania, z którymi aktor musi się zmierzyć. I dodawał: – W zasadzie każde odstąpienie kurtyny w teatrze jest dla mnie wyzwaniem i nowym odkryciem.

Takiż to los ich – wygnanie!

Mariusz Sabiniewicz lubił wyzwania, o czym może świadczyć powrót do „Dziadów” sprzed lat i gościnnie występy w spektaklu w reżyserii Grzegorza Mrówczyńskiego w Teatrze im. Cypriana Kamila Norwida w Jeleniej Górze (1998) oraz wraz z Teatrem Małych Form w Londynie (1998).

Zawsze preferował teatr (co często podkreślał w wywiadach), ale próbował też swoich sił w filmie. Poza epizodem w ósmym odcinku serialu „Pogranicze w ogniu” (1988), na srebrnym ekranie istniał przede wszystkim w Teatrze Telewizji. W 1988 roku był to *Kosmos* Witolda Gombowicza i rola Witolda; w 1989 roku – *Normalne serce* w reż. Mrówczyńskiego, gdzie Sabiniewicz kreował Tommy’ego Boatwrighta; natomiast w 1996 roku był Fryderykiem Moreau w *Szkole uczuć*.

Aktor z Poznania nie zdążył zagrać w Teatrze Nowym za dyrekcji czy w reżyserii Izabelli Cywińskiej, natomiast zaistniał w jej „kultowym” serialu „Boża podszewka” (1997). – *To nie była duża rola, ale bardzo znacząca. Grał rolę wiejskiego szmalcownika. Mariusz był jak stworzony do tej roli. Miał być piękny, równocześnie czegoś miało mu w tej „piękności” brakować, (...) krył w sobie tajemnicę. Jego pierwsze spotkania z główną bohaterką serialu, Maryską (Agnieszka Krukówna), miało w sobie zwierzęcą, biologiczną siłę. To nie był nawet gwałt, to był brutalny, zwierzęcy akt.*

W 1999 roku Sabiniewicz zagrał w serialu „Na dobre i na złe”, ale odkryciem w 2000 roku był jego występ w serialu „M jak miłość”. Przez 7 lat kreował tam Norberta Wojciechowskiego, życiowego partnera Marty Mostowiak (Dominika Ostalowska); jego bohater ewoluował – od czarnego charakteru do empatycznego inwalidy na wózku. – *Ta rola stanowiła dla niego okno na świat, przysporzyła mu ogromną, zasłużoną popularność – twierdzi I. Cywińska.*

Najprzyjemniejszy na Festiwalu

Czy gwałcieciel z „*Bożej podszewki*” oraz zły (jeszcze wtedy) Norbert może być „*najprzyjemniejszym aktorem*”? Okazuje się, że może, jeśli jest przede wszystkim dobrym aktorem. Sabiniewicz nie odżegnywał się od lżejszego repertuaru. Wręcz przeciwnie – nie tylko grał w sztukach komediowych (dla „higieny” psychicznej), ale również zdobywał nagrody. Oto w 2000 roku zdobył tytuł Najprzyjemniejszego Aktora na VI Międzynarodowym Festiwalu Sztuk Przyjemnych i Nieprzyjemnych w Łodzi za rolę Hrabiego Waclawa we „*Fredrze dla dorosłych*” według *Męża i żony* w Teatrze Nowym w Poznaniu. Nagrodziła go też Łoża Patronów tegoż teatru swoim laurem Srebrnej Maski.

Że był aktorem wszechstronnym potwierdzał również podczas *Verba Sacra*, a właściwie jeszcze wcześniej – zanim zaczęły rozbrzmiewać Święte Słowa w katedrach polskich, nawiązując współpracę z Przemysławem Basińskim; jej podsumowaniem była Nagroda im. Romana Brandtstaettera za artystyczną interpretację tekstu biblijnego i klasycznego w 2001 roku.

Mariusz Sabiniewicz powrócił też do kabaretu (pod egidą imiennika i kolegi z teatru, Mariusza Puchalskiego, w Zapadni Teatru Nowego), grał w innych produkcjach filmowych (np. w 2004 w serialu *Kryminalni* jako negocjator Zbyszek). A w rodzimym teatrze (Nowym w Poznaniu) zaistniał znaczącą rolą Haendla w „*Kolacji na cztery ręce*” w reżyserii Olafa Lubaszenki, który tak „podsumował” kolegę aktora: – *Pierwsze wrażenie to charyzma, pojęcie często dziś nadużywane, ale w odniesieniu do Mariusza w pełni uzasadnione. Charyzma, czyli mówiąc opisowo, silna, wyrazista osobowość.*

W sumie Sabiniewicz wystąpił w ponad 50. rolach teatralnych w spektaklach reżyserów, takich jak: Krzysztof Warlikowski, Janusz Wiśniewski, Krystyna Janda (wyreżyserowała w Poznaniu spektakularną „*Namiętność*” z Agnieszką Krukówną, czyli... Marysią z „*Bożej podszewki*”), Tadeusz Bradecki, Agnieszka Glińska (*Pieniądze i przyjaźń* w Teatrze Telewizji, XI 2005), Piotr Kruszczyński, Robert Gliński, Krzysztof Zaleski.

Silną osobowością pozostał Sabi (jak nazywali go przyjaciele; w kabarecie dodawali – „boski”) do samego końca, pomimo wyniszczających nawrotów choroby nowotworowej. Potrafił żartować nawet ze szpitalnego łóżka. W kwietniu 2007 osierocił swoją wierną publiczność – teatralną i filmową, rodziców, brata i żonę oraz dwoje nastoletnich dzieci. Nie zdążył się nacieszyć swoim nowym domem pod Poznaniem... Spoczął na polu urnowym cmentarza miłostowskiego w Poznaniu.

Pozostawił piękne wspomnienia, także o tych wspaniałych, wyrazistych niebieskich oczach, o których mówił niemal każdy, kto spotkał Mariusza Sabiniewicza na swojej drodze...

Małgorzata Derwich

PS

Kleiner przekonująco pokazał, że Mickiewicz w „*Widzeniu Księdza Piotra*” odwołał się bezpośrednio do żydowskiej Kabały, a dokładnie do gematrii, czyli nauki o liczbowej wartości liter, obecnej przede wszystkim w kabalistycznych interpretacjach Biblii. „Otóż w alfabecie hebrajskim 40 jest M, czwórką – D” – pisze Kleiner, i po dokonaniu drobnej korekty stwierdza, że Mickiewicz próbował w tym miejscu zaszyfrować imię Adam – swoje imię.

Bibliografia

a. Pozycje zwarte

1. MARIUSZ Sabiniewicz we wspomnieniach / zbiór i opracowanie tekstów Alicja Joanna Górka. – Warszawa : Wydawnictwo Nowy Świat, 2012. – 96 s.
2. NA cztery fajerki, czyli znani poznaniacy gotują. – Poznań: Kwartet, 2005. – 153 s. (Mariusz Sabiniewicz – s. 112-113)

b. Artykuły

1. CZAS Zaduszek na scenie, w klubach i w kościele / Jolanta Brózda. W: *Gazeta Wyborcza* (Poznań). – 2007 (3-4 XI 2007)
2. GWIAZDY pożegnały przyjaciela. W: *Fakt*. – 2007 (4 V), s. 14-15
3. KONRAD zszedł ze sceny / Stefan Drajewski. W: *Głos Wielkopolski*. – 2007 (27 IV)
4. MARIUSZ Sabiniewicz 1963-2007 / Stefan Drajewski. W: *Polska Głos Wielkopolski*. – 2009 (30.04. – 1.05), s. 48
5. MARIUSZ Sabiniewicz żył pełnią życia. Odszedł 10 lat temu / Marek Zaradniak. W: *Głos Wielkopolski*. – 2017 (28 IV), s. 20-21
6. ODSZEDŁ aktor, została pamięć / Marta Kaźmierska. W: *Gazeta Wyborcza* (Poznań). – 2007 (28-29 IV)
7. POZNANIAK to brzmi dumnie / Mariusz Sabiniewicz ; rozmawiała Małgorzata Derwich. W: *LOFER miesięcznik Wielkopolanina*. – 2005, nr 2, s. 12-13
8. POŻEGNANIA : Mariusz Sabiniewicz (21.01.1963 – 26.04.2007). W: *Polska Głos Wielkopolski*. – 2007 (31.10-1.11.), s. 34
9. POŻEGNANIE: Mariusz Sabiniewicz / Jan Janusz Tycner. W: *Gazeta Wyborcza* (Poznań). – 2007 (2-3 V),

10. ŚRODOWISKO poznańskiej kultury w moich wspomnieniach / Jan Janusz Tycner. W: *Poradnik Bibliograficzno-Methodyczny*. – 2021, nr 4, s. 31 – 44 [Mariusz Sabiniewicz s. 40-42]
11. T jak teatr : Uśmiech Fortuny / Mariusz Sabiniewicz ; rozmawiała Małgorzata Derwich. W: *Głos Wielkopolski*. – 2003 (4 VII), s. X
12. WSPOMNIENIE Mariusz Sabiniewicz (1963-2007) / Jan Janusz Tycner, fot. M. Derwich. W: *Gazeta Wyborcza* (Poznań). – 2010 (22.04.), s. 10
13. WSPOMNIENIE o Mariuszu Sabiniewiczu 1963-2007 / Jan Janusz Tycner. W: *Gazeta Ratajska*. – 2007, nr 5, s. 10

c. Netografia

https://pl.wikipedia.org/wiki/Mariusz_Sabiniewicz

<https://e-teatr.pl/poznan-wczoraj-minela-15-rocznica-smierci-mariusza-sabiniewicza-aktora-teatru-nowego-24823>

<https://www.filmweb.pl/person/Mariusz+Sabiniewicz-76959/biography>

<https://e-teatr.pl/mariusz-sabiniewicz-21-01-1963-26-04-2007-a45553>

https://www.na6.pl/polski/konrad_dziady_iii

<https://encyklopediateatru.pl/osoby/923/mariusz-sabiniewicz>

III. MATERIAŁY METODYCZNE

Izabela Wielicka

Dział Informacji Bibliograficznej i Regionalnej

BABCIA TEŻ BYŁA DZIEWCZYNKĄ, DZIADEK TEŻ BYŁ CHŁOPCEM

Scenariusz zajęć bibliotecznych dla seniorów i dzieci

Rola babci i dziadka jest ogromnie ważna w rodzinie. Dziadkowie współuczestniczą w opiece i wychowaniu wnuków, dają im, uwagę, bliskość, czułość oraz poczucie bezpieczeństwa. Przekazują im także swoją wiedzę, doświadczenie i kształtują nowe pokolenie – jego rodzinną, regionalną i narodową tożsamość. Kontakt z wnukami może być dla seniorów powodem do dumy i źródłem ogromnej satysfakcji. Może przynieść również praktyczne korzyści – rozwój cyfrowy starszych osób to dziś w dużej mierze zasługa ich wnuków. Relacje dzieci i młodzieży z dziadkami należą do najważniejszych w życiu, dlatego warto o nie dbać.

Świątą okazją do pracy nad integracją seniorów i wnuków oraz uhonorowania ich więzi jest **Dzień Babci** i **Dzień Dziadka**. Historia tych świąt zaczęła się w Polsce. Dzień Babci obchodzimy 21 stycznia od 1964 r., a Dzień Dziadka 22 stycznia od końca lat 70.

Scenariusz „**Babcia też była dziewczynką, Dziadek też był chłopcem**” jest ciekawym pomysłem na zajęcia biblioteczne integrujące seniorów i ich wnuków. Celem proponowanych warsztatów jest zainteresowanie młodych czytelników dzieciństwem ich dziadków i zachęcenie do przeprowadzenia z nimi wywiadu. Opowiadanie o sobie pozwoli seniorom poczuć się w centrum uwagi, a ich wspomnienia z pewnością zainteresują dzieci. Otwartość dziadków i uważność wnuków sprawią, że ich wzajemne relacje staną się jeszcze bliższe i głębsze.

Scenariusz składa się z czterech części:

1. Powitanie – wprowadzenie do zajęć i zapoznanie uczestników.
2. Przygotowanie do wywiadu – wskazówki merytoryczne i techniczne.
3. Wywiad – część warsztatowa prowadzona w parach.
4. Podsumowanie.

Grupa docelowa: dzieci w wieku od 10 do 15 lat oraz ich dziadkowie.

Miejsce: czytelnia lub sala warsztatowa.

Liczba uczestników: ok. 10-14 osób / 5-7 par (w zależności od warunków).

Czas trwania: 2,5 godziny.

Formy pracy: dyskusja, praca w parach.

Materiały i narzędzia: konspekt wywiadu, dyktafony dla uczestników lub osobiste telefony komórkowe, kartki, długopisy.

Uczestnicy początkowo mogą siedzieć w rzędach lub w kręgu. Podczas części warsztatowej powinni siedzieć w parach naprzeciw siebie.

„Babcia też była dziewczynką, Dziadek też był chłopcem”

1. Powitanie

Osoba prowadząca: Witam państwa serdecznie. Nazywam się... i jestem... Proszę, abyście państwo również się przedstawili. Poznajmy się bliżej.

Dyskusja uczestników (*moderacja osoby prowadzącej*)

Osoba prowadząca: Dzień Babci i Dzień Dziadka to dni, w których szczególnie honorujemy naszych najbliższych – babcie i dziadkowie są dziś naszymi gośćmi specjalnymi. W studiu telewizyjnym lub radiowym z zaproszonymi gośćmi przeprowadza się rozmowy – wywiady. I do tego chciałabym was dzisiaj zachęcić. Niech nasza biblioteka zamieni się dzisiaj w studio radiowe, a wnuki w dziennikarzy i redaktorów. Dziadkowie natomiast udzielą wam wywiadu na temat swojego dzieciństwa. Myślę, że będzie to pasjonująca przygoda dla wszystkich państwa.

Czas ok. 20 minut.

2. Przygotowanie do wywiadu

Osoba prowadząca: Zanim rozpoczniecie wasze rozmowy, oto kilka wskazówek z zakresu warsztatu pracy dziennikarskiej, które mogą się przydać:

- 1) Wywiad to rozmowa, w której zadaniem jednej ze stron jest zadawanie pytań w celu uzyskania konkretnych informacji, a drugiej odpowiadanie na nie.
- 2) Wywiad może dotyczyć wielu sfer życia, najlepiej jednak, gdy koncentruje się na jednym – przewodnim temacie. Dziś będzie nim dzieciństwo waszych dziadków.

- 3) Starajcie się proszę, aby rozmowa nie sprawiała wrażenia sztucznej i wymuszonej. Od pytań w dużej mierze zależy, jaki charakter będą miały wypowiedzi rozmówców.
- 4) Pytajcie o to, co was interesuje i o to, co prawdopodobnie zaciekawia innych odbiorców, np. członków waszej rodziny lub przyjaciół.
- 5) Dobrze, jeśli uda wam się stworzyć klimat spontanicznego dialogu, jednak ważniejsze pytania zapiszcie wcześniej na kartce, aby o nich nie zapomnieć.
- 6) Jeśli wypowiedzi rozmówców będą niepełne, zadawajcie pytania dodatkowe, które pomogą je doprecyzować.

Do nagrania wywiadu możecie wykorzystać osobiste telefony komórkowe. Kto nie posiada odpowiedniego sprzętu, może skorzystać z dyktafonu lub aparatu bibliotecznego.

Czy macie jakieś pytania?

Dyskusja uczestników (*moderacja osoby prowadzącej*)

Osoba prowadząca: Babcie i dziadków proszę o dystans i humor. Wasze wypowiedzi nie muszą być płynne. Niech to będzie żywa, spontaniczna, lekka rozmowa – dobra zabawa. Jej efektem podzielicie się wyłącznie z wybranymi przez siebie osobami.

Czas ok. 30 minut.

3. Wywiad

Osoba prowadząca: Wszystkim państwu rozdram teraz konspekt wywiadu, który może być pomocny. Dziadkowie mogą pobieżnie się z nim zapoznać, by przygotować się do rozmowy. W tym czasie wnuki, po przeczytaniu zaproponowanych przeze mnie pytań, mogą zdecydować, które z nich wykorzystają oraz dopisać własne.

Proszę, żeby dziadkowie usiedli ze swoimi wnukami w parach. Zadbajcie państwo o to, aby – w miarę możliwości – oddalić się od pozostałych par i nie przeszkadzać sobie wzajemnie.

Czas ok. 70 minut.

Konspekt wywiadu

- 1) Babciu/Dziadku, masz lat. To bardzo dużo. Czy często wspominasz swoje dzieciństwo?
- 2) Z czym kojarzy ci się dzieciństwo? Jak byś je określiła/określił? Czy było lekkie, bez trosk, czy trudne i smutne?
- 3) Jak wyglądał twój dom? Jacy byli twoi rodzice i rodzeństwo?
- 4) Czy miałaś/miałeś swój pokój albo ulubiony kącik zabaw?
- 5) Miałaś/miałeś swoją ulubioną zabawkę? Jaka jest jej historia? Kto ci ją podarował?
- 6) W co lubiłaś/lubiłeś się bawić?
- 7) Kto był twoją/twoim największym przyjacielem/przyjaciółką z dzieciństwa? Opowiedz o niej/o nim.
- 8) Czy ty i twój przyjaciel/twoja przyjaciółka mieliście jakieś przezwiska? Jaki miały początek?
- 9) Czy w twoim rodzinnym domu były jakieś zwierzęta? Miałaś/miałeś psa? Jeśli tak, to jak się wabił i jaki był?
- 10) A jak wspominasz szkołę? Jaki był twój ulubiony przedmiot, a z czym miałaś/miałeś problemy?
- 11) Kogo ze swoich nauczycieli pamiętasz i szanujesz najbardziej i dlaczego? Jaki wpływ miał na twoje postrzeganie świata? Czym ci imponował? Czego cię nauczył?
- 12) Czy w twojej szkole wymagane było noszenie mundurków?
- 13) Czy dysponowałaś/dysponowałeś własnymi pieniędzmi? Może było to kieszonkowe od rodziców, a może próbowałaś/próbowałeś sama/sam zarobić na własne wydatki?
- 14) Jak spędzałaś/spędzałeś wakacje? Dokąd wyjeżdżałaś/wyjeżdżałeś najczęściej?
- 15) Jakie było twoje hobby? Może jakiś sport albo kolekcjonerstwo?
- 16) Wiem, że za czasów twojej młodości nie było Internetu. Wiedzy i rozrywki szukało się częściej w książkach. Lubiałaś/lubiłeś czytać książki? Która zrobiła na tobie szczególne wrażenie? Może któraś miała wpływ na twoje życie?
- 17) Czy masz jakieś zabawne wspomnienie z dzieciństwa? Ze szkoły, a może z domu rodzinnego?
- 18) A jakie zdarzenie z dzieciństwa było dla ciebie najbardziej traumatyczne? Czy było coś, czego się bałaś/bałeś?
- 19) Kim chciałaś/chciałeś zostać, jak dorośniesz? Jaka pracę chciałaś/chciałeś wykonywać?

- 20) A o czym jeszcze marzyłeś/marzyłaś w dzieciństwie? Co chciałeś/chciałaś mieć? Dokąd chciałeś/chciałaś pojechać? Co chciałeś/chciałaś zobaczyć?
- 21) Które z tych planów i marzeń spełniły się w twoim dorosłym życiu?
- 22) Co myślisz, kiedy patrzysz na moje dzieciństwo? Czy uważasz, że jest lepsze?
- 23) Babciu/Dziadku, dziękuję ci za to, że podzieliłaś/podzieliłeś się ze mną swoimi wspomnieniami. Są bardzo ciekawe. Cieszę się, że znam cię teraz lepiej.

4. Podsumowanie

Osoba prowadząca: Myślę, że nasze dzisiejsze spotkanie było dla państwa bardzo emocjonujące. Chętnie poznam wrażenia interlokutorów. Co państwo czujecie? Co was zaskoczyło? Co było największym wyzwaniem? Jakie emocje się w was pojawiły? Czego dowiedzieliście się o sobie? Podzielcie się, proszę, swoimi doświadczeniami.

Dyskusja uczestników (moderacja osoby prowadzącej)

Osoba prowadząca: Dziękuję wam bardzo za udział w warsztatach – za podzielenie się wspomnieniami i emocjami. Wywiady, które dziś zostały nagrane w naszej bibliotece, będą stanowić ważny dokument w państwa domowych archiwach. Zadbajcie o to, by pliki nie zaginęły, gdyż są bezcenne. Warto je odpowiednio opisać, podając datę zdarzenia i nazwiska rozmówców. Życzę państwu wspańiałych chwil w gronie rodzinnym, podczas których będziecie wspólnie słuchać tych nagrań. Do zobaczenia.

Czas ok. 30 minut.

Małgorzata Derwich
Dział Informacji Bibliograficznej i Regionalnej

TAJEMNICE KAZIMIERY IŁŁAKOWICZÓWNY
– POETKI NA WYGNANIU

Scenariusz spotkania bibliotecznego

W 2023 roku, dokładnie 16 lutego, mija 40 lat od śmierci wybitnej polskiej poetki, prozatkorki i tłumaczki – Kazimierzy Iłłakowiczówny. Kilka lat temu przybliżyliśmy jej postać w projekcie „Pisarki”; teraz – częściowo na podstawie tekstu powstałego do tego projektu – powstał scenariusz, w którym postanowiliśmy „przywołać ducha” Iłłakowiczówny; dlatego ma on postać quasi „seansu spirytystycznego”.

Zainspirował nas fakt, że ta urzędniczka państwowa (jak o sobie najchętniej mówiła) również uległa – powszechnej wśród elit po I wojnie światowej – modzie na seanse spirytystyczne; wtedy z upodobaniem wywoływano duchy zmarłych, pytano o przyszłe losy swoje i kraju, rozmawiano z duchami wieszczów narodowych oraz postaci historycznych. Zresztą, Iłłakowiczównę obcowanie z duchami pociągało, gdy była jeszcze nastolatką – przyczyna może leżeć w jej powikłanym życiorysie. Ponadto okazała się doskonałym medium – umiała świetnie prowadzić seanse; między innymi z tego powodu Jan Lechoń nazwał swoją koleżankę po piórze „czarownicą”.

W scenariuszu rolę medium pełni Narratorka, która wywołuje ducha Iłły, by korygował informacje o naszej bohaterce (autentyczne cytaty wypowiedzi pochodzą przede wszystkim z trzech książek: jej własnej „*Ścieżki obok drogi*”, wspomnień księgarza Bolesława Żyndy oraz jednej z lektorek – poetki Łucji Danielewskiej). Pojawiają się też inne postaci historyczne i fikcyjne oraz osoby bliskie Kazimierze Iłłakowiczównie.

Ponieważ staraliśmy się pomieścić jak najwięcej wiadomości, scenariusz jest dość długi; wiedzę można przyswajać w całości lub odczytując kolejne części na osobnych spotkaniach.

Objaśnienia:

- czarna kursywa – cytaty
- czcionka w niebieskim kolorze – didaskalia
- czcionka w szarym kolorze – treści mniej ważne (można je pominąć)

Osoby: Narratorka-medium, Iłła, Urzędnik, Nauczycielka, Siostra, Marszałek, Księgarz, Lektorka, Poetka

W zaciemnionym pokoju (sali, klasie) stoi pośrodku stół, oświetlony małą lampką lub świecą. Wokół stołu (najlepiej okrągłego) siedzi kilka postaci (nie wszystkie będą brały udział w dialogach), wśród których na plan pierwszy wysuwa się Narratorka-medium. Po bokach, w ciemności również „mającą” ludzkie sylwetki; najważniejsza jest Iłła, obecna przez cały czas seansu.

Miejsce seansu spirytystycznego może przypominać autentyczny pokój – poznańskie mieszkanie poetki przy ulicy Gajowej, gdyż i on „*tonie w mroku, oświetlony jedną prostą, dwuramienną lampą. Pośrodku stoi stół, służący za biurko; obok białe krzesło* (fragment opisu – Monika Chuda)

Narratorka-medium (siedzi pośrodku, w centralnym punkcie oświetlonego stolika): Dzisiaj spróbuję wywołać niezwykłego ducha: WIELKIEJ POLSKIEJ POETKI, prozaiczki, tłumaczki i...

Iłła (postać z cienia, z boku): ...urzędnika państwowego!

Narratorka: O, zdaje się, że nasza bohaterka już tu jest! Zawsze podkreślała, że przede wszystkim jest urzędniczką państwową, gdyż...

Iłła: ...*wiersze piszę po godzinach pracy, na marginesie swego życia zawodowego.*

Narratorka: Szczyciła się pracą w Ministerstwie Spraw Zagranicznych i faktem, że była osobistą sekretarką Marszałka...

Iłła: Osobistym SEKRETARZEM – Marszałka Józefa Piłsudskiego.

Narratorka: To ważny szczegół do charakterystyki naszej bohaterki – nie lubiła formy żeńskiej...

Urzędnik (postać przy stoliku, obok Narratorki, pyta obcesowo): Konkrety: KTO?

Narratorka: Dobrze, przechodzę do konkretów. Skoro o urzędnicze...

Iłła: Urzędniku!

Narratorka: ... mowa, proponuję...

Urzędnik: Kwestionariusz osobowy? Pani pozwoli, że przejmę głos.

KWESTIONARIUSZ I POEZJA

Urzędnik (przyjmuje bardziej „urzędową” postawę, mówi beznamiętnie, „urzędowo”): Imię.

Iłła: Kazimiera.

Urzędnik: Żeńska forma męskiego, słowiańskiego imienia Kazimierz.

IIa (recytuje): *Zgubione moje imię lśni nad tobą w złocie,
Królewskich Jagiellonów najczystszy klejnocie...*

Narratorka: Pisała poetka o imieniu „Kazimiera” w tomiku *Obrazy imion wróżebne* (1926) – potem wznawianym pod tytułem *Portrety imion...*

IIa: *Nieszczęsne moje imię już mię nie urazi,
Nie zwiedzie klątwą pychy, rdzą smutku nie skazi,
Nie zmierzi mnie mierności zetlącą perzyną
Za twoją, królewiczu lilijo, przyczyną.*

Narratorka: „*Królewicz lilija*” to królewicz Kazimierz Jagiellończyk, czyli święty Kazimierz, pokazywany najczęściej z lilią, stąd to określenie poetki; patron Polski i – szczególnie bliskiej poetce – Litwy...

IIa: *O Litwo, o ojczyzno moja...*

Urzędnik: Adam Mickiewicz – „Pan Tadeusz”!

Narratorka: Brawo dla pana. Rzeczywiście, do słów wieszczka (*Litwo, ojczyzno moja...*) z pierwszej Księgi naszej epopei narodowej nawiązuje poetka w swoim wierszu *Wezwanie...*

IIa: Oto moje *Wezwanie: O Litwo, o ojczyzno moja/ Teraz się do mnie przyznaj!*

Narratorka: Dlaczego Litwa, która była ojczyzną poetki, miała się jej wyrzec? – o tym za chwilę. W każdym razie Litwa na zawsze pozostanie dla poetki magiczną krainą, a także źródłem jej bujnej wyobraźni. Urodziła się w Wilnie...

Urzędnik: To ja wypełniam kwestionariusz, więc proszę mnie nie wyręczać. Za chwilę będzie „miejsce i data urodzenia”, ale najpierw NAZWISKO!!!

IIa: Iłakowicz...

Urzędnik: To forma męska!

Narratorka: Tak poetka podpisała swój pierwszy opublikowany tomik „*Ikarowe loty*”, zyskując aprobatę krytyków i czytelników, m.in. Stefana Żeromskiego...

Urzędnik: Iłakowicz to on, a ona, ta poetka to...?

Narrator: Ależ pan... dociekliwy...

IIa: ...ówna. Iłakowiczówna.

Urzędnik: Właśnie – córka Iłakowicza, to Iłakowiczówna.

Narratorka: Nie do końca...

Urzędnik: Co mi tu pani... jakieś insynuacje.

Narratorka: Nie insynuacje, tylko fakty: Kazimiera była nieślubną córką guwernantki Barbary Iłakowiczówny (a więc – nazwisko ma po matce i jej ojcu) oraz

adwokata Klemensa Zana (syna Tomasza Zana „Promienistego”, bliskiego przyjaciela Adama Mickiewicza)...

Urzędnik: Nie do wiary, nie do...

Narratorka: W XXI wieku to pana dziwi? Dziecko z nieprawego łoża nie powinno już bulwersować. Niestety, inaczej było w XIX, czy też na początku XX wieku – wtedy, gdy dorastająca Kazia Iłakowiczówna uczyła się w renomowanej pensji Cecylii Plater w Warszawie. Tam zazdrosna nauczycielka chciała podciąć skrzydła dumnej i niezależnej uczennicy, mówiąc że jest...

Nauczycielka (zjawia z „bocznej ławki”): Bękart! Była bękartem...

Narratorka: Może powiedziała to w bardziej oględny sposób, niemniej jednak dopiero wtedy nastoletnia Kazia dowiedziała się, że Jakub Iłakowicz to nie jej ojciec (jak zapisano nawet w akcie chrztu)...

Iła: ...a wuj. *To niewinne fałszerstwo było wynikiem pragmatyzmu ze strony mojej biologicznej matki, która nie mogła podać prawdziwego nazwiska ojca, ponieważ był to mężczyzna żonaty...*

Urzędnik: Żonaty?!... Ach, tak. Cóż, dobrze że w kwestionariuszu nie trzeba wpisywać rodzeństwa, bo aż boję się zapytać...

Narratorka: Rzeczywiście, nie byłoby to łatwe, gdyż Iłakowiczówna dopiero w testamencie (spisanym w 1961 roku) przyznała, że miała starszą siostrę, Barbarę (nie licząc przyrodniego rodzeństwa, czyli potomstwa biologicznego ojca), po mężu Czerwijowską. Zresztą, wcześniej dziewczynki też nazywały się inaczej. Matka postanowiła je ochronić przed napiętnowaniem społecznym, więc starszą córkę Basię „przypisała” rodzinie Wołków (kuzynce Barbarze i jej mężowi Gustawowi), a Kazię (jak już wiadomo) – bratu, który zgodził się na adopcję, gdy Barbara Iłakowiczówna zmarła na suchoty. Ten moment zdecydował o rozłamie więzi dziewczynek – dostały dwa różne nazwiska i różnych rodziców, a wszystkich... nieprawdziwych. Dla poetki pozostanie to traumą na całe życie.

Urzędnik: Sporo niedomówień i tajemnic... Ale kontynuujemy nasz kwestionariusz: teraz miejsce (dzięki pani już wiemy: Wilno) i DATA urodzenia.

Narratorka: Ha! Tu dopiero zaczynają się... schody!

Urzędnik: Co proszę?..

Narratorka: Schody, czyli problemy. Nie wiemy bowiem, czy Iłakowiczówna urodziła się w 1888, 1889 czy 1892 roku...

Urzędnik: ...Ta postać jest wyjątkowym wyzwaniem dla urzędnika...

Narratorka: Prawda? Przy Iłakowiczównie nie można mieć pewności w żadnej kwestii. W metryce chrztu widniał rok 1892 czy też 1893, więc sama zainteresowana raz twierdziła, że...

Iłła: ...urodziłam się w 1892 roku.

Narratorka: ...innym razem, że wcześniej. Chyba sama nie miała pewności, więc – w zależności od potrzeb – dodawała lub odejmowała sobie lat (a było to możliwe, bo w zawieruchach wojennych dokumenty ginęły).

Iłła: Przecież ja nie mogę tego pamiętać!

Narratorka: Problematyczna jest też data. Był to szósty czy może 19. sierpnia? Podobno właśnie ta druga data urodzin późniejszej poetki winna być wpisana według obowiązującego wtedy w Rosji kalendarza juliańskiego.

Iłła: Na świadectwie maturalnym napisali 6 maja 1889 roku. Podobno urodziłam się miesiąc po śmierci ojca...

Narratorka: Starsza siostra Kazimierzy, Barbara, twierdziła, że na nagrobku Klemensa Zana jest marzec (dokładnej daty nie pamięta) 1889 roku, więc niektórzy biografowie Iłakowiczówny za datę jej urodzin przyjmują kwiecień 1889 roku...

Urzędnik: Bardzo skomplikowany przypadek...

Narratorka: Skomplikowane to są okoliczności śmierci biologicznego ojca małej Kazi. Prawdę o tym Kazimiera poznała bardzo późno. Otóż, Klemens Zan został zamordowany w 1889 roku, w pociągu, przez płatnego zabójcę... Więcej smutnych szczegółów przyniósł list przyrodniej siostry, Julii Zan.

(z cienia, z boku, wyłania się kolejna kobieca postać)

Siostra: 18 XII 1974 r. „Kaziu moja, Najdroższa,

Chciałaś znać szczegóły śmierci naszego Ojca. Przesyłam Ci to smutne sprawozdanie. (...) Śmierć Ojca nastąpiła bez świadków. Wywołała silny wstrząs i żal na całej Wileńszczyźnie. Ojciec nasz w ramach pracy adwokackiej prowadził sprawę przeciw synowi gubernatora wileńskiego. Klingenberg zapisał się w pamięci jako człowiek podły, bez skrupułów – polakożerca. Ojciec czuł się śledzony. Mówił, że od paru tygodni snuje się za nim jakiś typ, że go to niepokoi i denerwuje. Katastrofa nastąpiła w drodze powrotnej z Grodna. Ojciec jechał sam w przedziale. Gdy pociąg wjechał w tunel, pasażerowie sąsiedniego wagonu usłyszeli szereg wystrzałów. Według opinii badających tę smutną sprawę było to bezwzględne morderstwo.

Urzędnik: Coś takiego... Historia, jak z kryminału Agaty Christie.

Narratorka: Matka, Barbara Iłakowiczówna, zmarła kilka lat później, a córki zapamiętały jej śmierć (nawet miejsce) zupełnie inaczej. Nic dziwnego – jedna (Barbara) miała 7, a druga (Kazimiera) 5 lat.

Na szczęście, Kazią zainteresowała się i przygarnęła bezdzietna ziemianka, hrabina Zofia Buyno z herbowego, książęcego rodu Zyberk-Platerów, która nie tylko stała się jej przybraną matką, ale także zadbała o staranne wykształcenie.

Urzędnik: O, wykształcenie! O to też chciałem zapytać.

Narratorka: Przybrana matka wysłała Kazimierę po wiedzę do Genewy i Oxfordu. Maturę zdała w Petersburgu, w 1910 roku. Cztery lata później – na Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie – uzyskała absolutorium w zakresie filologii polskiej i angielskiej (na tę drugą specjalność brak jednak dokumentów). Niestety, praca magisterska (jeśli istniała) oraz doktorska (prawdopodobnie nie została ukończona) zaginęły w historycznej zawierusze...

MŁODOŚĆ, czyli SUFRAŻETKI, MOSKALE i...

WIELKA WOJNA

Iłła: O tak, było trochę tych zawirowań w moim życiu. Młodość miałam „chmurną” i szaloną...

Urzędnik: ? Urzędniczka państwowa?

Narratorka: Tak, późniejsza urzędniczka państwowa, dystygowana Kazimiera w młodości irytowała otoczenie niezależnymi i oryginalnymi poglądami, manifestowała poparcie dla sufrażystek...

Iłła: Mówiłam o nich „sufrażetki”.

Narratorka: ...nosiła obcisły frak, kamizelkę i najmodniejszy kapelusz; zawsze przypisywała dużą wagę do wyglądu...

Iłła: *Uwielbiałam ładne stroje! Kiedyś wpadłam spóźniona na raut. Miałam na sobie długą, wydekolowaną CZERWONĄ suknię... To było entré! Zawsze kochałam czerwień. Nawet komuniści mi jej nie obrzydzili.*

Narratorka: Kibicowała politycznym rozruchom, brała udział w strajku studenckim, uczyła się strzelać...

Iłła: *Na wieść, że Piłsudski przygotowuje w Galicji powstanie,...*

Narratorka: ... (jak wiadomo – Polska była w niewoli, pod zaborami)...

Iłła: *...zapisalam się, jak inni Polacy w Londynie, do organizacji wojskowej. Płaciłam składki i uczyłam się strzelać w podmiejskiej strzelnicy z lekkich strzelb i wielkiego niemieckiego karabinu wojskowego. Ale ponieważ odmówiłam strzelania do żywych gołębi, rozwój mój został zabójczo zahamowany. Oświadczenie moje, że trenuję się „na Moskale”...*

Narratorka: ... (Kazimiera dorastała w zaborze rosyjskim)...

Ilła: ...a Moskale nie latają, więc żywe gołębie są zbyteczne – wzbudziło zgrozę w spokojnym, kraciastym Angliku, moim nauczycielu i nadwyrężyło nasze stosunki.

Narratorka: Ilłakowiczówna miała poczucie humoru.

Ilła: Wielka Wojna trochę je zweryfikowała... Chociaż, z perspektywy czasu i mnie zabawnym wydaje się fakt, że *chciałam zostać adiutantem Józefa Piłsudskiego. Napisałam list do niego. Treść była mniej więcej taka: wiem, że pan przygotowuje powstanie, należę do związku bojowego, założonego przez ludzi Pana, uczę się strzelać (to było w moich oczach najważniejsze, owo strzelanie). Proszę, abym z chwilą wybuchu powstania została Pańskim adiutantem. Taki to był list – trudno. I załączyłam „Trzy struny”, hymn dla formacji.*

*Harfę pieśniarza strzaskały pioruny,
Zostały tylko trzy struny.
Serce ustaje, drga coraz boleśniej,
Zostały tylko trzy struny pieśni...*

Urzędnik: Pan Marszałek odpisał?...

Narratorka: Odpisał; Kazimiera nie była mu obca – poznał ją (w 1911 roku, w Krakowie) za sprawą starszej siostry, Barbary.

Ilła: *List był długi na półtora arkusza. Pan Józef pisał, że nie jest za czynnym udziałem kobiet w armii... Nie wyśmiał, nie zmilczał, ale na sześciu stronniczkach tłumaczył, do jakiej pomocniczej służby nadają się jego zdaniem kobiety w armii...*

Narratorka: A przecież druga żona późniejszego Marszałka, Aleksandra, dzielnie sobie poczyniała – fakt: w oddziale kuriersko-wywiadowczym I Brygady Legionów.

Urzędnik: O hymnie dla formacji wspomniał?

Ilła: *A o hymnie nie było w nim w ogóle mowy. Może dlatego, że był on zupełnie nie nadający się dla żadnego wojska, raczej chorałowy... Z muzyką (p. Maklakiewiczza) ukazał się dopiero w marcu 1935 roku...*

Urzędnik: Jak potoczyły się losy poetki podczas I wojny światowej (1914-1918)?

Narratorka: Ponieważ kobiety nie mogły być wtedy żołnierzami, została siostrą miłosierdzia Ilłą – jak wtedy nakazała siebie nazywać. Za swą dzielność na polu walki dostała nawet cztery medale. Najpierw zbuntowana ateistka, gdy zachorowała na czerwonkę i otarła się o śmierć, przeżyła religijne nawrócenie.

Urzędnik: O przekonania religijne i wyznanie nie pytałem; to „dane wrażliwe”.

Narratorka (jakby nie rozumiała uwagi Urzędnika): Wbrew pozorom – Iłła była bardzo wrażliwa w głębi duszy. Świadczy o tym jej poezja.

„IKAROWE LOTY”, „RYMY” I RYTMY

Narratorka: Pierwszy wiersz – „*Jabłonie*” opublikowała w „rewolucyjnym” roku 1905, w „Tygodniku Ilustrowanym”. Jednak za jej prawdziwy debiut poetycki uznaje się wspomniane „*Ikarowe loty*” z 1911 roku. Wkrótce po ukazaniu się tej publikacji Iłłakowiczówna spędzała zimę w Zakopanem. I właśnie wtedy, podczas pewnej kolacji, siedziała obok Stefana Żeromskiego. Sławny pisarz rozmawiał z nią z przyjemnością, dopóki nie dowiedział się, że to ona jest autorką tomiku, który zrobił na nim duże wrażenie. Wówczas westchnął: „A więc I.K. Iłłakowicz to kobieta” i całkowicie przestał okazywać jej zainteresowanie.

Iłła: A ja tak fascynowałam się jego prozą. *Wolę prozę. Jest bliższa prawdy...*

Narratorka: W okresie międzywojennym Iłłakowiczówna należała do najwybitniejszych postaci życia literackiego Warszawy. Jej utwory publikowała prasa literacka (w tym między innymi wydawana w Poznaniu *Tęcza*). Związana towarzysko z grupą „Skamander” (Tuwim, Słonimski, Iwazskiewicz, Lechoń), była jej „satelitą”, ale nie członkinią. Napisała też powieść pt. *Bajeczna opowieść o królewiczu La-Fi-Czaniu, o żołnierzu Soju i o dziewczynce Kio* (w której – pod egzotyczną przykrywką – zapisała wojenne refleksje); zilustrował ją Stanisław Ignacy Witkiewicz (1918).

Iłła: *Witkacy! Oj, Stach, Stach!...*

Narratorka: Ważne miejsce w jej dorobku zajęły *Rymy dziecięce*; ze względu na swą „rytmiczność” – stały się one inspiracją dla kompozytorów: Karola Szymanowskiego i Witolda Lutosławskiego. Ten drugi twórca skomponował później do wierszy „*Morze*”, „*Wiatr*”, „*Zima*”, „*Rycerze*” i „*Dzwony cerkiewne*” utwory, w których po raz pierwszy zastosował system harmoniczny (oparty na akordach 12-tonowych; w następnych latach system ten stał się dla niego charakterystyczny); zatytułował je „*Pięć pieśni do słów Kazimierzy Iłłakowiczówny*”.

Urzędnik: Poezja, sztuka, muzyka... A mówiła pani, że wzmiankowana osoba szczyliła się przede wszystkim posadą urzędniczą, więc proszę uzupełnić przebieg zatrudnienia.

ŚMIERĆ PREZYDENTA, czyli reportaż

Narratorka: To prawda. Pomimo iż Iłłakowiczówna „przeszła do historii” jako poetka, ona sama uważała się przede wszystkim za urzędniczkę. Od 1918 roku

pracowała w Ministerstwie Spraw Zagranicznych. Była nawet pierwszą kobietą pełniącą funkcję radcy ministerialnego w Polsce!

Urzędnik (z podziwem): No, proszę!

Narratorka: W MSZ pracowała między innymi jako podwładna Gabriela Narutowicza, a gdy ów został wkrótce pierwszym prezydentem niepodległej Polski, niestety – dane jej było być przy jego śmierci 16 grudnia 1922 roku w warszawskiej Zachęcie, co opisała we „*Wspomnieniu*”.

Urzędnik: Chętnie posłucham tej relacji.

Narratorka: Odsyłam do przedwojennego wydania „Gazety Polskiej” (z 16 grudnia 1932 roku) albo do książki samej Iłakowiczówny z 1939 roku pt. „*Ścieżka obok drogi*”. Opis ten uznano za formę „reportażu uczestniczącego”, więc współcześnie znalazł się on w antologii reportażu pod redakcją Mariusza Szczygła (100/XX Antologia Polskiego Reportażu XX wieku tom 1).

Urzędnik: Nalegam.

Narratorka: Cóż, ma pan rację – to tematyka odpowiednia na seans spirytystyczny. A poza tym – pokazuje nieznanne oblicze Iłakowiczówny-reportażystki, choć jej *Wspomnienie* ma formę listu (fragmenty).

Iłła: *Skoro chce Pan, abym spisała, co pamiętam o p. Narutowiczu, oto jest garść suchych faktów. Poznałam p. Narutowicza na konferencji Genueńskiej. Kiedy został Ministrem Spraw Zagranicznych, jako podwładna, miałam sposobność doznać jego dobroci. Był prosty, wielkoduszny, lojalny i sprawiedliwy i pełen swoistego litewskiego humoru, który mi był bardzo bliski i zrozumiały.*

W dzień, kiedy go zabito, byłam pierwszy raz na wernisażu. Po wejściu Prezydenta, tłum ruszył za nim schodami. Z malarzem Janem Henrykiem Rosenem, wówczas także urzędnikiem M.S.Z., mówiliśmy, że tłoczyć się razem z socjetą nie ma sensu. „Tak” powiedziałam „ale wśród nas [pan Prezydent] byłby bezpieczniejszy. W tej chwili za nami padły trzy suche, ciche strzały. Panikę wstrzymywać starał się p. Stefan Przeździecki, który skinął na mnie, stojąc w drzwiach: „Niech pani wejdzie. Jeszcze żyje, ale zdaje się że koniec...” Księżna Franciszka Woroniecka zaczęła wołać do mnie z płaczem: „Siostró, przędeż, przędeż!”. Byłyśmy razem na froncie.

„Położmy go na podłozę”, powiedziałam. Ukłękłam i oparto go o mnie klęczącą. U stóp Prezydenta, którego postać zajęła wielki kawałek podłogi, siedział na krześle zabójca... Oficer trzymał mu łokcie skręcone w tył. Zabójca powiedział: „Proszę mnie nie szarpać, nie będę uciekał”. Błagałam, żeby go zabrali.

... później zjawił się doktor pogotowia, któremu uwierzyłam, że Prezydent umarł.

Ogarnęła mnie wielka troska o wygląd twarzy Prezydenta. Zamknęłam mu oczy i związałam mocno twarz jego własnym białym szalikiem. Twarz Prezydenta, gdy ją miałam na kolanach, była cały czas niezmiernie spokojna, tak jakby umarł bez wstrząsu.

Kiedy przyszła policja, zapytała, czy jestem córką zabitego lub krewną. Powiedziałam, że niczym nie jestem. Ręce miałam we krwi Prezydenta. Nie wiedziałam długo, co zrobić z tymi rękami, wszystko wydawało się niewłaściwe.

SŁUŻBA U MARSZAŁKA

Narratorka: Na życiu Iłakowiczówny-urzędniczki zaważyła przede wszystkim osoba Józefa Piłsudskiego. Naczelnik, a później Marszałek przypomniał sobie o Kazimierze, która chciała być jego adiutantem i w 1926 roku zaproponował posadę u swego boku, w Ministerstwie Spraw Wojskowych. Nie od razu się zgodziła.

Iłła: *Dowodziłam, że brakuje mi zastug – nie byłam w Legionach, ani PPS. I Peowiaczką nie byłam... I jestem konserwatystka. Mówiłam, że już jestem urzędniczką. Miałam się różnych argumentów, żeby zostać w MSZ... Ale Marszałek nie chciał tego słuchać.*

Marszałek (z cienia z boku wylania się wąsata postać): *...przejdiesz do mojego urzędu... Będziesz, uważasz, tylko mnie podlegała. Innego szefa nie masz, tylko mnie.*

Iłła: *Wtedy przyszedł mi genialny argument do głowy – ja nie lubię wojska. Jestem cywil i z faktu i z przekonania... rozgniewałam Marszałka.*

Marszałek: *To źle, to bardzo źle. To polska zła cecha, niechęć do żołnierza. Wojsko, to najlepsze, co u nas może być, a ty ośmielasz się nie lubić... No, ale mniejsza... Jeszcze co masz?*

Iłła: *Minister Spraw Wojskowych nie może mieć sekretarki...*

Marszałek: *Sekretarza, a nie sekretarki –*

Iłła: *– sucho poprawił Marszałek.*

Marszałek: *A ja ciebie wybrałem na sekretarza, bo uważasz zaraz by tu były intrygi a protekcje, wojskowe takie, rozumiesz, intrygi. A ty jesteś obca – i kobieta, więc do tego mniej zdatna...*

Iłła: *...zrozumiałam nagle całą tępotę mojego oporu. Jak to, targowałam się o swoją pracę, ja – z Józefem Piłsudskim? Ja? Z nim! Kto się nigdy nie mylił, niech rzuci na mnie kamieniem.*

Narratorka: I Kazimiera Iłakowiczówna pełniła swoją „służbę” u Marszałka od 1926 do 1935 roku. Faktycznie fascynacja Marszałkiem trwała znacznie dłużej.

Łłakowiczówna opisała tę znajomość we wspomnianej książce-gawędzie pt. „*Scieżka obok drogi*”, a także w „*Wierszach o Marszałku Piłsudskim. 1912-1935*”. Jeździła również z wykładami o Piłsudskim i Polsce. Po śmierci Marszałka wróciła do pracy w Ministerstwie Spraw Zagranicznych.

Urzędnik: Fascynacja fascynacją, a jakie miała kwalfikacje zawodowe do pracy w MSZ?

POLIGLOTKA

Narratorka: Pracę w Ministerstwie Spraw Zagranicznych zawdzięczała biegłej znajomości języków obcych. Kazimiera Łłakowiczówna była poliglotką – znała angielski, niemiecki, rosyjski, francuski, a później przyswoiła jeszcze rumuński i węgierski. Jak już mówiłam: otrzymała w tym kierunku staranne wykształcenie, dzięki zamożności i kulturze przybranej matki. Ale pewnie miała też zdolności po biologicznej mamie, która również nauczała języków obcych. Podobno pierwszego przekładu Kazia podjęła się jako 6-latką, tłumacząc książkę Mme Ségur pt. *Le malheurs de Sophie*.

Natomiast podczas II wojny światowej, na wygnaniu w Rumunii, gdzie otrzymała status uchodźcy, również uczyła się języków (i nauczała innych)...

Urzędnik: Nie za daleko wybiegliśmy w przyszłość?...

Narratorka: Chciałabym dokończyć wątek Łłakowiczówny-poliglotki. Umiejętności językowe pozwoliły jej na bogatą działalność translatorską. Oprócz *Don Carlosa* Schillera, przetłumaczyła m.in. *Egmonta* J.W. Goethego, *Rabina* z *Bacharach* Heinego, *Obietnicę* F. Durrenmatta. Łłakowiczówna odkryła i przetłumaczyła dla poezji polskiej poezję Węgra Andre Adyego i Amerykanki Emily Dickinson. Ale za kongenialny został uznany przekład *Anny Kareniny* (tłumaczka preferowała formę *Karenin*) Lwa Tołstoja. Ona sama wobec siebie była bardzo krytyczna. Twierdziła:

Łłła: *Ja osobiście nienawidzę tłumaczyć i z wielkim dysgustem wydałam na świat tyle udręczających powieści; najokropniejsza była „Anna Karenin” Tołstoja, wyszła bodaj ze szesnaście razy, a ja jej nigdy nie otworzyłam... (Nienawidziłam tej obrzydliwej Anny, byłam po stronie Karenina).*

Narratorka: Indywidualność, dystans do środowiska oraz aura tajemniczości sprawiały zapewne, że znana w środowisku oceniana była niejednoznacznie. Jedni dostrzegali pozytyw, bo uważali, że jest kobietą elegancką, pracowitą, zawsze chętną do pomocy i obrony krzywdzonych; cenili jej wyrazistą osobowość, żywą inteligencję, siłę woli i elegancję. Inni wytykali jej apodyktyczność, kapryśność i nieprzewidywalność w kontaktach z ludźmi.

Urzędnik: Rozumiem, że wkroczyliśmy już na grunt bardziej prywatny. Zresztą, kwestionariusz osobowy uważam za wypełniony, choć... nie bez wåtpliwości.

KSIĘŻYCOWA PANNA uchyla rąbka tajemnicy...

Narratorka: Uprzedzałam, że tak będzie. Myślę jednak, że prywatny rys życiorysu Kazimiey Iłakowiczówny jest ciekawszy niż ten oficjalny. Zgromadziłam kilka opinii jej współczesnych.

Maria Dąbrowska w swym *Dzienniku* porównywała Iłę do hiszpańskiej „mistyczki z charakterem” – św. Teresy z Ávili. Faktem jest, że poetka czuła silną więź z duchowością chrześcijańską (co wyraziła na przykład w sięgającym Biblii cyklu *Małe apokryfy*). Natomiast Maria Jehanne Wielopolska złośliwie nazywała Iłakowiczównę *księżycową* (przydomek ten dobrze oddaje aurę tajemniczości wokół poetki) *panną Kazią*; dziś zapomniana pisarka i publicystka celowo nie używała nazwiska poetki, trywializowała imię, ale przede wszystkim wytykała jej „panieństwo”, gdyż w owych czasach była to obelga. Obecnie status „singielki” to raczej kolejny dowód niezależności Kazimiey. Tym bardziej, że wszystko wskazuje na to, że świadomie wybrała taką drogę.

Iłła: Oczywiście, że świadomie! *Nie pojmuję chwilami, dlaczego kobiety chętne wychodzą za mąż. Kobieta wchodząc w małżeństwo wchodzi natychmiast w ginekologię – i to czasem na całe życie. Bardzo rzadko zdoła odzyskać siebie – dla siebie – przed pięćdziesiątką.* Niezależność i wolność zawsze były dla mnie najważniejszymi wartościami.

Narratorka: A może był to efekt niespełnionej miłości?...

Iłła: Plotki! Oszczerstwa i plotki! Po co się nimi zajmować?

Narratorka: Powiadają, że nieraz ukryte są w nich jakieś cząstki prawdy. Otóż, w Wielkopolsce krążyły plotki o niespełnionym uczuciu poetki „z nieprawego łoża” do „wysoko urodzonego” Rogera Raczyńskiego...

Iłła: To tylko kolega z urzędu...

Narrator: ...znaczy z Ministerstwa Spraw Zagranicznych...

Iłła: ...do którego przyjeżdżałam na wakacje w rogalińskim majątku.

Narratorka: Na drodze do ich szczęścia miała stanąć matka Rogera – Róża Raczyńska. Jednak „panna Kazia” uniosła się dumą i sama odrzuciła oświadczyzny.

Iłła: Ja tylko raz, o mało co, nie zdecydowałam się na zamążpójście. Było to w Szwajcarii... W dziwnie pojętym buncie miałam już powiedzieć słowo „tak”. Ale nie powiedziałam.

Narratorka: Iłakowiczówna była także posądzana o romans z Piłsudskim.

Iłła: Absurd. Jest coś przejmującego w bezbronności ludzi zmarłych wobec wspomnień o nich. Któż bowiem sprawdzi, kto skoryguje to, co się o nich powie...

Narratorka: Tak Iłłakowiczówna rozpoczynała wspomnienia o „Panu Marszałku”, jak o nim zawsze z szacunkiem pisała. Uszanujmy więc pamięć i o Niej. Możemy jednak odwołać się do Jej poezji. Przyznała, że tylko w poezji uchylała rąbka tajemnicy...

Iłła: *Poezja była moją najdoskonalszą miłością, bo w niej mogłam wyznać wszystko...*

Narratorka: Otóż to – ale trzeba było znaleźć właściwy „klucz”/kod do jej wierszy; tylko wtedy można było je „odszyfrować”. Spróbujmy z pomocą *Portretów imion*. Iłłakowiczówna zaczyna *Prologiem*, w którym groteskowo „wyznaje”:

Iłła: *Tropiono mnie, rozciągnano na mękach...*

Narratorka: ..by poznać..

Iłła: ...*Jedno tylko imię...*

Narratorka: Imię ukochanego.

Iłła: *Lecz imię twe, ukochany mój/ chociaż po stokroć wyznane,/ na dnie serca leży i lśni na kształt złotego śniegu!*

Narratorka: Trudno zajrzeć w serce poetki, ale posługując się kluczem imion, warto sprawdzić, jaką historię kryje *Roger*. Otóż, bohatera wiersza, który toczy...

Iłła: ...*walkę zażartą z prastarym sumieniem...*

Narratorka: ...oraz...

Iłła: ...*grzechy pokrywa rycerskim milczeniem...*

Narratorka: – poetka wysłała do... klasztoru. Prawdziwy Roger, Raczyński w 1925 roku ożenił się z Heleną Rohozińską, ale... małżeństwo pozostało bezdzietne.

Iłła: *Jakże można rodzić dzieci, mając świadomość ich śmiertelności! To jest straszne samo w sobie...*

Narratorka: Czy Raczyńscy podzielali pogląd poetki? A może było to „białe” małżeństwo, bo „rycerz” postanowił żyć jak mnich, gdy nie mógł związać się z ukochaną Iłłą?... Później Raczyński został wojewodą poznańskim oraz wiceministrem rolnictwa. W 1938 roku wrócił do dyplomacji – został ambasadorem w Bukareszcie, aż do likwidacji polskiej ambasady w Rumunii w 1940. (Roger Raczyński zmarł w 1945 roku w Atenach).

Iłła: *Po wybuchu II wojny światowej i ja – jako pracowniczka MSZ – byłam ewakuowana i trafiłam do Rumunii. Zamieszkałam w Siedmiogrodzie, a później, gdy zdecydowałam o odłączeniu się od politycznej emigracji – w Cluju (Klużu), mieście o starożytnej historii, a jednocześnie przestrzeni granicznej.*

Narratorka: „Księżycowa panna” znów stała się „samotną wyspą”. Żyła w ubóstwie, odcięta nie tylko od świata polityki i kultury, ale nawet od informacji o najbliższych. Zarabiała niewiele, udzielając korepetycji.

NA WYGNANIU

Urzędnik: Jak odnalazła się w powojennej rzeczywistości?

Narratorka: Nie najlepiej. Za namową Juliana Tuwima wróciła pod koniec listopada 1947 roku (w 2022 roku przypadła więc 75. rocznica jej powrotu z emigracji do Polski). A że karierę urzędniczką postrzegała w kategoriach służby Polsce, najpierw przyjechała do Warszawy, gdzie podjęła próby podjęcia pracy w ministerstwie.

Urzędnik: W komunistycznej Polsce „sanacyjna” urzędniczka pewnie pracy nie znalazła...

Narratorka: Rzeczywiście. Także jej twórczość literacką (religijne tony jej poezji były niemile widziane) objął zakaz cenzury.

Iłła: *Tak zaczął się okres dyskryminacji mojej osoby...*

Narratorka: ...jak poetka określiła czas powrotu do połowy lat 50. XX wieku. Zbiegiem różnych okoliczności, w 1948 roku Iłła trafiła do Poznania.

Iłła: . „*Na wygnaniu w Poznaniu*”...

Narratorka: ... (taki tytuł nadała wierszowi) najpierw mieszkała w hotelu „Continental” (obecnie „Hotel Wielkopolski”) i – szukając możliwości stałego osiedlenia się – nie próżnowała: brała żywy udział w terenowych „Wieczorach autorskich”. W końcu udało jej się znaleźć swój kąt – u księgarza z kresów Bolesława Żyndy, przy ul. Gajowej...

Księgarz (wychodzi z cienia i przysiadła się do stolika): ...nr 4 mieszkania 8, została sublokatorką w mieszkaniu mojej rodziny. Jednym z powodów decyzji wspólnego zamieszkania (podjętej w lipcu 1948 roku) był fakt, że obracała się wśród „samyh swoich” – kresowych repatriantów.

Narratorka: W dodatku związanych z księgarstwem.

Księgarz: Pani Iłła (tak ją nazywano) pięknie powiedziała w 1933 roku, z okazji ćwierćwiecza Związku Księgarzy Polskich: „*Sztuka pisania i księgarstwo...*”

Iłła: *...powinny być niby dwie ręce, które robią tę samą robotę.”*

Księgarz: Bardzo mi to zdanie przypadło do serca. Najbardziej zaufaną osobą w domu była moja małżonka – jej przekazywała swoje dyskretne zlecenia. Na przykład – w wypadku jakiegoś zdarzenia z p. Iłłą, które mogło mieć miejsce w ówczesnych niespokojnych latach, miał być powiadomiony przede wszystkim Julian Tuwim, z którym łączyła Poetkę niezwykła, długoletnia serdeczna przyjaźń.

Narratorka: A z poznańskich literatów, z kim się kontaktowała?

Księgarz: W końcu lat czterdziestych częstym gościem naszej sublokatorki i rodziny mojej był ceniony poeta wielkopolski, Wojciech Bąk, państwo Regina i Roman Brandstaetterowie, państwo E. Naganowscy, pan Przemysław Bystrzycki...

Narratorka: Sami autorzy „na cenzurowanym”...

Księgarz: Zgadza się – wtedy działała już ostra cenzura. Pani Iłła nękana też była przez niepożądane wizyty urzędników UB (Urzędu Bezpieczeństwa). Była wobec nich zawsze twarda i nieugięta. Podziwialiśmy jej bystre uwagi, sądy i obserwacje. Nie traciła nigdy humoru, tworzyła zaraz okolicznościowe wiersze, ba, nawet wierszem składała urzędowe reklamacje do władz i urzędów...

Narratorka: Ale pewnie tych wierszy nie mogła publikować, a co za tym idzie – utrzymać się z poezji...

Księgarz: Pani Iłła utrzymywała się wówczas z udzielania lekcji języków obcych i tłumaczeń.

Narratorka: Podobnie jak podczas okupacji. Proszę powiedzieć, jak poetka radziła sobie w roli sublokatorki na tak niewielkiej przestrzeni.

Księgarz: Ciasnota mieszkaniowa dawała się nam wszystkim we znaki. Zaradna i praktyczna p. Iłła, chcąc dopomóc wszystkim domownikom, opracowała – jako „Komisja Usprawnień Współżycia w Mieszkaniach Zagęszczonych” – Regulamin korzystania z łazienki o nader interesującej redakcji.

Iłła: *Regulamin korzystania z łazienki w mieszkaniu zagęszczonym:
Każdy człowiek ma prawo do codziennej toalety...*

Urzędnik: To zrozumiałe: ...*prawa tego nie można odmawiać i ograniczać.*

Narratorka: Jakby pan cytował *Regulamin Iłły*.

Iłła: *Wszelakie przejawy świadomego lub nieświadomego naruszania tego prawa przez jednostki niewyrobione społecznie winny się spotkać z dezaprobataą pozostałych mieszkańców.*

Narratorka: Poproszę tylko o fragmenty „*zasad korzystania z łazienki*”.

Iłła: *1. Pierwszeństwo korzystania z łazienki w godzinach między 5.30 a 7.30 przysługuje mieszkańcom, którzy spieszą się do pracy...*

Urzędnik: To chyba nie dotyczyło już Iłakowiczówny?...

Iłła: ...lub innych zajęć, wymagających opuszczenia mieszkania. 6.10-6.20 – Iłłakowiczówna.

Urzędnik: A jak nastąpiły ewentualne sprzeczności „w czasie”?

Iłła: ...mogą być uzgadniane i uregulowane przez zainteresowane osoby jedynie w drodze pokojowych, w duchu wzajemnej życzliwości prowadzonych pertraktacji.

Urzędnik: A w wyniku niemożliwości pokojowego usunięcia kolizji lub uporczywego naruszania harmonogramu?

Iłła: ...osoby czujące się pokrzywdzone mają prawo odwołać się do tak zwanej opinii publicznej, którą reprezentuje ogół współmieszkańców.

Ksiągarz: Pani Iłła przewidziała także „przypadki wyjątkowe”, na przykład „ewent. wyjazdy”...

Iłła: ...powinny być podane do wiadomości zainteresowanym dnia poprzedniego wieczorem.

Urzędnik: A osoby, które w trakcie korzystania z łazienki łatwo tracą „rachubę czasu”?

Iłła: ...powinny zabierać ze sobą zegarek (ewent. budzik).

Urzędnik: Słusznie! To mi się podoba...

Narratorka: I pomyśleć, że mimo bardzo skromnych warunków mieszkała przy Gajowej przez 35 lat, aż do śmierci.

Ksiągarz: Jestem zobowiązany zaznaczyć, że Władze Miejskie dwukrotnie oferowały p. Ille nowe samodzielne lokum do zamieszkania. Poetka z tej oferty nie skorzystała.

Narratorka: Zapewne oferta pojawiła się znacznie później, gdy Iłłakowiczówna wróciła do „obiegu literackiego”...

Ksiągarz: Stało się tak dzięki nagrodzie Pen Clubu w 1954 roku (przyznanej za twórczość przekładową), a na dobre – po 1956 roku, kiedy to nastąpiła polityczna Odwilż, spowodowana wydarzeniami poznańskiego Czerwca’56. Poetka upamiętniła je słynnym wierszem...

Iłła: *Rozstrzelano moje serce w Poznaniu.*

Narratorka: Popaździernikowa zmiana u władzy sprawiła, że również w kulturze zaczęło lepiej się dziać. Wtedy ponownie doceniono twórczość Iłłakowiczówny, przyznając jej Nagrodę Literacką Miasta Poznania w 1957 roku. Wznowiono druk tomików jej wierszy...

Księgarz: Dobrze się stało, że w końcu lat pięćdziesiątych zaczęły się ukazywać fragmentaryczne wspomnienia Poetki. Pierwsza ich część, wydana w roku 1957, nosi tytuł *Z rozbitego fotoplastykonu*, druga *Niewczesne wynurzenia* (1958)...

NIE TYLKO „POZNAŃSKIE SZWARGOŁKI”

Narratorka: ...a trzecia to – wydana pod koniec lat 60. XX w. – *Trazymeński zając*. Na uwagę zasługuje tom poezji *Lekkomyślne serce* (1959), zawierający cykle poznańskich wierszy (*Poznańskie szwargołki*, *Mała suita poznańska*, *W bibliotece*, *Tramwaje*, *Bamberki*). Zresztą, już wcześniej w jej wierszach pojawiał się Poznań i Wielkopolska.

Księgarz: Dobrze, że o tym mówimy. Kiedyś, oglądając w telewizji program poświęcony Poetce, spotkałem się z opinią, że choć mieszka tyle lat w Poznaniu, to tematów związanych z Wielkopolską nie odnajdujemy w jej twórczości. Natomiast posiadam w moim księgozbiornie zbiorek poezji „*Liście i posągi*” we wzorowym wydaniu Wydawnictwa Poznańskiego z r. 1968, w którym autorka własnoręczną dedykacją formułuje następująco:

łła: *Wiersze – wyłączenie na tle Wielkopolski – wybrane z wielu tomików. Dużo wydawcy odrzucili... wpisuje na pamiątkę (-) Kazimiera łlakowiczówna.*

Narratorka: Ciekawym źródłem biografii „samotnej wyspy” z okresu poznańskiego są również „*Listy do siostry Barbary Czerwijowskiej z lat 1946-1959*”, które zostały opublikowane dopiero w XXI wieku. Jednak nawet w korespondencji, którą podobno należy czytać jako „ogniwo utajonej powieści”, łła pozostała tajemnicza. Poruszała przede wszystkim codzienne problemy, a ani słowem nie zająknęła się na przykład o swoim warsztacie poetyckim.

Księgarz: Pisali o niej inni. W 1962 roku obchodzono pięćdziesięciolecie debiutu poetyckiego Kazimierzy łlakowiczówny. Prof. Wacław Kubacki z tej okazji pisał na łamach „*Nowej Kultury*”: *Sobiepaństwo literackie łlakowiczówny zapewniło pisarce swobodę twórczą i pozwoliło okrzepnąć poetyckiej indywidualności. Autorka uniezależniła się od kierunków grup literackich i sugestii krytyki. Tworzy poza głównym prądem. Tworzy też, jak chce. Religijne, społeczne i patriotyczne akcenty jej poezji częściowo stąd się wywodzą.*

Narratorka: Jan Sztudynger także zauważył jej „osobność”, pisząc: *Ty jesteś sama z siebie i dla siebie łlakowiczówna*. Bowiem poetka nie wiązała się ani z grupami poetyckimi, ani ze stowarzyszeniami (podkreślała, że nigdy nie należała do Związku Zawodowego Literatów Polskich, tylko została do niego zapisana). Później twórczość siedemdziesięcioletniej poetki była przedmiotem spekta-

kularnej krytyki. Za ledwie 20-letni Stanisław Barańczak, początkujący poeta i krytyk...

Księgarz: ...„Herostrates” poznański! Niespodziewany (w świecie kulturalnym) wyskok młodego krytyka i recenzenta w 1967 roku zabolął nas wszystkich...

Narratorka: Barańczak zamieścił w poznańskim miesięczniku „NURT” druzgocącą recenzję tomiku Łłakowiczówny pod tytułem *Szeptem* (1966). Kpił z rzekomego infantylizmu wierszy, ich uładzonej „bezkonfliktowości”...

Księgarz: ...pozwolił on sobie ocenić poezję Kazimiery Łłakowiczówny „równaniem się zeru”!

Narratorka: ...a de facto „programowo” – jako poeta Nowej Fali – podważył autorytet sędziwej poetki. obrońcy autorki *Szeptem* domagali się radykalnego utemperowania młodego krytyka ...

Księgarz: Przemysław Bystrzycki dał rzeczową odpowiedź i pouczenie krytykowi na łamach „Kultury” (nr 24 z 11 VI 1967).

Narratorka: ... natomiast sama zainteresowana...

Księgarz: Autorka swoim zwyczajem przeszła nad tym do porządku dziennego.

Lektorka (kolejna postać wychodzi z bocznej, zaciemnionej strony): Mnie powie-działa, że...

Łłła: ...młodym kolegą polonistą z Poznania kierowała wielka żarliwość w sto-sunku do literatury, a nie chęć dokuczenia komukolwiek z naszego pokolenia.

Urzędnik: Czy Łłakowiczówna przejęła się krytyką?

Lektorka: Raczej bagatelizowała rangę swojej poezji.

Łłła: *Napadł na tę książkę Stanisław Barańczak, naukowo podchodzący do lite-ratury, gdy ja w niej takie sobie plim-plim...*

Narratorka: – cytowała Łłł poetka Łucja Danielewska, również jej wieloletnia lektorka...

Łłła: *Makolągwa. Nie ma powodu się obrażać. Tak nazywam wszystkie młode osoby, dotrzymujące mi towarzystwa. Poza tym makolągwa to bardzo piękny ptaszek!*

Lektorka: Mnie zaprzysięgła na swoją dwórkę. Tak mnie przedstawiła „najdroż-szemu Jarosławowi”...

Narratorka: Iwaszkiewiczowi. Poetka poetce wyznała także:

Łłła: *Ja wierszy pisać nie lubię! Zawsze wyrzucałam je z siebie jak Etna kamienie....*

Narratorka: W każdym razie „*Szeptem*” był ostatnim autorskim tomikiem wierszy Iłakowiczówny. Potem ukazywały się tylko wybory jej wcześniejszych utworów oraz proza. Pisała też dramaty – w 1969 roku *Rzeczy sceniczne* (można tam znaleźć m.in. *Banialukę o chuliganie*, kolejny przykład na to, że Iłła miała też duże poczucie humoru). Jednak życie jej nie rozpieszczało. Po nieudanej operacji jaskry, coraz bardziej traciła wzrok, aż stała się zupełnie ociemniała.

Księgarz: 19 sierpnia 1969 r. wypadł dzień 77 urodzin Poetki. Poza bukietem kwiatów ofiarowaliśmy Solenizantce w upominku i najlepszej myśli zgrabną laskę spacerową – ozdobioną dyskretną srebrną tabliczką zawierającą monogram „K.Iłł.”, symboliczne siódemki i adres: Gajowa 4 m. 8. To wszystko na wypadek zagubienia lub zapomnienia...

Narratorka: Przyjęła prezent?

Księgarz: Na początku – nie odrzuciła. Gdy jednak kilka lat później sam znalazł się w szpitalu, Poetka wspaniałomyślnie podesała mi ów dar.

Narratorka: Tak myślałam. Iłła do końca swoich dni chciała być niezależna, choć sędziwy wiek i kalectwo coraz bardziej jej to uniemożliwiały...

Iłła: *Moje oczy przez blisko 90 lat dość były gwałcone okrucieństwami. Choć widziały też sporo piękna. Dziś ciemność to nic straszego.*

Urzędnik: Czy Poznań doceniał poetkę?

Narratorka: Wydaje się, że tak. Uniwersytet imienia Adama Mickiewicza zdążył jeszcze – 5 października 1981 – uhonorować ją tytułem doktora honoris causa.

Lektorka: Organizowano wieczory poświęcone poezji Iłakowiczówny, poznańska artystka malarka Jadwiga Łubowska namalowała jej portret, Maciej Wojtyzsko zrealizował (z inicjatywy poety Józefa Ratajczaka) film dla poznańskiej telewizji, który pokazano z okazji 90. rocznicy urodzin Poetki, w sierpniu 1982 roku. O stan jej zdrowia dopytywał prezydent, Andrzej Wituski, starając się spełniać jej potrzeby (lekarstwa) i życzenia (np. kawa *Maracana*).

Narratorka: „Głos Wielkopolski” Nagrodą Kazimierzy Iłakowiczówny wyróżniał najlepsze debiutanckie tomiki poetyckie roku. Uroczyste wręczenie odbywało się co roku w mieszkaniu przy ulicy Gajowej 4 m. 8, które po śmierci poetki – 16 lutego 1983 roku – przekształcono w Mieszkanie-Pracownię...

Urzędnik: A Ona – w końcu zaakceptowała Poznań?

Iłła: ...

Narratorka: Poetka dyplomatycznie milczy.

Lektorka: Niech odpowiedzią będzie fakt, który zrobił na mnie przygnębiające wrażenie. Otóż, Iłła jeszcze za życia przygotowała swój nagrobek na warszawskich Powązkach: krzyż z szarego lastrika i napis: „*Kazimiera Iłłakowiczówna Wilno 1892 –...*” (Obok drugi grób – przedwcześnie zmarłej siostrzenicy; to ją określiła mianem „poetki”. I „muzyczki”). Zgodnie z Jej wolą – tam Ją pochowano. Wcześniej uroczyście pożegnał Iłłakowiczównę Poznań: biciem dzwonów w Katedrze Poznańskiej, w hallu Muzeum Narodowego.

Poetka (Helena Gordziej): *NA ODEJŚCIE IŁŁY*

*W powadze dzwonów odchodzisz/ poza rubieże miasta w którym/ miłość/
gniew/ cierpienie/*

zwrotkami zapisały zatroskane/ stronice książek

*Przyzwyczajona do ciemności dni/ cmentarna nie zamroczy trwoga/ zostawiasz
pod rozważę myśli i chwile smutku uciulanego/ trudami niespokojnych lat*

*Drogę którą odprowadzamy ciebie/ w dobrą pamięć/ śniegowy okrył dywan/
utkany lutowym ornamentem żalu/ cichego/ jak kwiat twoich wierszy*

Bibliografia:

Pozycje zwarte:

1. 100/XX : antologia polskiego reportażu XX wieku. T. 1, 1901-1965 / pod red. Mariusza Szczygła. – Wołowiec : Wyd. Czarne, 2014. – 871 s.
2. ĆMA / Monika Chuda, Dorota Słomczyńska, Przemysław Prasnowski. – Poznań : Wydawnictwo Miejskie Poznania, 2013. – 29 s.
3. KAZIMIERA Iłłakowiczówna we wspomnieniach starego księgarza / Bolesław Żynda. – Poznań : Księgarnia Św. Wojciecha, 1988. – 62 s.
4. LEKCJE u Iłłakowiczówny / Józef Ratajczak. – Poznań : KAW (Krajowa Agencja Wydawnicza), 1986. – 119 s.
5. LISTY do siostry Barbary Czerwijowskiej z lat 1946-1959 / oprac. Lucyna Marzec. – Poznań : Wojewódzka Biblioteka Publiczna i Centrum Animacji Kultury w Poznaniu, 2014. – 493 s.
6. PORTRETY imion / Kazimiera Iłłakowiczówna. – Poznań : Wydawnictwo Poznańskie, 1974. – 134 s.
7. PORTRETY godzin / Łucja Danielewska. – Warszawa : Czytelnik, 1987. – 258 s.
8. POZDRAWIAM moje miasto / wybór wierszy Józef Ratajczak. – Poznań : Wydawnictwo Poznańskie, 1968. – 115 s.

9. POZNAŃSKI przewodnik literacki / pod red. Pawła Cieliczko i Joanny Roszak. – Poznań : Media Rodzina, 2013. – 445 s.
10. ŚCIEŻKA obok drogi / Kazimiera Iłakowiczówna. – Warszawa : ZetPress (reprint oryginału Towarzystwo Wydawnicze „Rój”, 1939), 1989. – 335 s.
11. WIELKOPOLSKI alfabet pisarek / red. Ewa Kraskowska, Lucyna Marzec. – Poznań : Wojewódzka Biblioteka Publiczna i Centrum Animacji Kultury w Poznaniu. – 2012, 445 s.
12. WSPÓŁCZEŚNI polscy pisarze i badacze literatury. Słownik bibliograficzny, T. 3 / pod red. J. Czachowskiej, A. Szałagan. – Warszawa : WSiP, 1994, s. 294–295.
13. ŻYCIE prywatne elit Drugiej Rzeczypospolitej / Sławomir Koper. – Warszawa : Bellona : Oficyna Wydawnicza Rytm, 2009. – 320 s.

Artykuły:

1. „DADA, Iłła, Kika”. Listy z tajemniczej komody, pachnące fiołkami i tuberozą / Jadwiga Jenczelewska. W : *Głos Wielkopolski*. – 2016, nr 229, s. 30
2. LUTOSŁAWSKI samotny wilk polskiej muzyki / Małgorzata Derwich. W: *Poradnik Bibliograficzno-Methodyczny*. – 2013, nr 3, s.49-59
3. TA jedna nić – poezja / Grażyna Banaszekiewicz. W : *Tydzień*. – 1979.
4. TAJEMNICE Kazimierzy Iłakowiczówny – poetki na wygnaniu / Małgorzata Derwich. W: *Projekt „Pisarki na plakaty”*. – 2016, s. 63-68

Netografia:

https://pl.wikipedia.org/wiki/Kazimiera_I%C5%82%C5%82akowicz%C3%B3wna
<http://culture.pl/pl/tworca/kazimiera-illakowiczowna>
<http://www.opoka.org.pl/biblioteka/I/IL/illakowiczowna25.html>
<http://prawieszystkiemojepodroze.blog.onet.pl/tag/cytaty/>
http://rcin.org.pl/Content/47497/WA248_63430_P-I-2524_kandziora_o.pdf
<file:///C:/Users/Admin/Downloads/Poetka-wielu-epok-Kazimiera-Illakowiczowna-18891983.pdf>
https://repozytorium.amu.edu.pl/bitstream/10593/22092/1/Marzec_Litwa_wyobrazona_Kazimierzy_Illakowiczowny.compressed.pdf
<https://weekend.gazeta.pl/weekend/7,177343,22477601,lechon-nazywal-ja-czarownica-wszystkie-sekrety-kazimierzy-illakowiczowny.html>

IV. MATERIAŁY REGIONALNE

A. PRZEGLĄD NOWOŚCI REGIONALNYCH

40 LAT Wielkopolskiego Klubu Publicystów Krajoznawczych PTTK w Poznaniu 1980-2020 : [informator] / oprac. Zbigniew Szmidt; przy współpracy Pawła Andersa, Witolda Gostyńskiego, Witolda Przewoźnego. – Poznań : Wielkopolski Klub Publicystów Krajoznawczych PTTK, 2022. – 88 s. : fot., portr.

„A ZOBACZYSZ jak tu pięknie, zwłaszcza wiosną” : historia Domu Sióstr Urszulanek SJK w Otorowie 1922-2022 / Magdalena Urbańska. – Szamotuły : Muzeum-Zamek Górków w Szamotułach, 2022. – 240 s. : fot., portr.

Bibliografia s. 223-224

Historia Domu Dziecka

ANALIZA zróżnicowania wewnątrzregionalnego województwa wielkopolskiego 2021 / Wielkopolskie Regionalne Obserwatorium Terytorialne. Departament Polityki Regionalnej. Urząd Marszałkowski Województwa Wielkopolskiego. – Poznań : Wielkopolskie Regionalne Obserwatorium Terytorialne. Departament Polityki Regionalnej. Urząd Marszałkowski Województwa Wielkopolskiego, 2022. – 192 s. : mapy, tab., wykr.

BAZYLIKA Najświętszej Maryi Panny Licheńskiej [w Licheniu Starym] : [album] / fot. Sylwester Klepacz. – Licheń : Zakład Gospodarczy „Dom Pielgrzyma”, 2022. – 60 s. : fot.

BERNARD Śliwiński – prezydent Bydgoszczy w II RP : prawnik, powstanie wielkopolski / Marcin Chamot. – Bydgoszcz : Wydawnictwo Uczelniane Wyższej Szkoły Gospodarki w Bydgoszczy, 2021. – 117 s. : fot., portr.

Bibliografia s. 97-100

Oficer Powstania Wielkopolskiego, poznański prawnik (1883-1941)

BIBLIOTEKA Pedagogiczna w Wągrowcu 1952-2022 / Aneta Andrzejewska. – Wągrowiec : M-Druk Zakład Poligraficzno-Wydawniczy Janusz Muszyński na zlecenie Centrum Doskonalenia Nauczycieli w Pile, 2022. – 100 s. : fot., portr.

Bibliografia s. 96-98. Indeks

BRALIN, pocztowa historia. Cz. 3 / Marian Kucharzak. – Bralin : Towarzystwo Rozwoju Gminy Bralin, 2022. – 58 s. : fot.

DIARIUSZ skocki czyli Skoki i okolica w prasie lat 1919-1939 / Jerzy Pałuch. – Skoki : Towarzystwo Miłośników Miasta Skoki i Ziemi Skockiej, 2021. – 180 s. : fot., portr.

Bibliografia s. 170. Indeks

DŁUGIE życie dawnych map : opracowanie cyfrowej edycji mapy Gauł-Raczyńskiego (1:125 000, 1807-1812) / Tomasz Panecki. – Warszawa : Instytut Historii PAN, 2021. – 201 s. : fot., il., mapy + 1 płyta CD

Bibliografia s. 189-196. Indeks

Dot. mapy części Wielkopolski z początku XIX w.

DOSKONALENIE kadr administracji samorządu powiatowego w ramach zarządzania kryzysowego na przykładzie powiatu kaliskiego / Zofia Marciniak; Akademia Kaliska im. Prezydenta Stanisława Wojciechowskiego. – Kalisz : Wydawnictwo Naukowe Akademii Kaliskiej im. Prezydenta Stanisława Wojciechowskiego, 2022. – 203 s. : il., mapy, tab., wykr.

Bibliografia s. 189-195

DREWNIANE kościoły w powiecie kaliskim i Kaliszu / Stanisław Małyszko. – Żelazków : Stowarzyszenie Nasze Kaliskie, 2022. – 188 s. : fot., il., mapy, pl.

Bibliografia s. 181-186

DWADZIEŚCIA lat dla Chopina / Ryszard Sławiński. – Konin : Wydawnictwo Setidava Miejskiej Biblioteki Publicznej w Koninie, 2022. – 35 s. : fot., portr.

Koło Towarzystwa im. Fryderyka Chopina w Żychlinie koło Konina organizujące m.in. Ogólnopolski Festiwal Pianistyczny „Chopinowskie Interpretacje Młodych” w Koninie

DZIEŁA, twórcy i fundatorzy : zbiór wykładów popularnonaukowych wygłoszonych podczas XVII Ogólnopolskiego Festiwalu Kultury Słowiańskiej i Cysterskiej w Łądzie nad Wartą w dniach 5-6 czerwca 2021 roku / pod red. Michała Brzostowicza i Macieja Przybyła; Muzeum Archeologiczne w Poznaniu, Starostwo Powiatowe w Słupcy. – Łądz ; Poznań : Muzeum Archeologiczne w Poznaniu ; Słupca : Starostwo Powiatowe w Słupcy, 2022. – 147 s. : fot., portr.

Dot. m.in. klasztoru pocysterskiego w Łądzie oraz Ośrodka Edukacji Przyrodniczej w Łądzie

ENCYKLOPEDIA powstania wielkopolskiego 1918-1919 / pod red. Janusza Karwata i Marka Rezlera. – Wyd. 2 popr. – Poznań : Wydawnictwo Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej i Centrum Animacji Kultury, 2021. – 525 s. : fot., il., mapy, portr., wykr.

Bibliografia s. 515-525

ENIGMA : liczba wszystkich liczb / Krzysztof Koziołek. – Nowa Sól : Manufaktura Tekstów, 2022. – 623 s. : fot.

Bibliografia s. 592-600

Akcja powieści o złamaniu Enigmy toczy się w dwudziestoleciu międzywojennym m.in. w Poznaniu

FORMACJE zbrojne samorządu szlacheckiego województw poznańskiego i kaliskiego w okresie panowania Jana Kazimierza (1648-1668) / Bartosz Staręgowski. – Warszawa : Wydawnictwo DiG ; Bellerive-sur-Allier : Edition La Rama, 2022. – 403 s. : il., pl., tab., wykr.

Bibliografia s. 353-367. Indeksy

FYRTLE : z życia poznańskich osiedli / Jarosław Barański [i in.]; Towarzystwo Krajoznawcze Krajobraz. – Wyd. 2 popr. – Poznań : Wydawnictwo Miejskie Posenania, 2022. – 209, [7] s. : fot., pl.

Bibliografia s. [212-214]

Osiedla opisane przez pryzmat miejsc, historii lub mieszkańców

GASPAR da Gama / Radosław Nawrot. – Poznań : Wydawnictwo Miejskie Posenania, 2022. – 432, [8] s. : il., mapy

Powieść inspirowana losami żeglarza i podróżnika z Poznania, żyjącego w 2 poł. XV i na początku XVI w.

HAZY : mikroregion : [album] / oprac. wydania Marta Hamielec, Adriana Miara; red. tekstu Marta Hamielec. – Rawicz : Muzeum Ziemi Rawickiej, 2022. – 50 s. : fot., portr.

Dziedzictwo kulturowe i historia społeczności Hazów w okolicach Rawicza. Dot. także Powstania Wielkopolskiego

HISTORIA Bractwa Kurkowego w Poznaniu 1253-2021 / Paweł Redlarski. – Poznań : Wydawnictwo Miejskie Posenania, 2022. – 379 s. : fot., mapy, portr., tab.

Bibliografia s. 375-378

HISTORIA chórów szkolnych na ziemi czempieńskiej / Jolanta Sobolewska-Jakubiak, Stanisław Wiśniewski. – Czempień : Zakład Poligraficzny „Madruk 2”, 2021. – 127 s. : fot., portr.

HISTORIA pleszewskiej straży pożarnej / Leszek Rajs. – Pleszew : Pleszewskie Towarzystwo Kulturalne, 2021. – 67 s. : fot., portr.

HISTORIA Śremu na wesoło : od 1794 r. do 1990 r. / scen., rys. Artur Ruducha. – Śrem : Urząd Miejski, 2021. – [38] s. : il.

Komiks dla młodzieży

HISTORIA teatrem pisana. T. 1 / scenariusze Anna Łazuka-Witek. – Kórnik : Stowarzyszenie Teatralne Legion, 2022. – 166 s. : nuty, portr. – (Teatr Myśli i Idei)

Scenariusze sztuk teatralnych na tematy związane z Kórnikiem z repertuaru Stowarzyszenia Teatralnego Legion w Kórniku. Także omówienia historyczne

HISTORIA Towarzystwa Muzycznego w Koninie (1901-2021) / Andrzej Majewski. – Konin : Wydawnictwo Setidava Miejskiej Biblioteki Publicznej im. Zofii Urbanowskiej w Koninie, 2021. – 109 s. : fot., portr.

Dot. także Konińskiego Towarzystwa Muzyczno-Dramatycznego

IDENTYFIKACJA potencjału rozwoju obszarów wiejskich województwa wielkopolskiego na poziomie lokalnym w celu lepszego i zrównoważonego wykorzystania posiadanych zasobów / Natalia Bartkowiak-Bakun. – Poznań : Wydawnictwo Uniwersytetu Przyrodniczego w Poznaniu, 2021. – 67 s. : il., mapy, tab.

Bibliografia s. 66-67

JAK tysiące innych : historia Józefa Konewki / Kinga Przyborowska. – Poznań : Wielkopolskie Muzeum Niepodległości, 2022. – 68 s. : fot., portr. – (Tropem Historii; 3)

Bibliografia s. 67-[69]

Powstaniec wielkopolski urodzony w Więckowicach, prezes Związku Powstańców i Wojaków Koło Poznań Wschód, rozstrzelany przez hitlerowców w Lasach Pałędzkich (1899-1940)

JÓZEF Marciniak 1896-1940 : powstaniec wielkopolski, strażnik graniczny, żołnierz września 1939 / Marek Fijałkowski, Wojciech Kicman. – Wyd. 2 uzupeł. i popr. – Piła : Wojciech Kicman, 2022. – 34 s. : fot., portr.

KAJEW, Cieśle, Wszolów szlakiem dziejów / Agnieszka Słupianek-Winkowska. – Gołuchów : Gołuchowskie Centrum Kultury „Zamek” w Gołuchowie, 2021. – 256 s. : fot., mapy, pl., portr., tab.

Bibliografia s. 193-204

KALISZ / red. Roman Czaja; red. historyczna Urszula Sowina; red. kartograficzna Tomasz Panecki. – Toruń : Towarzystwo Naukowe w Toruniu ; Warszawa : Instytut Historii im. Tadeusza Manteuffla Polskiej Akademii Nauk, 2022. – Teka (203 s., [32] k., 25 k. luz. w tym złoż.) : fot., mapy, tab. – (Atlas historyczny miast polskich. Tom VI, Wielkopolska = Historical Atlas of Polish Towns. Volume VI, Greater Poland; z. 1)

Bibliografia s. 182-190

Tekst także w jęz. angielskim i niemieckim

KATEDRA poznańska : studia o sztuce / pod red. Jacka Kowalskiego i Witolda Miedziaka; Poznańskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk. Wydział Nauk o Sztuce. – Poznań : Wydawnictwo Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk : Wydawnictwo Miejskie Poznania, 2022. – 404 s. : fot., pl. – (Prace Komisji Historii Sztuki / Poznańskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk. Wydział Nauk o Sztuce; t. 44)

KLAUDYNA Potocka : między romantycznymi artystami a wielką polityką / Grzegorz Kubacki. – Kórnik : Polska Akademia Nauk. Biblioteka Kórnicka : Stowarzyszenie Teatralne Legion, 2022. – 66 s. : fot., portr.

Działaczka niepodległościowa urodzona w Kórniku (1801-1836)

KOŁO Łowieckie nr 27 „Darz Bór” w Gołańczy : jubileusz 70-lecia : 1951-2021 / oprac. Aleksandra Mielcarek. – [Bydgoszcz] : Wydawnictwo Pejzaż, [2021]. – 87 s. : fot., portr.

KONCEPCJA modułowych szpitali rezerwowych w Wielkopolsce z wykorzystaniem systemu budownictwa modułowego / Marcin Wojnowski, Aleksandra Krawczyk, Bruno Wojnowski. – Poznań : Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Wydawnictwo Naukowe Wydziału Nauk Politycznych i Dziennikarstwa, 2022. – 69 s. : fot., il.

Dot. koncepcji funkcjonalnej modułowych szpitali rezerwowych przy Wojewódzkim Szpitalu Zespolonym w Lesznie oraz obiekcie sportowym Stadionie Żużlowym im. Alfreda Smoczyka w Lesznie

KONIN na tle wojen napoleońskich 1806-1813 / Szymon Jagodziński. – Konin : Wydawnictwo Setidava Miejskiej Biblioteki Publicznej im. Zofii Urbanowskiej w Koninie, 2022. – 147 s., XVI s. tabl. : fot., portr.

Bibliografia s. 129-132. Indeks

KOŚCIÓŁ romański w Starym Mieście pod Koninem / koncepcja całości i red. Grażyna Szczerbińska. – Stare Miasto : Parafia pw. św. Ap. Piotra i Pawła w Starym Mieście, 2022. – [60] s. : fot., pl., portr.

Dot. także malowideł Eligiusza Niewiadomskiego z 1910 r.

KÓRNIK : [album] / fot. Krzysztof Moroz. – [Nowa Sól] : Fotografia Krzysztof Moroz ; Kórnik : Urząd Miasta i Gminy w Kórniku, 2022. – 160 s. : fot.

Tekst także w jęz. angielskim

Kórnik i okolice

KURKOWE Bractwo Strzeleckie w Pleszewie : tradycja i nowoczesność / Teofil Fengier. – Pleszew : Kurkowe Bractwo Strzeleckie w Pleszewie, 2022. – 180 s. : fot., portr.

LEKCJA malarstwa profesora Ballarina : Wilhelm Ballarin (1894-1978) / Grażyna Michalak. – Leszno : Muzeum Okręgowe w Lesznie, 2021. – 107 s. : fot., portr.

Katalog wystawy zorganizowanej przez Muzeum Okręgowe w Lesznie na temat życia i twórczości malarza związanego z Leszmem w dwudziestolecu międzywojennym i do 1945 r.

LIST do dziadka / Anna's Dream [Anna Wysocka]. – Brzezia Łąka : Wydawnictwo Poligraf, 2021. – 237 s.

Akcja powieści toczy się w Poznaniu

LOKALNY rynek najmu mieszkań / Anna Górską, Anna Mazurczak, Łukasz Strączkowski; Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu. – Poznań : Wydawnictwo UEP, 2021. – 135 s. : il., wykr.

Bibliografia s. 125-131

Dot. Poznania

MALARKA / Aneta Cierechowicz. – Gdynia : Novae Res, 2021. – 457 s. : il.

Akcja powieści toczy się m.in. w Poznaniu

MAPA miejsc pamięci Poznańskiego Czerwca 1956 : [informator] / oprac. i tekst Marta Włodarczyk; Muzeum Powstania Poznańskiego – Czerwiec 1956 – Oddział Wielkopolskiego Muzeum Niepodległości. – [Miejsce nieznanne] : [wydawca nieznanne], [2022]. – [32] s. : fot., pl.

MEDALIŚCI olimpijcy Akademii Wychowania Fizycznego im. Eugeniusza Piaseckiego w Poznaniu w latach 1950-2020 / Maciej Łuczak, Tomasz Jurek; Akademia Wychowania Fizycznego im. Eugeniusza Piaseckiego w Poznaniu. – Wyd. 2 uzup. – Poznań : Akademia Wychowania Fizycznego im. Eugeniusza Piaseckiego w Poznaniu, 2022. – 121 s. : fot., portr. – (Monografie / Akademia Wychowania Fizycznego im. Eugeniusza Piaseckiego w Poznaniu; nr 455/1)
Bibliografia s. 110-112. Indeks
Tekst także w jęz. angielskim

MITY o Poznaniu / Marek Rezler. – Poznań : Wydawnictwo Poznańskie, 2022. – 303 s., [16] s. tabl. : fot.
Bibliografia s. 303-309
Dot. historii Poznania i mentalności regionalnej Wielkopolan

MOJE Kępno / Mirosław Łapa. – Wyd. 2. – Kępno : ALNaZuŁa, 2021. – 447 s. : fot., portr.
Bibliografia s. 413-416. Indeks
Wspomnienia redaktora naczelnego „Tygodnika Kępińskiego” dotyczące Kępna i jego mieszkańców

MOJŻESZ Wasercug [związany z Wielkopolską] (ok. 1760-1832) i jego pamiętnik / wstęp i oprac. Anna Michałowska-Mycielska; tłum. Aleksandra Czarnecka. – Warszawa : Instytut Historii im. Tadeusza Manteuffla Polskiej Akademii Nauk, 2022. – 118, XX s. : fot., portr. – (Źródła do Dziejów Żydów Polskich; t. 3)
Tekst hebrajski współwydany w kierunku przeciwnym
Bibliografia s. 107-110. Indeksy
Tekst także w jęz. hebrajskim

MORA / Piotr Bojarski. – Kraków : Znak Horyzont, 2022. – 350 s.
Akcja powieści toczy się w Poznaniu w 1934 r.

MOROWE chłopy / Bohdan Głębocki. – Poznań : Media Rodzina, 2021. – 450, [5] s.
Akcja powieści toczy się w Poznaniu w 1938 r.

MÓJ twórczy recykling : [album] / Maria Łbik. – Poznań ; [Gruszczyń] : Maria Łbik, 2022. – 83 s. : fot., portr.

Maria Łbik, artystka amatorka związana z Poznaniem i Gruszczyńem

MY, z Siedlikowa Ślęki : wspomnienia rodzinne / spisała Marianna ze Ślęków Pilotowa. – Warszawa ; Ostrzeszów : Oficyna Kulawiak, 2022. – 39 s. : portr.

Dot. życia codziennego w czasach przedwojennych

NADLEŚNICTWO Jarocin. – Jarocin : Nadleśnictwo Jarocin, 2022. – 31 s. : fot.

NAGA prawda / Ryszard Ćwirlej. – Warszawa : Muza Warszawskie Wydawnictwo Literackie, 2022. – 446 s.

Akcja powieści toczy się głównie w Szamotułach

NASZE wspomnienia : Jubileusz 50-lecia ukończenia studiów biologicznych na Wydziale Biologii i Nauk o Ziemi UAM w Poznaniu (1967-1972) / red. nauk. Aleksandra Gołębiowska [i in.]; Wydział Biologii Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. – Poznań : Bogucki Wydawnictwo Naukowe, 2022. – 87 s. : fot., portr.

NAUKA i szkolnictwo wyższe w Kaliszu na łamach czasopism regionalnych : bibliografia za lata 1945-2020 / Krzysztof Walczak; Akademia Kaliska im. Prezydenta Stanisława Wojciechowskiego. Ośrodek Badań Regionalnych. – Kalisz : Wydawnictwo Naukowe Akademii Kaliskiej im. Prezydenta Stanisława Wojciechowskiego, 2022. – 337 s.

Indeksy

NEKROFIL : Edmund Kolanowski – Zimny Chirurg / Andrzej Gawliński. – Gdańsk : Wydawnictwo Kryminalistyczne, 2021. – 345, [13] s. : fot., portr.

Interdyscyplinarna analiza przypadku nekrofila i seryjnego mordercy z Poznania

NIE tylko służba : uroczystości w formacjach wojskowych garnizonu poznańskiego w latach 1921-1939 / Przemysław Dymek. – Poznań : Wydawnictwo PIU Geoperitus, 2022. – 293 s. : fot., portr.

Bibliografia s. 181-182. Indeks

O BIBLIOGRAFII Kalisza : historia, stan prac i zamierzenia / Ewa Andrysiak; Akademia Kaliska im. Prezydenta Stanisława Wojciechowskiego. Ośrodek Badań Regionalnych. – Kalisz : Kaliskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk, 2022. – 109 s. : fot.

Bibliografia s. 93-102. Indeksy

OBUDŹ zmysły i odkryj Cybinę : Ekologiczna Ścieżka Edukacyjna / Ola Korbańska. – Poznań : Poznańskie Centrum Dziedzictwa, 2022. – 28 s. : il.

Publikacja dla dzieci z informacjami przyrodniczymi na temat rzeki Cybiny i jej otoczenia oraz z zadaniami do wykonania w książce i w terenie

ODDZIAŁ PAN w Poznaniu w latach 1972-2022 / pod red. Marka Świtońskiego i Kamili Sobkowskiej; Polska Akademia Nauk. Oddział w Poznaniu. – Poznań : Polska Akademia Nauk. Oddział w Poznaniu, 2022. – 118 s. : fot., mapa, tab., wykr.

OGRÓD i strzelnica Kurkowego Bractwa Strzeleckiego we Wrześni / pod red. Damiana Staniszewskiego. – Września : Stowarzyszenie Projekt Września, 2021. – 74 s. : fot., mapy, portr.

OPOWIEM ci swoje miasto / Krzysztof Dobrecki. – [Kraków] : Ridero, 2022. – 158 s. : fot.

Wspomnienia o przedwojennym, wojennym i współczesnym Koninie

OSADA Świętego Gotarda [w Poznaniu] : historia i dziedzictwo / pod red. Andrzeja Billerta. – Poznań : Wydawnictwo Miejskie Poznania, 2022. – 530, [7] s., [1] k. tabl. złoż. : fot., il., mapy, pl.

OSTROWSKIE rzeźby i pomniki : [przewodnik turystyczny] / Maria Szubert-Kornaszewska. – Ostrów Wielkopolski : Oddział PTTK w Ostrowie Wielkopolskim, 2021. – 16 s. : fot., pl.

PARAFIA Najświętszej Maryi Panny Wspomożycielki Wiernych w Szamocinie 1922-2022 / Mikołaj Wełnic. – Poznań : Wydawnictwo Kontekst, 2022. – 127 s. : fot., portr.

Bibliografia s. 121-122. Indeks

PEDAGOGIKA społeczna w służbie człowiekowi : jubileusz poznańskiej pedagogiki społecznej / red. nauk. Jerzy Modrzewski [i in.]. – Poznań : Wydaw-

nictwo Naukowe UAM, 2022. – 301 s. : fot., portr. – (Psychologia i Pedagogika / Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu; nr 354)

Historia Zakładu Pedagogiki Społecznej Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, jego merytoryczne tradycje oraz reakcje na współczesne problemy społeczne

PODRÓŻ w czasie : wspomnienie 20 lat Zespołu Szkół Budowlano-Energetycznych w Ostrowie Wielkopolskim 2002-2022 / Piotr Wiertelak, Monika Zydorowicz; Zespół Szkół Budowlano-Energetycznych w Ostrowie Wielkopolskim. – Ostrów Wielkopolski : Zespół Szkół Budowlano-Energetycznych w Ostrowie Wielkopolskim, 2022. – 103 s. : fot., portr.

POLICJA budowlana : zrealizowane i niezrealizowane projekty urbanistyczne miasta Września z lat 1793-1945 / Sebastian Mazurkiewicz; Muzeum Regionalne im. Dzieci Wrześnińskich. – Września : Muzeum Regionalne im. Dzieci Wrześnińskich, 2022. – [40] s. : fot., mapy, pl.

POZNAŃ – Strasburg : powinowactwa w czasie i przestrzeni = Poznan – Strasbourg : cross-relations in space and time / red. Hanna Grzeszczuk-Brendel, Małgorzata Praczyk. – Poznań : Wydział Historii UAM, 2022. – 138 s. : fot., mapy, portr.

Publikacja towarzysząca wystawie w Bibliotece Raczyńskich w Poznaniu
Tekst także w jęz. angielskim
Wpływy niemieckie w urbanistyce miejskiej od XIX w.

POZNAŃSCY Bambrzy : historia niezwykła 1719-2019 = Die Posener Bamberger : eine ungewöhnliche Geschichte : [informator] / tłum. Elżbieta Marszałek, Reinhard Lauterbach; opieka wydawnicza Joanna Gaca-Wyczółkowska. – Poznań : Towarzystwo Bambrów Poznańskich : Wydawnictwo Miejskie Poznania, 2022. – 89 s. : fot., portr.

Tekst także w jęz. niemieckim

Publikacja poświęcona obchodom 300-lecia przybycia Bambrów do Poznania

POZNAŃSKI sposób na niepodległość / pod red. Andrzeja Gulczyńskiego i Szymona Paciorkowskiego; Poznańskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk. – Poznań : Wydawnictwo Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk : Wydawnictwo Miejskie Poznania, 2021. – 937 s. : fot., mapy, portr. – (Dziedzictwo Wielkopolski; 2)

Indeksy

Zbiór artykułów na temat dążeń Polaków do niepodległości w Wielkopolsce w czasach zaboru pruskiego

POZNAŃSKIE koziołki / Agnieszka Frączek; il. Magdalena Jakubowska. – Warszawa : Mamania, 2021. – [24] s. : il. – (Legends polskie / Agnieszka Frączek)

Publikacja dla dzieci

PROFESJONALISTA czyli Rzecz o Grzegorz Furmanowskim / Zdzisława Dłużak. – [Dolsk] : Gmina Dolsk, 2021. – 91, 19 s. : fot., portr.

Publikacja oprawna w kierunku przeciwnym

Trener zawodników taekwondo i combat kalaki eskrima z Dolska

PRZEWODNIK sportowy 2021 : po medale z boisk i hal powiatu poznańskiego / oprac. Fundacja „Ruszać Się”; współpr. Wydział Promocji i Aktywności Społecznej Starostwa Powiatowego w Poznaniu. – [Poznań] : [wydawca nieznany], [2022]. – 43 s. : fot., portr.

RAPORT z monitoringu warunków pracy i równego traktowania w UAM / Grażyna Gajewska [i in.]; Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. – Poznań : Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, 2022. – 61 s. : wykr.

SŁOWNIK języka mieszkańców okolic Pobiedzisk : praca na roli i w gospodarstwie / pod red. Justyny Kobus i Anny Migdałek. – Poznań : Wydawnictwo „Poznańskie Studia Polonistyczne”, 2021. – 384 s. : fot. – (Biblioteczka Poznańskich Studiów Polonistycznych Serii Językoznawczej; nr 56) (Prace Instytutu Filologii Polskiej Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza) (Wielkopolskie Słowniki Regionalne)

Bibliografia s. 47-49

SPACER w Puszczy / Anna Dragan; il. Jan Sznajder. – Konin : Setidava Wydawnictwo Miejskiej Biblioteki Publicznej im. Zofii Urbanowskiej w Koninie, 2022. – 36 s. : il.

Opowieści dla dzieci dotyczące Puszczy Bieniszewskiej, Bieniszewa i Kazimierza Biskupiego

STOP eksmisjom : 10 lat Wielkopolskiego Stowarzyszenia Lokatorów / red. Jarosław Urbański. – Poznań : Oficyna Wydawnicza Bractwa Trojka : Wielkopolskie Stowarzyszenie Lokatorów, 2022. – 159 s. : fot., portr.

STRAJK Szkolny Dzieci Wrzesińskich [w 1901 r.] / pod red. Sebastiana Mazurkiewicza; Muzeum Regionalne im. Dzieci Wrzesińskich. – Września : Muzeum Regionalne im. Dzieci Wrzesińskich, 2021. – 176 s. : fot., mapy, portr.

STU na 100 : pamiątka jubileuszu Liceum Ogólnokształcącego Nr I im. Majora Henryka Sucharskiego w Kępnie : 1920-2020 / red. Karina Zalesińska, Paulina Pacyna-Dawid. – Kępno : Agencja Poligraficzno-Reklamowa „Kora”, 2022. – 173 s. : fot., portr.

SZKICE historyczne Konarzewa i Szczerkowa / pod red. Sławomira Paszka. – Konarzew : Stowarzyszenie „Razem dla Konarzewa” ; Jarocin : Drukarnia Projekt, 2021. – 82 s. : fot., pl.

SZPITALNICTWO, aptekarstwo i opieka społeczna na Ziemi Jarocińskiej : od średniowiecza do I połowy XX w. / Wojciech Talaga. – Chrzan : Stara Szufłada, 2022. – 269 s. : fot., portr., tab.

Bibliografia s. 261-[270]

ŚMIERCI ulotny woal / Ryszard Ćwirlej. – Poznań : Czwarta Strona – Grupa Wydawnictwa Poznańskiego, 2022. – 467 s.

Akcja powieści toczy się w Poznaniu w 1930 r.

ŚRODOWISKO bezpieczeństwa w zagrożeniach epidemiologicznych : doświadczenia Covid-19 w Wielkopolsce / red. nauk. Mikołaj Tomaszuk, Dariusz Dymek. – Poznań : Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Wydawnictwo Naukowe Wydziału Nauk Politycznych i Dziennikarstwa, 2022. – 324 s. : fot., il., mapy, tab., wykr.

ŚWIĘTY Marcin : żywa tradycja w Wielkopolsce / pod red. Arkadiusza Jełowickiego. – Szreniawa : Muzeum Narodowe Rolnictwa i Przemysłu Rolno-Spożywczego, 2021. – 167 s. : fot., mapy

Bibliografia s. 151-166

Dot. m.in. święta i parad oraz gali świętomarcińskich

TAJEMNICA carycy / Małgorzata Starosta. – Warszawa : Wydawnictwo WAB, 2022. – 366 s.

Akcja powieści toczy się w Roztoce

TANIEC : [album] / Maciej Hadrych. – Poznań : Wydawnictwo Miejskie Poznania, 2022. – 213 s. : fot.

Fotografie dokumentujące m.in. występy tancerzy Polskiego Teatru Tańca – Baletu Poznańskiego i Teatru Wielkiego im. Stanisława Moniuszki w Poznaniu

TELEPATA / Adrian Ksycki. – Warszawa : Czarna Owca, 2022. – 428, [4] s.
Akcja powieści toczy się w Poznaniu i okolicy

TRZY historie o mieście spod ziemi: architektura, modernizacja, niepamięć / Makary Górecki. – Kalisz : Kaliskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk, 2022. – 240 s.
: fot.

Architektura i urbanistyka Turku w dwudziestoleciu międzywojennym, w czasie II wojny światowej i latach powojennych

W 156. rocznicę powstania Wydziału Leśnego Centralnego Towarzystwa Gospodarczego dla Wielkiego Księstwa Poznańskiego (1866-2022) / red. Władysław Chałupka. – Kórnik ; Poznań : Polskie Towarzystwo Leśne. Oddział Wielkopolski, 2022. – 84 s. : fot., mapa, portr., tab.

WARKOCZ : ich dwoje i Poznań lata sześćdziesiąte / Jadwiga Podeszwa. – Jarocin : Drukarnia Projekt, 2022. – 250 s., [4] k. tabl. : fot., portr.

Akcja powieści toczy się m.in. w Poznaniu w latach 60. XX w. Dot. także okolic Jarocina

WARTHELAND : dzieje zbrodni / Adam Pleskaczyński. – Poznań ; Warszawa : Instytut Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu, 2021. – 383 s. : fot., mapy, portr. – (Wielkopolska w Latach Okupacji)

Bibliografia s. 380-383

Album zawierający fotografie dotyczące II wojny światowej głównie z Wielkopolski

WIELKOPOLANIE '44 : jak mieszkańcy Wielkopolski walczyli w powstaniu warszawskim / Agnieszka Cudała. – Poznań : Dom Wydawniczy Rebis, 2022. – 421 s. : fot., portr.

Bibliografia s. 325-333

WIELKOPOLSKA z dzieckiem / Agnieszka Ptaszyńska. – Leszno : Wydawnictwo Duży Pokój, 2022. – 192 s. : fot., pl.

Indeks

Przewodnik turystyczny po Wielkopolsce dla rodzin z dziećmi

WINA wina / Małgorzata Starosta. – Warszawa : Wydawnictwo WAB, 2021. – 283, [5] s.

Akcja powieści toczy się we wschodniej Wielkopolsce

WRASTANIE w Piątkowo / oprac. Jerzy Kołacki. – Poznań : UAM. Wydział Historii, 2022. – 141 s. : fot., mapy

Projekt pn. „Wrastanie w Piątkowo” dotyczący osiedli Piątkowa w Poznaniu i historii Piątkowa w pamięci pierwszych mieszkańców

WSPIERANIE twórczej aktywności plastycznej dzieci ze środowisk defaworyzowanych społecznie : studium porównawcze na przykładzie Poznania i Tarragony / Michalina Kasprzak. – Poznań : Wydawnictwo Naukowe UAM, 2021. – 189 s. : fot., il., wykr. – (Psychologia i Pedagogika / Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu; nr 347)

Bibliografia s. 167-186

WSPOMNIENIA konińskie z lat mojej młodości / Wincenty Grętkiewicz; oprac. Aleksandra Jurgielewicz i Damian Kruczkowski. – Konin : Wydawnictwo Setidava Miejskiej Biblioteki Publicznej im. Zofii Urbanowskiej w Koninie, 2021. – 190 s. : fot., portr.

Pamiętnik przedwojennego burmistrza Konina (1898-1984) dotyczący Konina w 2 poł. XIX w. do 1919 r.

WYSTAWA jednego eksponatu ze zbiorów Muzeum Powstania Wielkopolskiego 1918-1919 : [katalog wystawy] / Jan Gruszka, Marcin Wiśniewski; Wielkopolskie Muzeum Niepodległości. – Poznań : Wielkopolskie Muzeum Niepodległości, 2022. – 39, [5] s. : fot.

WYŻSZY Sąd Krajowy w Poznaniu 1939-1945 : zarys działalności wraz z wyborem dokumentów / oprac. Bogumił Rudawski; tłum. dokumentów Elżbieta Marszałek. – Poznań : Instytut Zachodni, 2022. – 514 s. : fot., portr., tab. – (Documenta Occupationis; 18)

Bibliografia s. 123-127

Tekst także w jęz. niemieckim

„Z MARYJĄ w nowe czasy” : nawiedzenia ikony Matki Bożej Częstochowskiej w gminie Dominowo / pod red. Radosława Nowaka i Anny Krystkowiak. – Poznań ; Dąbrowka : Wydawnictwo Rys, 2021. – 99 s. : fot., portr.

Album ukazujący przebieg nawiedzeń kopii Obrazu Jasnogórskiego w parafiach w gminie Dominowo w 1977 oraz 2011 r.

Z WIELKOPOLSKIEJ wsi na fronty Wielkiej Wojny / Władysław Schwarz; wydała i oprac. Alina Kucharska. – Poznań : Wydawnictwo Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk, 2022. – 201 s., [2] s. map złoż. luz. : fot., mapa, tabl. geneal.

Bibliografia s. 199-[202]

ZA LASAMI / Monika Litwinow. – Bydgoszcz : Wydawnictwo Oblivio, 2021. – 349 s.

Akcja powieści toczy się w Koninie i okolicy

ZAGADKA dębów rogalińskich / Zofia Staniszevska; il. Artur Nowicki. – Katowice : Debit, 2022. – 63 s. : il. – (Ignacy i Mela na tropie złodzieja)

Publikacja dla dzieci. Akcja toczy się w Rogalinie

ZARZĄDZANIE bezpieczeństwem społeczności lokalnych na przykładzie działań Prezydenta Miasta Kalisza : uczelniany projekt naukowo-badawczy / red. nauk. Ireneusz Dziubek T., Bogumiła Pawlaczyk; Akademia Kaliska im. Prezydenta Stanisława Wojciechowskiego. – Kalisz : Szczecin : Volumina.pl Daniel Krzanowski, 2021. – 224 s. : wykr.

ZARZĄDZANIE kryzysowe w Wielkopolsce : analiza doświadczeń w stanie pandemii / Dariusz Dymek. – Poznań : Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Wydawnictwo Naukowe Wydziału Nauk Politycznych i Dziennikarstwa, 2022. – 145 s. : fot., il., mapy, tab.

Bibliografia s. 118-122, 144-[146]

Dot. m.in. Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego w województwie wielkopolskim, zagrożeń wynikających z uwarunkowań środowiska geograficznego oraz z awarii infrastruktury przemysłowej

„ZIELONY Trójkąt” : antykomunistyczny związek zbrojny w Wielkopolsce 1945 : żołnierze i współpracownicy z powiatu gnieźnieńskiego : [słownik biograficzny] / ks. Michał Sołomienik. – Toruń : Wydawnictwo Adam Marszałek, 2022. – 393 s. : fot., portr., tab.

Bibliografia s. 355-372. Indeks

ZIMNA sprawa / Katarzyna Bonda. – Warszawa : Muza Warszawskie Wydawnictwo Literackie, 2022. – 350 s. – (Hubert Meyer psycholog śledczy)

Akcja powieści toczy się w Poznaniu

ZYGMUNT Pniewski : naukowiec czy artysta : wspomnienia / Marta Mrowińska. – Poznań : Bogucki Wydawnictwo Naukowe, 2022. – 56 s. : fot., portr. Przyrodnik, fotografik i kolekcjoner minerałów z Poznania (1931-2019)

B. IMPREZY KULTURALNE W BIBLIOTEKACH PUBLICZNYCH WOJ. WIELKOPOLSKIEGO

(wrzesień–listopad 2022)

Oprócz realizacji zadań związanych z podstawową działalnością – gromadzeniem, opracowywaniem i udostępnianiem zbiorów – biblioteki przygotowały dla czytelników szeroki wachlarz propozycji spędzania wolnego czasu z kulturą. W przestrzeniach bibliotecznych i w plenerze miało miejsce wiele ciekawych wydarzeń adresowanych do odbiorców w każdym wieku – od przedszkolaków po seniorów.

Czas od września do listopada to okres jesieni. Wiele imprez, zwłaszcza dla najmłodszych, zorganizowano z inspiracją tą porą roku, a także w związku z Dniem Niepodległości, Światowym Dniem Turystyki, Światowym Dniem Serca, Światowym Dniem Uśmiechu, Międzynarodowym Dniem Muzyki, Światowym Dniem Zdrowia Psychicznego, Światowym Dniem Ziemniaka, Światowym Dniem Seniora, Międzynarodowym Dniem Tolerancji czy tradycjami andrzejkowymi.

Niemal wszystkie placówki przystąpiły do akcji „Narodowego Czytania”. Tegoroczna edycja poświęcona była „Balladom i romansom” Adama Mickiewicza i współgrała z obchodami Roku Romantyzmu Polskiego. Patronami minionego roku byli również m.in. Maria Konopnicka i Józef Wybicki. Ich sylwetki przypominano czytelnikom w ramach różnych projektów bibliotecznych, jak wystawy i spotkania literackie.

Biblioteki publiczne chętnie włączały się także w inne ogólnopolskie akcje promujące czytelnictwo, np. „Mała książka – wielki człowiek”, „Ogólnopolski Dzień Czytania Dzieciom” czy „Noc Bibliotek” – kampanię zachęcającą do korzystania z lokalnych bibliotek jako ośrodków kultury z ciekawą i bezpłatną ofertą dla społeczności.

O tym jak bardzo biblioteki starają się wyjść naprzeciw potrzebom i oczekiwaniom odbiorców świadczy ogromna różnorodność tematów i form proponowanych przez nie imprez. Na spotkania z czytelnikami oraz warsztaty zapraszane są nie tylko postaci związane z książką – poeci, pisarze czy dziennikarze, ale i muzycy, iluzjoniści, artyści, podróżnicy, terapeuci, behawioryści zwierząt, historycy, regionaliści i pasjonaci. Polacy coraz bardziej dbają o zdrowie i sprawność, dlatego w bibliotekach znalazło się miejsce na spotkania z fizjoterapeutą, psychologiem, ratownikiem medycznym, zielarzem; warsztaty ruchowe i taneczne, a nawet ćwiczenia jogi i mindfulness – popularnej obecnie praktyki uważności.

Placówki biblioteczne włączają się także aktywnie w nurt walki z wykluczeniem społecznym. Przygotowano szczególną ofertę dla seniorów: pomoc w obsłudze komputera, warsztaty rehabilitacyjne, zajęcia integracyjne oraz wykłady w ramach Uniwersytetu Trzeciego Wieku. Z myślą o osobach niewidomych zorganizowano projekcje filmowe z audiodeskrypcją. Biblioteki, w związku z wojną za naszą wschodnią granicą, mają także na uwadze nowych odbiorców, jakimi są uchodźcy z Ukrainy. Dedykowane im projekty to: nauka języka polskiego, projekcje filmów z lektorem ukraińskim, literatura w języku ukraińskim oraz warsztaty międzykulturowe.

Poniższy wykaz imprez bibliotecznych to tylko niewielka część tego, co działo się w wielkopolskich bibliotekach publicznych.

W r z e s i e ń

Bojanowo (pow. Rawicz)

- „Narodowe Czytanie”: „Ballady i romanse Adama Mickiewicza” – spotkanie współorganizowane z Gminnym Centrum Kultury Sportu i Rekreacji
- „Dzień Kropki” – spotkania czytelniczo-plastyczne dla dzieci
- Wieczór autorski Moniki Bojarskiej
- „Czytamy z sercem” – ogłoszenie konkursu plastycznego dla dzieci do lat 10 w ramach Ogólnopolskiego Dnia Głośnego Czytania

Borek Wielkopolski (pow. Gostyń)

- „Narodowe Czytanie”: „Ballady i romanse” Adama Mickiewicza – głośne czytanie lektury, pamiątkowa pieczęć i poczęstunek
- Spotkanie autorskie z Grzegorzem Skorupskim, autorem powieści kryminalnych
- Spotkanie autorskie z ilustratorami – Natalią i Łukaszem Sienkiewiczami

Czarniejewo (pow. Gniezno)

- Spotkanie autorskie z Panem Poetą dla przedszkolaków
- Klub MAK – spotkanie sympatyków mangi, anime i komiksu (także w październiku i listopadzie)
- Spotkanie autorskie z Panem Poetą dla przedszkolaków (Filia w Żydowie)
- Spotkanie autorskie z Marią Paszyńską (Filia w Żydowie)

Dobrzyca (pow. Pleszew)

- Spotkanie z sędzią Anną Marią Wesołowską – zajęcia dla przedszkolaków pod hasłem „Co powinni robić dorośli, aby buzie dzieci były uśmiechnięte” oraz dla rodziców, opiekunów i nauczycieli dotyczące najczęstszych przestępstw wśród dzieci i młodzieży oraz prewencji

- Wystawa prac uczestników Środowiskowego Domu Samopomocy w Fabianowie oraz spotkanie z autorami
- „Legenda o Smoku Wawelskim” – spektakl Teatru Lalek Kukielka z Ptaszkowej

Gniezno

- „365. Archeologia pamięci. Gniezno 2022” – projekt literacko-fotograficzny online, oparty na wspomnieniach spisanych przez Krzysztofa Szymaniaka
- Festiwal Literacki „Preteksty”:
 - ~ spotkania autorskie (m.in. z Krzysztofem Vargą, Tomaszem Markiewką, Elżbietą Cherezińską, Adamem Robińskim, Ewą Kassalą i Andrzejem Stasiukiem)
 - ~ wystawa „Światłoczułe słowa”
 - ~ spektakle Teatru Wszelki Wypadek
 - ~ spektakl słowno-muzyczny „Dożynki – Mroczne opowieści jesienno-przesilenia”
 - ~ warsztaty dla dzieci z Pracownią Opowieści.
- „Biblioteka pokoleń” – warsztaty gwary wielkopolskiej
- „Środowe inspiracje” – warsztaty plastyczne dla dzieci z Polski i Ukrainy (także w październiku i listopadzie)
- Klub „Tea Time” – rozmówki w języku angielskim i spotkanie czytelnicze (także w październiku i listopadzie)
- „Blubrajmy na Fyrtlu” – spotkanie gwarowe z Andrzejem Malickim
- Co jest grane? – warsztaty muzyczne (także w październiku)
- Spotkanie z Wojciechem Wiślakiem, autorem książek dla dzieci
- „Królik po islandzku” – spotkanie autorskie z Grzegorzem Kasdepke i Hubertem Klimko-Dobrzanieckim w ramach kampanii „Królewskie Gniezno Czyta”
- „Polszczyzna – zawsze na czasie!”: spotkania autorskie z prof. Katarzyną Kłosińską oraz Zbigniewem Rokitą, laureatem Nagrody Nike 2021
- „Edukacja w Gnieźnie, czyli czego i jak uczą się młodzi ludzie w naszym mieście” – spotkanie z cyklu „Porozmawiajmy”
- Pierwsze Czytanki:
 - ~ „Elementarz w podskokach” – warsztaty czytelnicze z Małgorzatą Śwędrowską dla grup przedszkolnych
 - ~ „Kicia Kocia w bibliotece” – spotkanie z Anitą Głowińską dla grup przedszkolnych
- Spotkanie z farmaceutką Ireną Woźniak na temat ziołolecznictwa w ramach cyklu „Pomocna dłoń”
- Gwara gnieźnieńska dla początkujących – kurs

- „Cała Polska czyta dzieciom”: „Pasje małych czytelników. Spotkanie z Krzysiem”

Gołuchów (pow. Pleszew)

- „Poznajemy bibliotekę” – zajęcia edukacyjne dla klas I (Oddział dla Dzieci, Filia Kościelna Wieś i Tursko)
- „Laureaci Orderu Uśmiechu” – zajęcia edukacyjno-literackie dla klasy II (Oddział dla Dzieci)
- Kreatywne warsztaty dla dzieci – zdobienie techniką decoupage pod kierunkiem plastyczki Elżbiety Prus (Filia Tursko)
- Warsztaty plastyczne dla dzieci prowadzone przez ilustratorkę ksiązek Aleksandrę Cieślak (Filia Kościelna Wieś)
- Dzień Głośnego Czytania – czytanie bajek przedszkolakom (Oddział dla Dzieci, Filia Tursko) oraz wspólne głośne czytanie (Filia Kucharki)

Gostyń

- „Narodowe Czytanie” w Parku Miejskim
- Spotkanie autorskie z poetą Ireneuszem Woźnicą
- Spotkanie promujące publikacje wydane przez BPMiG w Gostyniu
- „Z biblioteką przez historię miasta” – spotkania w szkołach dotyczące projektu
- Pracownia Grafiki Projektowej i Rysunku Cyfrowego (także w październiku i listopadzie)
- Klub Książki w Dziennym Domu „Senior+” (także w październiku i listopadzie)
- Klub Mam (także w październiku i listopadzie)
- Pracownia Literacka (także w październiku i listopadzie)
- Ogólnopolskie Forum Bibliotek Mobilnych
- „Bibliobus w obiektywie czytelników” – rozstrzygnięcie konkursu
- Dzień Głośnego Czytania – spotkanie otwarte połączone z zabawą literacką (także w październiku)
- „Czytanie zbliża” – wystawa

Jutrosin (pow. Rawicz)

- „Narodowe Czytanie 2022” – montaż słowno-muzyczny i aranżacja „Ballad i romansów” w scenerii z epoki zorganizowany wspólnie ze szkołą podstawową i zespołem lokalnym „To i Owo Szkaradowo” (Filia Szkaradowo)

Kalisz

- „Narodowe Czytanie”: „Ballady i romanse” Adama Mickiewicza – spotkanie przy Baszcie Dorotce w Parku Miejskim
- „XI Kaliskie Miodobranie” – stoisko z książkami dla najmłodszych czytelników na placu Centrum Kultury i Sztuki

- „Mariaże Marii” – wystawa poświęcona Marii Konopnickiej w ramach „Święta ulicy Niecałej” w Domu pod Aniołami (siedziba Parafii Ewangelicko-Augsburskiej w Kaliszu)
- „Mieszkańskie historie” – wykład Moniki Sobczak-Waliś z okazji Europejskich Dni Dziedzictwa
- „Piknik z SAK-iem” – warsztaty dla domowych archiwistów z okazji Europejskich Dni Dziedzictwa
- „Razem, zdrowo i bezpiecznie” – piknik rodzinny zorganizowany przez szkołę podstawową (współudział MBP)
- IV Targi Kwiatów – gry planszowe (Plenty Miejskie)
- Piknik sąsiedzki na os. Majków – w ramach projektu „Spacerowniki kaliskie” (Biblioteka Główna i Filia nr 7)
- Klub gier planszowych „Cubus” w Klubie Osiedlowym Serbinów (Filia nr 2; także w październiku i listopadzie)
- Klub gier planszowych „Solaris” (także w październiku i listopadzie)
- „Bajkowitzem przez świat” – warsztaty czytelnicze dla przedszkolaków (Filia nr 5; także w październiku i listopadzie)
- „Rodzina z Kalisza” – wystawa plenerowa z okazji Europejskich Dni Dziedzictwa
- „Jedyna taka biblioteka” – wystawa wideo (Filia nr 1)
- „W świecie baśni” – wystawa (Filia nr 1)
- „Tłumacze Dzieciom” – wystawa książek z okazji Międzynarodowego Dnia Tłumacza (Filia nr 1 Oddział Dziecięcy)
- „Ulubione wiersze Marii Konopnickiej” – pokonkursowa wystawa prac osób niepełnosprawnych (Filia nr 5)
- „Ala ma kota” – krótka historia elementarza – wystawa (Filia nr 6; także w październiku i listopadzie)
- Droga do demokracji. Dzieje konstytucji polskich – wystawa (Filia nr 7; także w październiku i listopadzie)

Działania online (także w październiku i listopadzie):

- „Lektury Michała” – vlog z recenzjami książek
- „Obrazem pisane – ilustratorzy naszych książek” – vlog prezentujący sylwetki oraz dorobek polskich ilustratorów książek
- „Krótka piłka” – vlog literacki
- „Społeczne archiwum kaliszan” – projekt archiwizujący fotografie oraz dokumenty dawnych i obecnych mieszkańców Kalisza
- „Maria ma moc” – cykl rozmów online przygotowany w ramach obchodów Roku Marii Konopnickiej
- „Kaliskie ścieżki w wojnie polsko-bolszewickiej” – aplikacja na smartfon

- „Z Kalisza do Kamerunu” – gra online dotycząca Stefana Szolca-Rogozińskiego
- „Śladami Fibigerów” – aplikacja na smartfon oraz gra terenowa
- „Koniec srebrnej nitki” – promocja wydawnictwa oraz lekcja poetycka
- „Kaliski Podcast Historyczny” – ciekawostki z dziejów Grodu nad Prosną, o których opowiadają: Monika Sobczak-Waliś i zaproszeni goście

Kiszkowo (pow. Gniezno)

- Wycieczka nad morze do Darłówka członków Stowarzyszenia Rehabilitacyjno-Kulturalnego „Stoneczny Promyk” w Kiszkwie oraz innych mieszkańców z terenu gminy Kiszkowo (współorganizacja)

Kłecko (pow. Gniezno)

- „Lauro Biblioteka” – konkurs plastyczno-literacki na najładniejszą laurkę dla biblioteki z okazji otwarcia nowej przestrzeni dla czytelników.
- Warsztaty rękodziela – zajęcia dla dorosłych, tworzenie świec żelowych

Kobylin (pow. Krotoszyn)

- „Narodowe Czytanie 2022” – akcja promocyjna polegająca na rozdawaniu mieszkańcom miasta fragmentów tekstu „Ballad i romansów” Adama Mickiewicza i słodczy oraz wspólne czytanie i poczęstunek dla uczestników
- Spotkanie z Faith Kansiime – prelekcja o kulturze Ugandy i wspólny taniec (Filia w Smolicach)
- „Ptaki są wśród nas” – warsztaty przyrodnicze prowadzone przez Adama Stankowskiego, miłośnika ornitologii. Spotkanie zrealizowano w ramach projektu grantowego „Tu mieszkam, tu zmieniam EKO” Fundacji Santander Bank Polska
- „Noc Bibliotek” dla młodzieży:
 - ~ kreatywne warsztaty z Dawidem Malikiem, grafikiem, twórcą gier komputerowych, pasjonatem komiksów
 - ~ ognisko, smażenie kiełbasek i wspólne rozmowy w ogrodzie franciszkanów w Kobylinie,
 - ~ „Comedy Queen” – seans filmowy w bibliotece

Kościan

Miejska Biblioteka Publiczna

- „Narodowe Czytanie”:
 - ~ Filmy poświęcone życiu Adama Mickiewicza w cyklach: „Literackie przysmaki”, „W starym kinie” oraz „Literackie ciekawostki” (YouTube)
 - ~ Wspólne czytanie fragmentów „Ballad i romansów”
 - ~ „Adam Mickiewicz w Wielkopolsce” – wystawa plenerowa

- ~ „Mickiewicz – wymiary, wzrost, znaki szczególne” – prelekcja dra Wiesława Kota na temat filmowych adaptacji dzieł Mickiewicza i bohaterów poprzednich edycji Narodowego Czytania.
- ~ „Lilie” – seans filmowy, realizacja przygotowana przez Magdalenę Bartkowiak i Barbarę Leśniak w konwencji „starego kina”.
- ~ „Ballady i romanse – powrót do korzeni” – koncert w wykonaniu aktorki i pianistki Magdaleny Haworskiej oraz kompozytora Macieja Fortuny
- „Rodzina Chełkowskich” – wykład dra Emiliana Prałata z cyklu „Z historią przy kawie”
- Pokaz pracy zrekonstruowanego warsztatu wędrownego fotografa przygotowany przez Fundację PROJEKT PKS we współpracy z Miejską Biblioteką Publiczną i Kościańskim Ośrodkiem Kultury z udziałem poznańskiego artysty Bogusława Biegowskiego
- Kryminalny piątek w Kościanie, w ramach poznańskiego festiwalu kryminału „Granda” we współpracy z Kościańskim Ośrodkiem Kultury :
 - ~ spotkanie autorskie z Grzegorzem Skorupskim
 - ~ projekcja filmu „Beat the Devil” (w ramach Dyskusyjnego Klubu Filmowego),
 - ~ „Pani zabiła pana. Kościańskie ARCHIWUM X” – wykład dra Emiliana Prałata
 - ~ Pokaz filmów Magdaleny Bartkowiak i Barbary Leśniak, nawiązujących do literatury kryminalnej (online)
- „Do dzieła!” – warsztaty artystyczne dla dzieci (także w październiku i listopadzie)
- „Co czyta Kościan?” – ranking najchętniej wypożyczanych książek i audiobooków dla dorosłych i dzieci (także w październiku i listopadzie)

Biblioteka Gminy Kościan zs. w Kiełczewie

- „Narodowe Czytanie 2022” – czytanie „Ballad i romansów” Adama Mickiewicza (wszystkie placówki)

Koźmin Wielkopolski (pow. Krotoszyn)

- „Narodowe Czytanie Ballad i romansów” we współpracy z uczniami i nauczycielami ze Szkoły Podstawowej nr 1 w Koźminie Wlkp.
- Ogólnopolski Dzień Głośnego Czytania – spotkanie dzieci z przedszkola „Parkowe Skrzaty”

Krobia (pow. Gostyń)

- Zajęcia kreatywne dla dzieci (także w październiku i listopadzie)
- Gra w szachy i warcaby – zajęcia dla dzieci (także w październiku i listopadzie)

- „Narodowe Czytanie”: „Ballady i romanse” Adama Mickiewicza
- „Z Oflagu do Tobruku i w nieznanne. Diariusz 1939-1943” – promocja książki F. Pawlaka (także w listopadzie)
- „Czytanie na dywanie” – zajęcia u przedszkolaków (Filia w Pudliszkach; także w październiku i listopadzie)
- „Międzynarodowy Dzień Kropki” – zajęcia w bibliotece i w przedszkolu (Filia w Pudliszkach)
- „Ogólnopolski Dzień Głośnego Czytania” – zajęcia w grupach przedszkolnych (Filia w Pudliszkach)

Krotoszyn

- „Narodowe Czytanie Ballad i romansów” Adama Mickiewicza – wspólne czytanie z udziałem przedstawicieli władz samorządowych i uczniów Zespołu Szkół Ponadpodstawowych nr 2 w Krotoszynie oraz występ zespołu „Folklor Błonie” ze Szkoły Podstawowej nr 3 w Krotoszynie
- „Ja artysta” – wystawa prac Nataszy Nowickiej
- „Poplątane” – warsztaty rękodziela artystycznego (także w październiku i listopadzie)
- „Smacznego u Arkadego, cykl spotkań niekoniecznie kulinarnych”: „Przetwory, zioła i sielskie życie” – spotkanie z Katarzyną Georgiou, „Kuchenne potyczki – wielkopolskie dania z klasą”, „Kuchenne potyczki – ukraińskie dania na medal”, „Znajomi na Skwerze” – festyn biesiadny.
- „Biblioteka – Przyjdź, Zapisz się, Czytaj!” – akcja promująca czytelnictwo adresowana do dzieci w wieku 7-15 lat (Oddział dla Dzieci i Młodzieży)
- Spotkania Klubu Maluszkowo – kolorowe książki, zabawy z chustą Klanza (Oddział dla Dzieci i Młodzieży)
- Wystawa prac malarskich wykonanych przez dzieci w Centrum Twórczego Rozwoju Calisiaart w Kaliszu – Piotr i Ewa Jankowscy (Oddział dla Dzieci i Młodzieży)
- „Wszyscy jesteśmy sąsiadami” – festyn osiedlowy z atrakcjami dla dzieci (Oddział dla Dzieci i Młodzieży)
- Happening z okazji Nocy Bibliotek (Oddział dla Dzieci i Młodzieży)
- Klub Tomodachimanga – spotkania fanów mangi i anime (Oddział dla Dzieci i Młodzieży, Strefa Multimedialna)
- Obchody Ogólnopolskiego Dnia Głośnego Czytania w ramach akcji „Cała Polska czyta dzieciom” (Filia)
- „Narodowe Czytanie Ballad i romansów” Adama Mickiewicza (Filia w Benicach)

Krzywiń (pow. Kościan)

- Nauka gry na pianinie – zajęcia muzyczne dla dzieci,

- Warsztaty wokalne – nauka emisji głosu dla dorosłych (także w październiku i listopadzie)
- „Narodowe Czytanie Ballad i romansów” – głośne czytanie tekstu Mickiewicza przez pracowników i gości biblioteki
- 83. rocznica wybuchu II wojny światowej – wystawa
- „Noc Bibliotek” – projekcja filmu detektywistycznego dla dzieci i młodzieży
- „Dziś nie sprzątam, nie gotuję... Są wakacje – leniuchuję” – wystawa książek wakacyjnych (Filia Lubiń)

Leszno

- „Niemiecka okupacja Leszno 1939-1945” – prelekcja Jerzego Zielonki
- „Narodowe Czytanie Ballad i romansów” Adama Mickiewicza – wydarzenie w ramach festiwalu LUFA
- „Bajkowe poranki” – pokazy filmów animowanych dla dzieci, w ramach programu „Kultura wspólna” (także w październiku i listopadzie)
- Spotkanie autorskie z Michałem Wierzbą
- „Filmografia Jazzu”:
 - ~ „Leszek Kułakowski Quintet” – projekt muzyczny inspirowany twórczością Witkacego
 - ~ „Kino Jazz w Ratuszu” – projekcja filmu „Był Jazz (1981)” oraz spotkanie z polskim reżyserem i scenarzystą Feliksem Falkiem
- „Leszczyńscy i Sułkowscy w XVI-XVIII w. Sztuka – Kultura – Konserwacja” – konferencja
- Spotkanie autorskie z Jackiem Hugo-Baderem
- Spotkanie autorskie z Jarosławem Kretem
- „Między wierszami”: Konopnicka – Orzeszkowa – spotkanie literackie
- „Józef Wybicki” – wystawa poświęcona twórcy hymnu polskiego z okazji Roku Józefa Wybickiego.
- „Jacek Woźniak – wystawa rysunków” – ekspozycja plenerowa rzeszowskiego rysownika
- „70 lat działalności koła PZF w Lesznie” – wystawa filatelistyczna

Łubowo (pow. Gniezno)

- Warsztaty malarskie – zajęcia plastyczne dla młodzieży i dorosłych (także w październiku i listopadzie)
- Taniec z elementami baletu – zajęcia dla dzieci (także w październiku i listopadzie)
- Joga – zajęcia przestrzenno-ruchowe dla dzieci z rekwizytami i muzyką (także w październiku i listopadzie)
- Projektowanie graficzne – zajęcia dla młodzieży i dorosłych (także w październiku)

- „Gimnastyka buzi i języka” – zajęcia profilaktyczne z logopedą dla dzieci (także w październiku i listopadzie)
- „Skakanka Dance” – nauka różnych technik tańca w grupach dzieci w wieku: 3-6 i 7-12 lat
- Joga – zajęcia dla dorosłych (także w październiku i listopadzie)
- „Concept Club” – warsztaty kreatywne dla dzieci (także w październiku i listopadzie)
- Warsztaty ceramiczne i rzeźbiarskie dla dorosłych (także w październiku i listopadzie)
- „Zdrowy kręgosłup” – zajęcia ruchowe z rehabilitantem (także w październiku i listopadzie)
- „Aktywny senior” – zajęcia ruchowe dla starszych osób (także w październiku i listopadzie)
- „Sensowne zabawy” – zajęcia ogólnorozwojowe dla maluszków w wieku 1,5-3 lat oraz 4-7 lat (także w październiku i listopadzie)
- „Narodowe Czytanie Ballad i romansów” Adama Mickiewicza
 - ~ czytanie wierszy przez członków Dyskusyjnego Klubu Książki
 - ~ rozdanie egzemplarzy dzieł Mickiewicza oraz zakładki i kart okolicznościowych uczestnikom spotkania
 - ~ wystawa pierwszych wydań i reprintów ze zbiorów dziennikarza i regionalisty Tadeusza Panowicza
 - ~ słodki poczęstunek
- Ogólnopolski Dzień Głośnego Czytania – czytanie książki Peggy Parish „Wszystkie przygody Amelii Bedeli” w przekładzie Wojciecha Manna (Facebook)
- Wycieczka do Teatru Muzycznego w Poznaniu na spektakl „Irena”
- Wsparcie logistyczne dla Komisji Rady Gminy w Łubowie (także w październiku i listopadzie)

Mieleszyn (pow. Gniezno)

- Ogólnopolski Dzień Głośnego Czytania – zajęcia dla przedszkolaków z Łopienna, wspólne czytanie, rozmowy o emocjach i kolorowaniu
- Zapoznanie z teatrykiem kamishibai uczniów klas I-II Szkoły Podstawowej w Łopiennie oraz zagadki i zadania związane z prezentowaną baśnią

Niechanowo (pow. Gniezno)

- „Narodowe Czytanie 2022” – przedstawienie teatralne na podstawie utworów: „Świtezianka” i „Lilije” Adama Mickiewicza

Orchowo (pow. Słupca)

- Spektakl dla uczniów szkół z gminy Orchardo przygotowany przez Teatr Edukacji i Profilaktyki „Maska” z Krakowa

Ostrowite (pow. Słupca)

- „Psim zaprzęgiem przez życie” – spotkania autorskie z Krzysztofem Nowakowskim

Pakosław (pow. Rawicz)

- „Miej serce i patrzaj w serce” – 11. edycja Narodowego Czytania
- „Wakacje po wakacjach” – spotkanie podróżnicze
- „Królowa jesieni” – konkurs na najładniejszą dynię
- Ogólnopolski Dzień Głośnego Czytania – warsztaty połączone z obchodami jubileuszu 50-lecia serii komiksów „Kajko i Kokosz”
- „Kochał ją cały świat – odeszła 25 lat temu” – wystawa w rocznicę śmierci Matki Teresy z Kalkuty (Filia w Chojnie)
- „Apetyt na czytanie” – impreza czytelnicza dla dzieci z okazji Ogólnopolskiego Dnia Głośnego Czytania (Filia w Chojnie)

Pleszew

- „Narodowe Czytanie” – akcja z udziałem aktora Dariusza Kordka
- Warsztaty tworzenia książek sensorycznych dla dzieci i rodziców
- Spotkanie autorskie z dziennikarzem Marcinem Mellerem
- Spotkanie z dziennikarką i autorką książek dla dzieci Justyną Bednarek
- Spotkanie z prawniczką i autorką powieści kryminalnych Dianą Brzezińską
- Warsztaty z Piotrem Mąką, pasjonatem fantastyki
- „Dzień Słowiański”:
 - ~ „Czary, mary i poganie. Od Baby Jagi do Wiedźmina” – prelekcja Wiktorii Korzeniewskiej na temat motywów słowiańskich w literaturze
 - ~ koncert muzyki dawnej w wykonaniu zespołu „Alla Semibreve”
 - ~ pokaz walk historycznych w wykonaniu wojów z „Drużyny Varingjar”
 - ~ koncert zespołu „Dziwoludy”
 - ~ warsztaty gimnastyki słowiańskiej
 - ~ warsztaty plecenia wianków
 - ~ warsztaty wyplatania krajk
 - ~ warsztaty tworzenia biżuterii słowiańskiej
- Warsztaty literackie z Joanną Krzyżanek, autorką książek dla dzieci
- „Król Bul” – przedstawienie Teatru Prawie Wielkiego
- Spotkanie autorskie z Michałem Rusinkiem, literaturoznawcą i pisarzem

Pogorzela (pow. Gostyń)

- Spotkanie z Kicią Kocią dla przedszkolaków – warsztaty prowadzone przez Bajankę, czyli Monikę Skikiewicz

Poniec (pow. Gostyń)

- Spotkanie autorskie z Grzegorzem Skorupskim, dla dorosłych

Rawicz

- „Narodowe Czytanie Ballad i romansów” Adama Mickiewicza z udziałem Bartłomieja Kasprzykowskiego i Tamary Arciuch, licealistów oraz członków Lokalnego Centrum Wolontariatu w przestrzeni miejskiej
- „Rajd Literacki Szlakiem Mickiewicza” – rajd rowerowy zorganizowany przez PTTK Rawicz-Konarzewo. Oprawę historyczno-literacką przygotowali: Marta Hamielec i Gabriel Roszak
- „Tymczasem przenoś moją duszę utęsknioną do tych pagórków leśnych, do tych łąk zielonych” Mickiewicz na płótnie – warsztaty malarskie w plenerze
- „Hip-hopowe Ballady i romanse” – edukacyjny musical na podstawie tekstów Adama Mickiewicza poprzedzony warsztatami melorecytacji tekstów i rapowania prowadzonymi przez Mateusza Wilkonia
- „Sarnowa, tu czytam” – konkurs fotograficzny
- „Biesiada literacka” – spotkanie z udziałem: Sabiny Klak, Gabriela Roszaka, Aldony Szymanowskiej i Teresy Woźniak w ramach Jarmarku Historycznego z okazji 760-lecia Miasta Sarnowa
- Warsztaty twórcze: literackie, malarskie, fotograficzne, rzeźbiarskie i muzyczne prowadzone przez Leszczyńskie Stowarzyszenie Sztuka Dla Wszystkich w ramach Jarmarku Historycznego z okazji 760-lecia Miasta Sarnowa

Słupca

- „Pozdrowienia z wakacji” – rozstrzygnięcie powiatowego konkursu literacko-plastycznego
- „Narodowe Czytanie Ballad i romansów” z udziałem gościa specjalnego – Anny Dereszowskiej.
- Biblioteczny Klub Kodowania i Robotyki (także w październiku i listopadzie)
- „E-Senior” – zajęcia z obsługi komputera dla seniorów (także w październiku i listopadzie)
- Spotkanie autorskie z Alkiem Rogozińskim, pisarzem i dziennikarzem.
- Biblioteczny Klub Szachowy (także w październiku i listopadzie)
- „Bajkowy angielski” – zabawy anglojęzyczne z książką dla dzieci (także w październiku i listopadzie)
- „Paszport czytelniczy” – podsumowanie wakacyjnej akcji czytelniczej

- „Książki pełne wrażeń” – warsztaty czytania wrażliwego z Małgorzatą Swędrowską
- Klub Wiedzy – zajęcia dla seniorów ćwiczące sprawność umysłu (także w październiku i listopadzie)
- „Senior na językach” – zajęcia z nauki języka angielskiego dla seniorów (także w październiku i listopadzie)
- „Pokaż co masz w sobie najpiękniejszego” – warsztaty z modelowania sylwetki z Ewelina Kantarowską
- Spotkanie z podróżnikiem Robertem Gondkiem i jego opowieściami o krajach afrykańskich
- Ogólnopolski Dzień Głośnego Czytania z przedszkolakami

Strzałkowo (pow. Słupca)

- Narodowe Czytanie „Ballad i romansów” Adama Mickiewicza w przestrzeni wiejskiej
- „Czytamy z Sercem” – akcja czytelnicza z okazji Ogólnopolskiego Dnia Głośnego Czytania i Światowego Dnia Serca z udziałem uczniów ze Strzałkowa i z Wólki
- Promocja literatury związanej z sercem w znaczeniu literackim i medycznym oraz poszerzenie wiedzy o zdrowym stylu życia
- Strzałkowski Uniwersytet Trzeciego Wieku (także w październiku i listopadzie):
 - ~ „O sztuce życia” – wykład dr Ewy Woydyłło-Osiatyńskiej
 - ~ „Portrety” – wernisaż wystawy rysunków Jacka Strojnego
 - ~ „Z katarą do Kataru” – wykład pisarza i podróżnika Marka Pindrala
 - ~ Pokaz multimedialny z wykorzystaniem GOGLI VR firmy „Paucis Verbis”: „Kościół Uniwersytecki we Wrocławiu”, „Kopalnia Żłota w Żłotym Stoku”, „Zamek Grodziec”
 - ~ „Z wizytą na Wschodzie” – wykład muzyka i maratończyka Mateusza Fabiszaka

Sulmierzyce (pow. Krotoszyn)

- Narodowe Czytanie „Ballad i romansów” Adama Mickiewicza
- Spotkanie autorskie z Piotrem Pilarskim, poetą i aktorem

Śmigiel (pow. Kościan)

- „Narodowe Czytanie”: „Ballady i romanse” Adama Mickiewicza – inscenizacja najpopularniejszych utworów Adama Mickiewicza z udziałem pracowników Centrum Kultury w Śmiglu oraz grupy teatralno-literackiej „Małe Zwierciadło”
- Warsztaty kreatywne dla seniorów
- Promocja książki Aldony Wleklak, autorki książki „Saga niewoli”
- Ogólnopolski Dzień Głośnego Czytania – spotkanie dla dzieci klas III

Turek

- „Poszukiwanie jesieni” – rajd rowerowy
- Warsztaty tworzenia kamishibai dla dzieci
- „Z Konopnicą w tle” – koncert muzyczny
- „Bibliosmyki” – warsztaty plastyczne dla dzieci (także w październiku i listopadzie)
- „Patroni turkowskich ulic” – wystawa
- Warsztaty rękodziela dla dorosłych (także w październiku i listopadzie)

Witkowo (pow. Gniezno)

- „Sobotnie poranki w bibliotece” – cykliczne spotkania dla dzieci przed-szkolnych i wczesnoszkolnych (także w październiku i listopadzie)

Zagórów (pow. Słupca)

- Obchody Dnia Romantyzmu Polskiego
- Spotkanie z Alkiem Rogozińskim, pisarzem, dziennikarzem, autorem powieści kryminalnych
- Obchody Tygodnia Zakazanych Książek
- Zajęcia inspirowane książką Lai Aguilar „Wolfgang (Niezwyczajny)” (także w październiku i listopadzie)
- Udział w Ogólnopolskim Dniu Czytania Dzieciom zorganizowany w szkole podstawowej

Zduny (pow. Krotoszyn)

- „Narodowe Czytanie” – wspólne czytanie utworów Adama Mickiewicza przez dorosłych mieszkańców
- „BiblioMALUCH” – spotkania dzieci z logopedą i psychologiem
- „Bezpieczny senior na drodze” – warsztaty z ratownikiem medycznym
- „W zdrowym ciele, zdrowy duch!” – zajęcia z fizykoterapeutką
- „Jak opanować stres?” – zajęcia z psychologiem
- Pożegnalny wieczór dyrektor Mirosławy Szymczak oraz koncert Tomasza Grdenia
- „Moje drzewo genealogiczne” – spotkanie Klubu Miłośników Biblioteki

Zdziechowa (pow. Gniezno)

- „Narodowe Czytanie Ballad i romansów” zorganizowane przy współpracy Klubu Seniora Gminy Gniezno
- „Głośne czytanie – wspomnienia z wakacji” – zajęcia cykliczne z udziałem uczniów klasy III
- „Gminne dożynki” – zajęcia dla dzieci i młodzieży: gry, konkursy, zabawy
- Zajęcia w Klubie Seniora we wsi Mnichowo – promocja czytelnictwa, quizy, kalambury, zabawy (także w listopadzie)

- „Głośne czytanie” – zajęcia cykliczne dla uczniów szkoły podstawowej pod hasłem: „Rekordy w świecie zwierząt i roślin”, „Zaopiekuj się mną”, „Barwy jesieni”, „Bajki naszych babć i dziadków”
- Dzień Przedszkolaka – okolicznościowe zajęcia dla dzieci z zabawą, zagadkami i słodkim poczęstunkiem
- Wernisaż wystawy z okazji 275. rocznicy urodzin Józefa Wybickiego oraz 95. rocznicy ustanowienia Mazurka Dąbrowskiego polskim hymnem narodowym (współorganizacja z Urzędem Gminy Gniezno)

Październik

Bojanowo (pow. Rawicz)

- „2022 – Rokiem Romantyzmu Polskiego” – wystawa na wejściu
- „(Nie)zwykłe drewno” – wystawa rzeźb Mariana Andersza
- „Nocne granie” w ramach „Nocy Bibliotek” – zabawa dzieci w gry planszowe z udziałem Stowarzyszenia Zgrani
- „Kobieta z pasją” – spotkanie z Ewelina Kozyrą
- „Czytamy z sercem” – spotkania czytelnicze w Szkole Podstawowej w Gościejewicach
- „Bojanowo czyta dzieciom” – spotkania czytelnicze dla klas I (również w listopadzie)
- Wycieczka pensjonariuszy Domu Pomocy Społecznej Pakówka do biblioteki
- Wyjazd seniorów do Teatru Miejskiego w Lesznie

Borek Wielkopolski (pow. Gostyń)

- „Mali czytelnicy” – zajęcia czytelnicze w żłobku
- „Biblioteczne grzybobranie – nagród wygrywanie” – konkurs wiedzy
- „Akademia Młodego Czytelnika” – zajęcia czytelnicze (także w listopadzie)
- Spotkanie autorskie oraz warsztaty czytelnicze z Moniką Skikiewicz
- Warsztaty komiksowe oraz spotkanie autorskie ze Zbigniewem Masternakiem z okazji 630-lecia powstania Borku Wlkp.

Cienin Zaborny (pow. Słupca)

- „Przerwa na czytanie” – udział w ogólnopolskiej akcji bicia rekordu w czytaniu na przerwie (SP Drażna)

Czerniejewo (pow. Gniezno)

- „Dary jesieni” – popołudniowe zajęcia dla dzieci
- Warsztaty plastyczne na temat mangi i anime
- Spotkanie z Marcinem Mortką, pisarzem fantazy, dla uczniów szkoły podstawowej

- Spotkanie autorskie z Marią Paszyńską i koncert Jakuba Michalskiego z okazji Roku Romantyzmu Polskiego.
- „Czytanie na dywanie” – wizyta w przedszkolu (Filia w Żydowie)
- Spotkanie autorskie z Marcinem Mortką (Filia w Żydowie)
- „Jesień kolorowa” – popołudniowe zajęcia piątkowe dla dzieci (Filia w Żydowie)

Dobrzyca (pow. Pleszew)

- Spotkanie z dziennikarzem i podróżnikiem Przemkiem Kossakowskim (współpraca z Gminnym Centrum Kultury w Dobrzycu)
- „Słowik”- spektakl teatryku kamishibai oraz zajęcia, gry i zabawy związane z tematyką czytanej baśni
- „Nick Victoria” i „Laboratorium życia” – spektakle Teatru „MASKA” z Krakowa dla uczniów klas IV i V

Gniezno

- „Polszczyzna – zawsze na czasie” – spotkania autorskie z Anną Bańkowską, Maciejem Świerkockim oraz Agatą Hącią
- „Noc Bibliotek: Z książką na dobre i na złe”
 - ~ spotkanie z Agnieszką Gadzińską
 - ~ warsztaty dla dzieci
 - ~ wystawa „Bookshelf Insert”
- Kurs gwarowy z Andrzejem Malickim
- Pierwsze czytanki – zajęcia dla dzieci (BPMG oraz CEK BAZA)
- „Sieciaki – Bezpieczny Internet” – spotkanie dla dzieci z Łukaszem Wojtasikiem
- Klub „Włącz ciekawość”:
 - ~ „Skarb z South Hinskey” – wykład Mariusza Borowiaka
 - ~ spotkanie z Serhyjem Syniukiem i Krzysztofem Petkiem na temat książki „Tysiąc bochenków”
 - ~ „Gnieźnieńskie księgarnie w latach 1840-1939” – wykład Elżbiety Urbaniak
- „Czytanie pełne wrażeń, jak pomóc dziecku odkryć moc czytania i siłę płynącą z książek” – wykład dla dorosłych Małgorzaty Swędrowskiej na temat czytania wrażliwego
- „Królewskie Gniezno Czyta teksty piosenek” – koncert akustyczny kapeli „Zagrali i Poszli”
- „Chcę być kimś, czyli jak osiągnąć cele w czasach, gdy wszyscy dookoła mają wywalone” – spotkanie autorskie dla młodzieży z Michałem Zawadką
- „Pracownia Opowieści. Baśnie polskie” – spotkanie dla dzieci
- „Klasyka – rozmowy niekontrolowane” – wykład Pawła Bąkowskiego

- Warsztaty gier słownych i planszowych – Piotr Dudek z klubu fantastyki Fantasmagoria
- Rozczytana Koalicja:
 - ~ spotkanie autorskie dla dzieci z Pawłem Beręsewiczem
 - ~ „Kręgosłup szyjny – przyczyny bólu i samoleczenie” – fachowe porady fizjoterapeuty oraz szkolenie dla wolontariuszy
 - ~ spotkanie autorskie dla dzieci z Elizą Piotrowską
- „Feng shui – czym jest i jakie ma korzenie” – spotkanie z cyklu „Laboratorium Słowa – Pomocna dłoń”
- „Najdziwniejsze fobie” – spotkanie z Marcinem Przewoźniakakem, autorem książki dla dzieci na temat fobii i lęków
- Klub „Sprawne ręce” – warsztaty rękodzieła (także w październiku i listopadzie)

Gołuchów (pow. Pleszew)

- „Noc Bibliotek” 2022 pod hasłem: „To się musi powieść” (Oddział dla Dzieci)
- Światowy Dzień Uśmiechu – zajęcia edukacyjne dla klasy III (Oddział dla Dzieci)
- Jesienne zajęcia edukacyjne dla dzieci przedszkolnych – głośne czytanie, rozmowy o jesieni, prace plastyczne (Oddział dla Dzieci, Filia Tursko i Kościelna Wieś)
- Dzień Kundelka – zajęcia literacko-plastyczne dla przedszkolaków (Oddział dla Dzieci)

Gostyń

- Spotkanie promujące czytelnictwo (Klub Złota Jesień)
- „Z biblioteką przez historię miasta” – wystawa prac plastycznych oraz zakończenie projektu
- Teatr Ilustracji Kamishibai (także w listopadzie)
- „Mała książka – wielki człowiek” oraz „Dzień Postaci z Bajek” – wystawy

Jutrosin (pow. Rawicz)

- „Oswajanie z językiem polskim” – zajęcia dla uchodźców z Ukrainy z wykorzystaniem „Elementarza” Falskiego (także w listopadzie)
- Konkurs Głośnego Czytania dla klas VI z nagrodami książkowymi

Kalisz

- Spotkanie z historykiem Alekssem Dancygiem
- Premiera książki poetyckiej Izabeli Fietkiewicz-Paszek „Koniec srebrnej nitki”
- Spotkanie „Bezpieczny Senior”
- „Polska mniej znana” – wystawa fotograficzna Marcina Galanta z okazji Światowego Dnia Turystyki (Filia nr 5; także w listopadzie)

- „Muzyk jest władcą: wszak rzesza go słucha” – wystawa w 150. rocznicę śmierci Stanisława Moniuszki (Filia nr 1; także w listopadzie)
- „Szczęśliwi ci, którzy mają w sercu muzykę i uśmiech na ustach” – prezentacja książek o muzyce, muzykach, z muzyką w tle z okazji Międzynarodowego Dnia Muzyki (Filia nr 1 Oddział Dziecięcy)
- „Bookface. Księga twarzy pisarzy” – wystawa Tomasza Brody (Filia nr 3)
- „Nigdy dość się nie umiera. Aleksander Braude” – wystawa (Filia nr 7)
- „Koniec srebrnej nitki” – wystawa ilustracji Jarka Wójcika z tomu poezji Izabeli Fietkiewicz-Paszek (także w listopadzie)
- „Jubileusz 70-lecia biblioteki przy alei Wolności 27” (Filia nr 4; także w listopadzie)

Kiszkowo (pow. Gniezno)

- Udział członków Stowarzyszenia Rehabilitacyjno-Kulturalnego „Słoneczny Promyk” w Kiszkowie w Turnieju Sportowo-Rekreacyjnym dla Seniorów „Sport Receptą na Zdrowie” organizowanym przez Stowarzyszenie Młodych Wielkopolan w Gnieźnie (współorganizacja wyjazdu)

Kłecko (pow. Gniezno)

- „Noc Bibliotek” pod hasłem „To musi się powieść”:
 - ~ „Loteriada radości”- loteria z nagrodami dla czytelników
 - ~ „Jaś i Małgosia” – spektakl teatryku kamishibai na podstawie bajki braci Grimm oraz zajęcia dotyczące baśni
 - ~ Wykład Bartosza Borowiaka dotyczący ołtarza znajdującego się w kościele parafialnym w Kłecku
 - ~ Warsztaty szklarskie dla dzieci i młodzieży – wykonanie wazonów i zdobienie przy pomocy specjalnych farb oraz wełny
- Wizyta członków lokalnego Klubu Seniora – zapoznanie z przestrzenią i księgozbiorem biblioteki; wizyta przedszkolaków – zapoznanie dzieci z przestrzenią i księgozbiorem biblioteki
- „Emocjo-bajki – czyli świat dziecięcych emocji” – cykliczne warsztaty bajkoterapeutyczne dla dzieci, praca z emocjami i zajęcia plastyczne – wykonanie masek (także w listopadzie)
- „Poznaj moją bibliotekę” – zajęcia dla dzieci mające na celu poznanie nowej biblioteki poprzez zabawę, m.in. wykonanie biblioteczných papużek
- Warsztaty papiernicze dla dzieci – czerpania papieru, pisanie gęsim piórem, ozdabianie teczek pod kierunkiem członków Fundacji Nasze Podwórko
- Światowy Dzień Zdrowia Psychicznego – warsztaty dla dzieci przeprowadzone przez pedagogów oraz psychologów z Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej w Kłecku

Kobylin (pow. Krotoszyn)

- „Biuro Detektywistyczne Lassego i Mai. Pierwsza tajemnica” – seans filmowy w ramach „Nocy Bibliotek” (Filia w Smolicach)
- „Urodziny Kubusia Puchatka” – tematyczne spotkania w bibliotece z najmłodszymi czytelnikami
- „Przynieś książkę – weź roślinę” – akcja społeczna oraz zajęcia dla dzieci i młodzieży z tworzenia ekopapieru prowadzone przez Dorotę Jagodzińską w ramach projektu „Tu mieszkam, tu zmieniam EKO” Fundacji Santander Bank Polska
- „Rękodzielo w Bibliotece” – warsztaty szydełkowania (Filia w Smolicach, także w listopadzie)

Kościan

Miejska Biblioteka Publiczna Kościan

- „Noc Bibliotek”:
 - ~ „Chcę powiedzieć ludziom, którzy urodzą się za sto lat” – projekt filmowy
 - ~ „Biuro detektywistyczne Lassego i Mai. Pierwsza tajemnica” – seans filmowy,
 - ~ „O wszystkim i o niczym” – spotkanie Młodzieżowego Klubu Książki
- „Miejska betonoza” – wykład dra Emiliana Prałata z cyklu „Z historią przy kawie”
- „Z Janem Brzechwą na wesoło” – zabawy literacko-plastyczne dla grup przedszkolnych
- Zajęcia dla najmłodszych w Klubie Trąbka Bombka
- „Kościańskie mikroświaty” – wykład Jacka Olejniczaka z Towarzystwa Miłośników Ziemi Kościańskiej
- TOP 42 – lista najlepszych powieści z kościańskiej biblioteki utworzona na podstawie głosowania czytelników

Biblioteka Gminy Kościan zs. w Kielczewie

- „Kryptonim Wolność” – gra miejska
- Witaminowe przyjęcie – wizyta w Samorządowym Przedszkolu nr 4 w Kościanie, zajęcia na temat zdrowego odżywiania
- Święto dyni w bibliotece – zajęcia literacko-plastyczne z przedszkolakami (Filia Stary Lubosz)
- Dary jesieni – zajęcia literacko-plastyczne dla klas I-III ze szkoły podstawowej w Turwi (Filia Turew)
- Spotkanie kółka polonistycznego w bibliotece – zapoznanie młodzieży z zasobami biblioteki, rozwiązanie krzyżówki i tworzenie zakładek metodą origami (Filia Widziszewo)

- „Kubuś Puchatek” A.A. Milne’a – zajęcia z lekturą dla uczniów klasy II ze Szkoły Podstawowej w Starej Przysiece Drugiej (Filia Widziszewo)

Koźmin Wielkopolski (pow. Krotoszyn)

- „Noc Bibliotek” pod hasłem „To się musi powieść”
- „Odkrywamy Koźmin” – wystawa starych fotografii Koźmina przygotowana przez Społeczne Archiwum Skrzynia w ramach projektu „DziałaMY! Dziedzictwo Krotoszyna i Koźmina Wielkopolskiego”, pokazy strażackie, warsztaty dla dzieci oraz zwiedzanie Koźmina

Krobia (pow. Gostyń)

- Spotkanie autorskie z Grzegorzem Skorupskim
- Spotkanie z podróżnikiem Maciejem Grzymisławskim
- „Żółty jesienny liść” – wieczór słowno-muzyczny
- „Dzień drzewa” – ekoakcja we współpracy z MONDI
- „Imieniny biblioteki” – święto zorganizowane wspólnie z biblioteką szkolną, odwiedziny przedszkolaków oraz uczniów szkoły podstawowej (Filia w Pudziszkach)

Krotoszyn

- „Noc Bibliotek – To się musi powieść”:
 - ~ „Komnata tajemnic” – zajęcia w klimacie Harrego Pottera (Strefa Multimedialna, także w listopadzie),
 - ~ „Śladami powieści” – quest rodzinny,
 - ~ „Od Nocy do Nocy” – prezentacja multimedialna przedstawiająca wydarzenia z życia biblioteki
 - ~ „Biblioteka – wydział kryminalny” – spotkanie z Markiem Krajewskim, autorem kryminałów,
 - ~ „Biuro Detektywistyczne Lassego i Mai. Pierwsza tajemnica” rodzinny seans filmowy z lektorem ukraińskim
- „Śladami Wandy Rutkiewicz” – spotkania autorskie w Klubie Podróżnika Arkady: Łukaszem Superganem i Michałem Brezdeniem
- „Wokół komina” – wernisaż wystawy fotografii Roberta Radajewskiego w ramach VI Wielkopolskiego Festiwalu Fotografii im. Ireneusza Zjeżdżałki
- Wystawa japońskich lalek i kimon
- Wystawa fotografii miasta partnerskiego Okinoshima
- „Dzień Japoński” – wydarzenie pod patronatem honorowym Ambasady Japonii w Polsce:
 - ~ warsztaty kaligrafii i origami, przeprowadzone przez sensei Masakatsu Yoshida z Ośrodka Języka i Kultury Japonii im. prof. Ryochu Umedy w Łodzi,

- ~ prezentacja zakładania kimona prowadzona przez Barbarę Yoshida
- ~ instruktaż fryzur i makijażu w stylu japońskim zaprezentowany przez uczennice Zespołu Szkół Ponadpodstawowych nr 3 w Krotoszynie.
- ~ „Sushi od podstaw” – degustacja i pokaz japońskiej kuchni w wykonaniu firmy Sushi Mafia z Krotoszyna,
- ~ pokaz parzenia tradycyjnej zielonej herbaty Matcha,
- ~ pokaz karate w wykonaniu zawodników KS Krotosz
- Spotkanie z podróżnikiem Piotrem Milewskim i prelekcja na temat regionu Tokio
- „Noc Bibliotek – To się musi powieść” (Oddział dla Dzieci i Młodzieży):
 - ~ „Bajkowo w Strefie Animacji” – zabawy z postaciami z bajek,
 - ~ Pasowanie na czytelnika,
 - ~ Magiczny kącik fotograficzny,
 - ~ „Komnata tajemnic” – zajęcia w klimacie Harrego Pottera (Strefa Multimedialna),
 - ~ „Znajdź bohatera z Harrego Pottera” – poszukiwanie bohaterów filmowych w budynku biblioteki
- Cykliczne spotkania Klubu Gier Planszowych z Lemurem (Oddział dla Dzieci i Młodzieży, także w listopadzie)
- Klub Maluszkowo: jesiennie spotkania dla dzieci (Oddział dla Dzieci i Młodzieży)
- Światowy Dzień Zdrowia Psychicznego – gra w planszówki z uczestnikami Środowiskowego Domu Samopomocy (Oddział dla Dzieci i Młodzieży)
- „Słowik” – przedstawienie Teatryku Kamishibai dla przedszkolaków w ramach Festiwalu Japońskiego (Oddział dla Dzieci i Młodzieży)
- „Podróż po Japonii” – wystawa prac pokonkursowych (Oddział dla Dzieci i Młodzieży)
- Klub Tomodachimanga – spotkania fanów mangi i anime (Oddział dla Dzieci i Młodzieży, Strefa Multimedialna, także w listopadzie)
- „#Codweek” – Tydzień z kodowaniem (Oddział dla Dzieci i Młodzieży, Strefa Multimedialna)
- „Cukierek za wypożyczoną książkę” – akcja czytelnicza (Filia Orpiszew)
- „Październikowe nagradzanie za czytanie” – akcja czytelnicza (Filia Benice)

Krzywiń (pow. Kościan)

- Nauka gry na pianinie i na gitarze – zajęcia muzyczne dla dzieci (także w listopadzie)
- Kolaż jesienny w towarzystwie herbatki i ciasta dyniowego – zajęcia plastyczne dla dzieci z użyciem liści i materiałów naturalnych
- „Stworki i potworki z recyklingu” – zajęcia plastyczne dla dzieci (Filia Bieżyń)

- „Koralina i tajemnicze drzwi” – seans filmowy oraz spotkanie w cyklu „Książka nam niestraszna”
- „Mała książka – wielki człowiek” – informacja o edycji programu i wręczenie dyplomów dla najmłodszych czytelników
- „Jesienny stroik ozdobny” – zajęcia kreatywno-plastyczne dla dzieci (Filia Bieżyń)
- „Twój kumpel – pies czy kot?” – okolicznościowa wystawa książkowa z okazji Dnia Kundelka (Filia Jerka)
- „Kolorowanka zgadywanka” – wakacyjne zajęcia animacyjno-manualne dla dzieci (Filia Lubiń)
- „Wszystkie książki mówią” – spotkanie z dorosłymi czytelnikami promujące literaturę popularnonaukową (Filia Lubiń, także w listopadzie)

Lądek (pow. Słupca)

- „Maria Konopnicka – życie i twórczość” – wystawa dzieł dostępnych w bibliotece

Leszno

- „Noc Bibliotek” – atrakcje w wypożyczalniach, Bajkowóz, bookcrossing
- „Międzynarodowy Dzień Muzyki” – koncert
- Podsumowanie konkursu balkonowego Telewizji Leszno
- „Między wierszami”: Hłakowiczówna, Kuncewiczowa i Nałkowska – spotkania literackie
- Pokaz filmów uczniów Zespołu Szkół Elektroniczno-Telekomunikacyjnych wykonanych podczas warsztatów filmowych w bibliotece
- Spotkanie autorskie z Andrzejem Matysikiem oraz koncert zespołu z Chicago „The Steepwater Band”
- Pokaz opery „Figaro” z audiodeskrypcją zorganizowany przez Polski Związek Niewidomych w Lesznie
- Koncert Jacka Kortusa i otwarcie gabinetu kompozytora Romana Maciejewskiego
- Spotkania autorskie z: Przemysławem Wechterowiczem, Wojciechem Cesarzem i Marzeną Filipczak – w ramach cyklu „Co z tą książką”
- „Targi Kariery”
- „Dzień kolekcjonera”
- „Między Wierszami”: Maria Kuncewiczowa – wystawa
- „Między Wierszami”: Maria Konopnicka – życie, dzieło i duch – wystawa (Galeria Dworcowa)

Łubowo (pow. Gniezno)

- „Musical” – zajęcia dla dzieci (także w listopadzie).

- Warsztaty uważności Mindfulness – zajęcia dla dorosłych.
- „Noc Bibliotek” – w ramach akcji zajęcia dla dzieci w oparciu o film „Biuro Detektywistyczne Lassego i Mai. Tajemnica Pierwsza”, zabawy detektywistyczne: zdejmowanie odcisku palca, odgadywanie szyfrów i hasel ze świata bajek, rozwiązywanie zagadek i kodów prowadzących do tajemnych miejsc ze skarbem.
- „Dzień Ziemniaka”:
 - ~ atrakcje dla dzieci z grupy Concept Club: rzut ziemniakiem do kosza, wyścig ziemniaczany, przenoszenie ziemniaka na głowie, ziemniaczane kręgle, fotobudka z ziemniakiem
 - ~ konkursy dla dorosłych: obieranie ziemniaka, przygotowanie jesiennego plakatu z użyciem stempli z ziemniaków
 - ~ rodzinny konkurs na najweselszego Pana Kartofla
 - ~ poczęstunek potrawami z ziemniaków (Komisji Kultury, Oświaty, Zdrowia i Pomocy Społecznej Urzędu Gminy Łubowo)

Mieleszyn (pow. Gniezno)

- Wystawy z okazji Dnia Uśmiechu, Dnia Życzliwości i Dnia Tolerancji
- Spotkanie z uczniami klasy IV i VII Szkoły Podstawowej w Mieleszynie w ramach ogólnopolskiej akcji głośnego czytania, ankieta czytelnicza, recenzja poszczególnych pozycji z literatury młodzieżowej oraz czytanie wybranych fragmentów przez uczniów
- Rocznica urodzin Wandy Chotomskiej – wystawa

Niechanowo (pow. Gniezno)

- Spotkanie z autorką powieści kryminalnych Hanną Greń

Ostrowite (pow. Sępca)

- „Narodowe Czytanie”
- „Kolorowa ciastolina” – warsztaty kreatywne dla dzieci i młodzieży
- Warsztaty zielarskie dla dorosłych

Pakosław (pow. Rawicz)

- „Noc Bibliotek pełna magii” – spotkanie z iluzjonistą
- „Sylwetki literackie” – cykl wystaw książek: „Annie Ernaux z literacką Nagrodą Nobla”, „Halina Poświatowska i odrobina jej poezji miłosnej”, „Kto ty jesteś? – Władysław Bełza i jego wiersz o małym Polaku”, „Magdalena Samozwaniec – pisarka finezyjna”
- „Urodziny Kubusia Puchatka” – czytanki i zabawy dla dzieci
- „Dzień Postaci z Bajek” – pisanie listów zaadresowanych do postaci z bajek przez dzieci i dorosłych
- „Urodziny Kubusia Puchatka” – zabawy dla dzieci (Filia w Chojnie)

- „Tadeusz Kościuszko, polski bohater narodowy” – wystawa w 205. rocznicę śmierci Tadeusza Kościuszki (Filia w Chojnie)
- „Dzień Miłośników Pluszaków w bibliotece” – zabawy dla dzieci z klas I (Filia w Chojnie)

Piaski (pow. Gostyń)

- „Noc Bibliotek”
- „Mała książka – wielki człowiek” – akcja czytelnicza dla przedszkolaków
- „Cukierek albo książka” – akcja czytelnicza skierowana do dzieci

Pleszew

- Spotkanie autorskie z Szymonem Wróblem, dziennikarzem, pisarzem i twórcą filmów dokumentalnych
- „Śmieciaki ratują świat” – edukacyjny spektakl Teatru Tak
- Noc Bibliotek dla młodzieży – „To (śledztwo) musi się powieść”
- „Czytaj codziennie – bądź superbohaterem dla swojego dziecka” – rozstrzygnięcie konkursu
- „Czytanie ma supermoc” – finał konkursu literacko-plastycznego
- „Święto Bibliotek” – wydarzenie podsumowujące projekt „Stacja Biblioteka – początek literackiej podróży”
- „Oddech miasta” – wystawa fotograficzna

Poniec (pow. Gostyń)

- Jesienne warsztaty dla dorosłych – tworzenie wianków

Rawicz

- Noc Bibliotek „To musi się powieść”: rozstrzygnięcie konkursu literackiego, spotkanie z podróżniczką Olą Mae, pokaz szkolenia psów Damiana Korczyńskiego i spotkanie z psim behawiorystą Wojciechem Cieślewiczem
- „Uśmiech Rawicza” – rozstrzygnięcie konkursu fotograficznego
- Zwiedzanie biblioteki przez grupę ze Środowiskowego Domu Samopomocy w Rawiczu i zapoznanie z ofertą dla niepełnosprawnych

Słupca

- Spotkanie autorskie z Katarzyną Nosowską, wokalistką i pisarką
- „Tydzień Baby” – spotkanie autorskie z Kamillą Placko-Wozińską z udziałem Wiesława Kota
- Powiatowy Turniej Szachowy o Puchar Burmistrza Miasta Słupca i Starosty Powiatu Słupeckiego
- Warsztaty kulinarne z Joanną Krzyżanek
- Spotkanie autorskie z Anną Czerwińską-Rydel, muzykiem, pedagogiem i autorką książek dla dzieci

Strzałkowo (pow. Słupca)

- „Pokochaj Burka” – wystawa prac przedszkolaków oraz zajęcia związane z tematem wystawy (także w listopadzie)

Szamotuły

- Noc Bibliotek pod hasłem „To się musi powieść” – gra miejska oraz finał konkursu literackiego i fotograficznego
- Spotkanie z pisarzem Ryszardem Ćwirlejem – autor opowiedział o rodzinnych powiązaniach z Szamotułami oraz o swoich powieściach z Wielkopolską w tle
- „Współpraca partnerska Szamotuł z miastami europejskimi w latach 1989-2019”- spotkanie promujące książkę dra Piotra Nowaka z udziałem burmistrzów Szamotuł
- Warsztaty genealogiczne prowadzone przez Jarosława Juszcza – genealoga i źródłoznawcę

Śmigiel (pow. Kościan)

- Grupa Zabawowa „Śmigielaczek”, Klub Malucha – zajęcia dla dzieci w wieku 1-3 lat z rodzicami (także w listopadzie)
- Warsztaty kreatywne dla seniorów (także w listopadzie)
- „Mój przyjaciel Miś” – warsztaty dla przedszkolaków (także w listopadzie)

Turek

- „Wojenne losy nauczycieli z powiatu tureckiego” i „Pogarda dla zawodu, liłość dla człowieka” – spotkania z prof. Piotrem Gołdynem
- Warsztaty historyczne z Grzegorzem Skorupskim
- „Śladami Lokalnych Bohaterów” – gra miejska (także w listopadzie)
- Spotkanie autorskie z Elizą Piotrowską
- „Dreszczówka” – festiwal fanów grozy i kryminałów oraz spotkanie z Mariuszem Szczygielskim
- Warsztaty tworzenia słuchowiska prowadzone przez „Studio Grozy”
- „Płacz” – słuchowisko z obrazem

Witkowo (pow. Gniezno)

- „Tysiąc bochenków. Zapiski z zaplecza wojny” spotkanie z Krzysztofem Petkiem, współautorem książki pod tym samym tytułem

Zagórów (pow. Słupca)

- Spotkanie z Arturem Andruszem, prezenterem, dziennikarzem i pisarzem
- Zajęcia o zmysłach w oparciu o literaturę i teatrzyk kamishibai dla uczniów klasy II (także w listopadzie)
- Spotkanie autorskie z Marcinem Pałaszem, autorem książek dla dzieci

- Spotkanie sekcji literackiej Uniwersytetu Trzeciego Wieku
- Zajęcia z robotami Photon dla przedszkolaków (także w listopadzie)
- „Książka albo psikus” – Halloween w bibliotece

Zduny (pow. Krotoszyn)

- „BiblioMALUCH”:
 - ~ zajęcia sensoryczne dla najmłodszych: jesienne barwy, smaki i zapachy w bibliotece (Konarzew, Baszków)
 - ~ twórcze wykorzystanie dłoni w zabawach sensoplastycznych z zastosowaniem materiałów plastycznych
- „Czytanie pełne wrażeń – baraskowanie najmłodszych z książkami” – spotkanie autorskie z Małgorzatą Swędrowską (także: Baszków, Konarzew)
- „Wakacje na dwóch kółkach” – spotkanie z Piotrem Roszakiem w ramach cyklu „Młody, zdolny i... ze Zdun”
- Światowy Dzień Zdrowia Psychicznego – warsztaty AAC (alternatywne i wspomagające metody porozumiewania się z osobami z niepełnosprawnością; Konarzew)
- „CodeWeek – Kodowanie wkręca!” – zajęcia z kodowania
- Aktywność to najlepszy lek! – zajęcia z fizykoterapeutką
- „W poszukiwaniu przyjaciół” – praca nad interpretacją utworu Petera Svetina „Magiczny pierścień”, zajęcia w ramach cyklu „Nasza Mała Biblioteka”
- „Pogoda jest zawsze dobra, czyli prawie wszystko o pogodzie” – spotkanie Klubu Miłośników Biblioteki (Baszków)

Zdziechowa (pow. Gniezno)

- Zajęcia w Klubie Seniora we wsi Piekary i Mnichowo – biblioteka objazdowa: wypożyczenia, promocja czytelnictwa, quizy matematyczne, zagadki muzyczne
- „Głośne czytanie” dla uczniów szkoły podstawowej pod hasłem: „Pchła szachrajka Jana Brzechwy”, „Wiersze i rymowanki ks. Jana Twardowskiego”, „Wiersze dla dzieci Julian Tuwim”, „Co pełza i hasa po polach i lasach”?, „Odwaga”, „Każdy ma jakiś talent”, „Samodzielność i odpowiedzialność”, „Zabytki i tradycje w Polsce”, „Mój pupil. Opowieści o zwierzętach”
- „Dzień Seniora” – otwarcie „senioralii”, zajęcia rekreacyjno-sportowe
- „Senioralia” – profilaktyka poprzez kulturę i sztukę, spotkanie z aktorem i recital muzyki klasycznej (Świetlica Wiejska w Piekarach)
- „Senioralia” – profilaktyka przez zabawę, zabawa taneczna (Świetlica Wiejska w Mnichowie)

Listopad

Bojanowo (pow. Rawicz)

- „Czytaj z sercem” – rozstrzygnięcie konkursu i wystawa pokonkursowa
- „Kino w bibliotece” – projekcje filmów dla dzieci i dorosłych
- „Teatr kamishibai w bibliotece”
- „Dzień Pluszowego Misia” – spotkanie czytelnicze i Misiobudka
- Wieczór z Łukaszem Młyńczakiem, autorem książki „Pieśni Tarlangu. Początek”, mieszkańcem Bojanowa

Borek Wielkopolski (pow. Gostyń)

- „Miła gawęda czyli w cieniu miłorzębu i kasztanów” – warsztaty zielarskie z Anetą Grzelką
- „Mali czytelnicy” – zajęcia czytelnicze w żłobku
- „Światowy Dzień Pluszowego Misia” – głośne czytanie, zabawy oraz lekcje biblioteczne
- Spotkanie autorskie z Łukaszem Wierzbickim
- „Przyszłość obliguje – działajmy EKOczule” – spotkanie z przedstawicielami ruchu ekologicznego

Cienin Zaborny (pow. Słupca)

- „Międzynarodowy Dzień Postaci z bajek” – obchody w szkołach podstawowych na terenie gminy
- „Zaduszki literackie” w Szkole Podstawowej w Koszutach
- Warsztaty mydlarskie dla dzieci w Szkole Podstawowej w Cieninie Kościelnym i Kotuni

Czarniejewo (pow. Gniezno)

- „Dzień Pluszowego Misia” – impreza dla dzieci (także Filia w Żydowie)
- „Zaczytany Miś” – konkurs plastyczny.
- „Człowiek, zbroja, galareta – bohaterowie mang/anime potrafią zaskakiwać” – konkurs plastyczny
- Drużynowy konkurs wiedzy na temat mang/anime
- „Dzień Życzliwości” – zajęcia dla dzieci (Filia w Żydowie)

Dobrzyca (pow. Pleszew)

- „Jesień” – kącik dla czytelników z fotograficzną scenerią w jesiennej odsłonie
- „Czerwone, złote, brązowe, liście jak z bajki kolorowe” – gminny konkurs recytatorski
- „Diabeł i jego trzy złote włosy” oraz „Legenda o Lechu, Czechu i Rusie – spektakle teatryku kamishibai oraz zajęcia, gry i zabawy związane z tematyką czytanych baśni

Gniezno

- „Rozczytana Koalicja”:
 - ~ „Jak poprawić rysy twarzy? Zabiegi i ćwiczenia z fizjoterapeutą” – szkolenie dla wolontariuszy
 - ~ spotkanie autorskie z Bajanką – Moniką Skikiewicz w ramach akcji „Cała Polska czyta dzieciom”, Kicie Kocia
- Klub „Włącz ciekawość”:
 - ~ „Gnieźnieńskie ciekawostki historyczne” – wykład Tomasza Tomkowiaka
 - ~ „Książka jako dzieło sztuki – o sztuce zdobienia średniowiecznych rękopisów” – wykład prof. Leszka Weteski
- Dzień Postaci z Bajek – konkursy dla dzieci, w ramach akcji „Cała Polska czyta dzieciom”
- Spotkanie z Piotrem Jaconiem, autorem książki „My, trans” w ramach Gnieźnieńskich Dni Tolerancji
 - ~ Pierwsze czytanki, w ramach akcji „Cała Polska czyta dzieciom”: „Kto Ty jesteś” Joanny Olech, „Basia. Opowieści miśka Zdziśka” według Zofii Staneckiej, „Pan Kuleczka” Wojciecha Widłaka
- Spotkanie Klubu „Apetyt na książkę”
- „Listopad – miesiąc zadumy czyli czego uczyliśmy się od pokoleń, które odeszły” – spotkanie i dyskusja, w ramach cyklu „Porozmawiajmy”
- „Z książką na dobre i na złe” – spotkanie autorskie z Zofią Stanecką
- „Diabły polskie” – spotkanie dla dzieci z Bajarką
- Światowy Dzień Pluszowego Misia – konkursy dla dzieci, w ramach akcji „Cała Polska czyta dzieciom”
- „Książka prawdę Ci powie” – wróżenie z ksiąg i konkursy dla dużych i małych
- Spotkanie Klubu „Bajkopomagajki” – dla dzieci i rodziców
- „Dolina Muminków w Bibliotece” – warsztaty i gra biblioteczna dla dzieci inspirowana książką „Dolina Muminków w listopadzie” Tove Jansson

Gołuchów (pow. Pleszew)

- Dzień Postaci z Bajek – zajęcia literacko-edukacyjne dla dzieci przed-szkolnych (Oddział dla Dzieci)
- Prelekcja Moniki Sobczak-Waliś na temat Marii Konopnickiej – patronce roku 2022 (Sala Stowarzyszeń Urzędu Gminy w Gołuchowie)
- Międzynarodowy Dzień Tolerancji – zajęcia literacko-ruchowe dla uczniów klasy III (Oddział dla Dzieci)
- „Wiersze patriotyczne” – konkurs recytatorski dla klas I-III (Filia Kucharki)
- Dzień Pluszowego Misia – zajęcia czytelniczo-plastyczne (Filie Tursko i Kościelna Wieś) „Misio Tulisio” – spektakl Teatru Edukacji i Profilaktyki „Maska” z Krakowa (Oddział dla Dzieci, Filia Kucharki)

Gostyń

- Spotkanie autorskie z Aldoną Wleklak
- „Niedziela z pokemonami”
- Spotkanie autorskie z Łukaszem Wierzbickim
- Warsztaty origami – tworzenie zakładki do książki z pokemonem
- Dzień Postaci z Bajek – spotkanie i quiz dla przedszkolaków
- Dzień Pluszowego Misia – spotkanie z udziałem szkoły językowej Go on Head
- „Dzień Pluszowego Misia” – wystawa

Jutrosin (pow. Rawicz)

- „Sposób na ortografię” – zajęcia dla uczniów z „kółka ortograficznego”
- „Jesień witraże maluje” – warsztaty plastyczne dla dzieci, tworzenie papierowych witraży
- „Andrzejki” – spotkanie andrzejkowe dla uczniów klasy VI, zapoznanie z tradycją i wróżby
- „104. rocznica odzyskania niepodległości”- spotkanie dla uczniów klasy VI, prezentacja materiałów dotyczących II Rzeczypospolitej oraz omówienie znaczenia symboli narodowych (Filia Dubin)
- „Dzień Pluszowego Misia” – wystawa książek o misiach (Filia Dubin)
- „Liściem malowane” – jesienne warsztaty dla dzieci z wykorzystaniem książek przyrodniczych i zielników, tworzenie obrazków ze zwierzętami
- „Andrzejkowy zawrót głowy” – zapoznanie dzieci z tradycją andrzejkową i katarzynkową oraz wróżby (Filia Dubin)
- „W magicznym świecie bajek i baśni” – pogadanka dla przedszkolaków o bajkowych postaciach z książek i ekranu oraz czytanie i oglądanie bajek (Filia Szkaradowo)
- „Dzień Postaci z Bajek” – zajęcia dla dzieci ze świetlicy szkolnej w oparciu o baśń „Alibaba i 40 rozbójników”, rozmowy, quiz i kolorowanka (Filia Szkaradowo)
- „Dzień Kredki” – zajęcia dla przedszkolaków na podstawie książki „Elmer i róża”, rozmowy o kolorach i wspólne kolorowanie (Filia Szkaradowo)
- „Jesienny pejzaż” – warsztaty plastyczne dla dzieci z wykorzystaniem wierszy o jesieni (Filia Szkaradowo)
- Spotkanie integracyjne trzech pokoleń – warsztaty szydełkowe prowadzone przez członkinie Stowarzyszenia „Na krańcu Wielkopolski (Filia Szkaradowo)
- „Dzień Pluszowego Misia” – spotkanie dla uczniów klas I-III, czytanie bajek, rozmowy o ulubionych bohaterach i zabawa z techniką origami

Kalisz

- „Kalisko-warszawskie sploty” – spotkanie z Aldoną Orłowską-Karską
- „Od kupca do społecznika – historia Stefana Rydzewskiego” – spotkanie w ramach Społecznego Archiwum Kaliszan
- „Narodowe Święto Niepodległości w Filii nr 6” (Filia nr 6 z oddziałem Izba Pamięci Szczypiorna)
- „Kamishibai” – warsztaty międzykulturowe dla dzieci i młodzieży cudzoziemskiej (Filia nr 9 z Oddziałem Dziecięcym)
- Udział bibliotekarzy w spacerze po terenie dworca w strojach z epoki – z okazji 120. rocznicy otwarcia kolei warszawsko-kaliskiej
- „Jesienne bukiety” – warsztaty dla dzieci z kółka plastycznego przy Klubie Osiedlowym Serbinów (Filia nr 2)
- „Po ciemnej stronie. Rozważania o literaturze nowoczesnej” – wykłady dra Bartosza Kowalczyka, adiunkta WPA UAM w Poznaniu (Filia nr 4)
- „Koniec srebrnej nitki. Sonety i rozmowy o kaliskich pisarzach”
- „Bajkowitzem przez świat” – warsztaty czytelnicze dla przedszkolaków (Filia nr 16)
- Warsztaty międzykulturowe skierowane do dzieci i młodzieży z Polski i Ukrainy – warsztaty kaligrafii
- „In Memoriam 2022 – pamięci tych, którzy odeszli” – wystawa (Filia nr 7)
- „Postać misia w literaturze” – wystawa z okazji Dnia Pluszowego Misia (Filia nr 1 Oddział Dziecięcy)
- „Dobrzec” – wystawa poświęcona historii osiedla (Filia nr 16)

Kiszkowo (pow. Gniezno)

- „Integracja receptą na zdrowie” – spotkanie integracyjne członków Stowarzyszenia Rehabilitacyjno-Kulturalnego „Słoneczny Promyk” oraz innych mieszkańców z terenu gminy Kiszkowo („Stary Kamionek”, współorganizacja)

Kłecko (pow. Gniezno)

- „Karaimi, poezja i musztarda – kłeckie historie” – wykład w ramach projektu „Interaktywne Muzeum Gniezna”
- Warsztaty bajkoterapeutyczne dla dzieci ze Specjalnego Ośrodka Szkolno-Wychowawczego, poznawanie emocji i zabawy literackie
- „Jem zdrowo... z biblioteką” – warsztaty literacko-konstrukcyjne z okazji Dnia Zdrowego Jedzenia i Gotowania, zabawy z książką promującą zdrowe jedzenie, wykonanie ekologicznych marchewek i tablicy żywnościowo-zachowawczej
- „Brzydkie kaczątko” – spektakl teatryku kamishibai, zajęcia na temat baśni Andersena i tolerancji oraz prace plastyczne pt. „Stworek”

- Wykład Bartosza Borowiaka na temat historii kleckiego herbu
- Świąteczny Kiermasz Książki

Kobylin (pow. Krotoszyn)

- „Tu mieszkam, tu zmieniam Eko” – warsztaty ekologiczno-przyrodnicze w ramach projektu grantowego Fundacji Santander Bank Polska: „Zróbmy sobie EKO papier, czyli jak nie marnować, a produkować” pod kierunkiem Doroty Jagodzińskiej oraz „Owady są wśród nas” – prowadzone przez Kacpra Morawskiego
- Zajęcia dla przedszkolaków z wykorzystaniem przedmiotów dawnego użytku, jak: czerpany papier, pióro, maszyna do pisania i gramofon
- „45-lecie Kobylińskiego Towarzystwa Kulturalnego” – wystawa zdjęć

Kościan

Miejska Biblioteka Publiczna

- „Rytuły przejścia” – wykład dra Emiliana Prałata z cyklu „Z historią przy kawie”
- Spotkanie i warsztaty literackie z autorką książek Zofią Stanecką dla dzieci w wieku 4-8 lat
- „Polska. Moja Ojczyzna” – pogadanka dla dzieci klas I-III z okazji Narodowego Święta Niepodległości
- Spotkanie autorskie z Aleksandrem Lwowem;
- „Cała Polska czyta dzieciom” – spotkanie poświęcone twórczości Jana Brzechwy
- „Twarze. Kościaniacy w fotografii Bogdana Ludowicza” – wystawa fotografii
- „Mój czworonożny przyjaciel” – konkurs plastyczny dla dzieci w wieku 6-10 lat
- „Kościańskie zabytki. Kościół Farny” – wykład Łukasza Urbaniaka z Towarzystwa Miłośników Ziemi Kościańskiej

Biblioteka Publiczna Gminy Kościan zs. w Kiełczewie

- „Święty Marcin wzorem do naśladowania” – spotkanie w bibliotece z przedszkolakami z Kościana
- „Bajkowe przedpołudnie” – spotkanie uczniami klas I-III ze szkoły z Kokorzyna
- „Znam te baśnie!” – wizyta przedszkolaków z Kościana
- „Kto przytuli misia Tulsia?” – zajęcia w przedszkolu w Starych Oborzyskach
- „Nie obejdzie się bez misia...” – zajęcia z uczniami klas I-III ze Szkoły Podstawowej w Racocie z okazji Światowego Dnia Pluszowego Misia (Filia Racot)
- „Światowy Dzień Pluszowego Misia” – zajęcia literacko-plastyczne dla przedszkolaków (Filia Stary Lubosz) oraz dla dzieci z „zerówki” i klas I (Filia Turew)

- „Dary jesieni” – zajęcia literacko-plastyczne dla uczniów z „zerówki” Szkoły Podstawowej w Turwi o (Filia Turew)

Koźmin Wielkopolski (pow. Krotoszyn)

- „Mała książka – wielki człowiek” – akcja promująca rodzinne czytanie
- „Pokochaj pluszowego misia” – spotkanie z przedszkolakami z okazji Światowego Dnia Pluszowego Misia
- „Dzień Seniora” – spotkanie z seniorami w ramach obchodów Roku Romantyzmu Polskiego
- „Mikołajkowe spotkania z książką” – zajęcia dla 6-latków i uczniów klas I-III
- „Historie ukryte w szufladach” – wystawa zdjęć z Koźmina Wlkp

Krobia (pow. Gostyń)

- Andrzejkowe zajęcia dla dzieci (Filia w Chwałkowie)
- Spotkanie poetyckie w rocznicę Odzyskania Niepodległości z mieszkańcami Domu Opieki Społecznej (Filia w Chwałkowie)
- „Moje wymarzone Święta Bożego Narodzenia” – konkurs plastyczny dla dzieci (Filia w Chwałkowie)
- „Dzień Postaci z Bajek” – teatrzyk kamishibai u przedszkolaków (Filia w Pudliszkach)
- „Zwierzak-bohater” – podsumowanie konkursu plastycznego (Filia w Pudliszkach)

Krotoszyn

- „Śladami Wandy Rutkiewicz” – spotkanie z Piotrem Wnukiem w ramach Klubu Podróżnika Arkady
- „Najweselsza książka roku” – spotkanie z Kamilią Placko-Woźniąską oraz promocja książki „Tydzień Baby czyli setka na jubileusz”
- „Zbywalność rzeczy” – wieczór poetycko-autorski z Januszem Urbanikiem oraz promocja tomiku poezji „Zbywalność rzeczy”
- Spotkania autorskie z Ewą Martynkien na temat tolerancji w oparciu o książkę „Mój kumpel Jeremi” oraz z Elizą Piotrowską (Oddział dla Dzieci i Młodzieży)
- Klub Maluszkowo – zajęcia dla dzieci pod hasłem: „Poznajemy kolory”, „Dzień Kredki”, „Dzień Misia”, „Ozdoby świąteczne” (Oddział dla Dzieci i Młodzieży)
- „Światowy Dzień Pluszowego Misia” – spotkania z grupami przedszkolnymi (Oddział dla Dzieci i Młodzieży)
- „Moja ulubiona postać z bajki” – konkurs plastyczny (Filia Krotoszyn)
- „Zakładka do książki” – konkurs plastyczny (filie: Benice i Orpiszew)
- „Przerwa na czytanie” – akcja czytelnicza (Filia Orpiszew)

Krzywiń (pow. Kościan)

- Warsztaty teatralne – zajęcia dla dzieci i młodzieży z rytmiki oraz ruchu scenicznego,
- Warsztaty międzykulturowe – zajęcia animacyjne dla dzieci polskich i ukraińskich, poznawanie kaligrafii, tworzenie lasu w słoiku, zdobienie ekologicznych toreb, odnawianie starych donic i szklanych naczyń,
- Dzień Postaci z Bajek – zajęcia animacyjne dla przedszkolaków
- „Andrzejki w Bielewie” – obchody andrzejkowe w Klubie Seniora
- „Narodowe Święto Niepodległości” i „Nowości literackie dla dzieci i dorosłych” – wystawy stacjonarne i na stronie internetowej Biblioteki
- „Zimowy las” – warsztaty plastyczne dla dzieci (Filia Lubiń)

Lądek (pow. Słupca)

- „Mała książka – wielki człowiek” – w ramach akcji wizyta w przedszkolach z terenu gminy Lądek
- „Świąteczna zakładka do książki” – konkurs świąteczny

Leszno

- Szkolenie z edukacji międzykulturowej w ramach projektu „Kultura Wspólna”
- „Międzynarodowy Listopad Poetycki” – lekcje poetyckie dla uczniów
- „Generacje” – spotkanie literackie
- „Zaduszki Poetyckie” – projekt artystyczny
- Warsztaty teatralne dla dzieci
- „Co to jest niepodległość?” – warsztaty literacko-muzyczne
- „Między wierszami”: Iwaskiewiczowa, Pawlikowska i Krzywicka – spotkania literackie
- Spotkanie autorskie z Igozem Witkowskim
- Wernisaż wystawy członków sekcji plastycznej Uniwersytetu Trzeciego Wieku
- Spotkanie autorskie z Bolesławem Menclem i promocja jego książki „Przywracanie pamięci”
- „Karaoke patriotyczne” – spotkanie muzyczne z okazji 11 Listopada
- Promocja książki „Ocalić od zapomnienia. Wspomnienia leszczyńskich sybiraków”
- Zajęcia dla dzieci z wykorzystaniem Bajkowitza
- Spotkanie autorskie z Joanną Lamparską
- Spotkanie autorskie z Andrzejem Wójcikiewiczem
- Spotkanie autorskie z ks. Jarosławem Wąsowiczem i promocja jego książki „Defensor Ecclesiae”
- „Filmografia Jazzu” – koncert Laury Marti i Natalii Liebiedewej
- „Traviata” – opera z audiodeskrypcją

- Spotkanie autorskie z Aleksandrem Lwowem
- „Porozmawiajmy o świętach” – warsztaty
- „Interpretacja muzyki żydowskiej” – przesłuchania w konkursie
- Spotkanie autorskie z Agnieszką Fiedorowicz
- Spotkanie autorskie z Joanną Zator
- „Dzień Pluszowego Misia u Świetliczaków” – zajęcia edukacyjne dla dzieci
- Spotkanie z Małgorzatą Gniazdowską połączone ze spacerem tematycznym: „Tajemnice rodu Sułkowskich”
- Spotkanie autorskie z Joanną Jodełką
- Spotkanie autorskie z Jackiem Komudą
- „Krajobraz cmentarzy wyznaniowych w Polsce” – wystawa fotograficzna

Łubowo (pow. Gniezno)

- Warsztaty plecienia sznurka – zajęcia dla dorosłych
- „Zimna porcelana na pożegnanie jesieni” – warsztaty dla dorosłych.
- Święto Niepodległości – udział w mszy świętej w łubowskim kościele, przemarsz mieszkańców prowadzony przez grupę rekonstrukcyjną i poczet sztandarowy do BPICK Gminy Łubowo oraz słodki poczęstunek (współorg. Szkoła Podstawowa im. Powstańców Wielkopolskich w Fałkowie)
- Portrety filmowe przygotowane przez Biuro Programu „Niepodległa” prezentujące bohaterów niepodległej Polski (Facebook).
- Światowy Dzień Pluszowego Misia – zajęcia dla dzieci z „zerówki”: poznawanie misiów – bohaterów książek, ciekawostki i piosenki o pluszakach, poznawanie tajników gry na gitarze i ukulele, zwiedzanie wystawy bibliotecznych bajek i maskotek, zabawa ruchowa „Stary niedźwiedź mocno śpi” oraz praca plastyczna

Mieleszyn (pow. Gniezno)

- Spotkanie z uczniami klas VI i VIII – rozmowy o zaletach i korzyściach czytania, prezentacja literatury młodzieżowej, ankieta
- Światowy Dzień Postaci z Bajek – spotkanie z uczniami klas I-III szkoły podstawowej, teatrzyk kamishibai, zagadki, konkurs online
- Światowy Dzień Pluszowego Misia – konkurs plastyczny dla szkół i przedszkoli z terenu gminy

Orchowo (pow. Sępca)

- Wystawa z okazji 100. rocznicy urodzin Stanisława Pijanowskiego, twórcy i kustosa Muzeum Głucha Puszcza
- „Piernikowe warsztaty” – pieczenie i ozdabianie świątecznych pierników

Ostrowite (pow. Sępca)

- „Jesienne wianki na drzwi” – warsztaty kreatywne dla dzieci i młodzieży

- „Świece żelowe – warsztaty kreatywne dla dzieci i młodzieży

Pakośław (pow. Rawicz)

- „Dzień Postaci z Bajek” – jesienny spacer po parku z postaciami z bajek i głośne czytanie
- „Wielka uczta z bajkowymi postaciami” – warsztaty
- „O niepodległej Polsce” – warsztaty z okazji Narodowego Święta Niepodległości,
- „Jesienno-bajkowy zawrót głowy” – warsztaty i głośne czytanie bajek
- „Marcel Proust i jego powieść W poszukiwaniu straconego czasu” – wystawa książek w cyklu „Sylwetki literackie”
- „W kolorowym świecie kredek” – zadanie plastyczne z okazji Dnia Kredki
- „Dzień Pluszowego Misia” – warsztaty dla dzieci „Nasz przyjaciel miś, świętuje z dziećmi dziś” oraz „Pluszowe misie dzisiaj świętują, od wszystkich dzieci życzenia przyjmują”
- „Jeż to bardzo ważny zwierz” – zajęcia edukacyjno-plastyczne dla dzieci z klas I (Filia w Chojnie)
- „Dzieci lubią misie, misie lubią dzieci” – zabawy dla dzieci z klas III z okazji Dnia Pluszowego Misia (Filia w Chojnie)

Pępowo (pow. Gostyń)

- Spotkanie z Łukaszem Wierzbickim, autorem książki „Dziadek i niedźwiadek”

Piaski (pow. Gostyń)

- „Świętuj z biblioteką” – akcja czytelnicza skierowana do dzieci
- „Kalendarz adwentowy” – akcja czytelnicza skierowana do dzieci
- „Dzień Pluszowego Misia” – spotkania w przedszkolach (także Filia w Szelejewie)
- Spotkanie autorskie z Łukaszem Wierzbickim w szkole podstawowej

Pleszew

- Koncert Henry’ego No Hurry
- Spotkanie z Adamem Włodarczykiem, Jarosławem Niemannem, Tristaniem Szymańskim – podróżnikami z Pleszewa
- Spotkanie z generałem Waldemarem Skrzypczakiem
- Spotkanie z Moniką Sobień-Górką – dziennikarką, scenarzystką i pisarką oraz satyrykiem Robertem Górskim
- Spotkanie z profilerem Bogdanem Lachem
- Spotkanie autorskie z podróżnikiem Danielem Kocujem
- „Bez/senna” – recital Anny Guzik
- Spotkanie z Ewą Martynkien, autorką książek dla dzieci
- Spotkanie z dziennikarzem Jackiem Podemskim

- „Aktywna kobieta – dieta i suplementacja” – wykład dietetyczki Marii Piechockiej
- Festiwal Fantastyki z udziałem pisarzy: Maksa Dietera i Pawła Kopijera

Pogorzela (pow. Gostyń)

- Spotkanie z Łukaszem Wierzbickim dla przedszkolaków z Głuchowa

Poniec (pow. Gostyń)

- Spotkanie autorskie dla dzieci z Łukaszem Wierzbickim (przy współpracy BPMiG w Gostyniu)

Słupca

- „Wokół jedzenia, tradycji i czasów” – spotkanie z Łukaszem Modelskim, historykiem, dziennikarzem i pisarzem
- Warsztaty literacko-plastyczne z Przemysławem Wechterowiczem, pisarzem, autorem książek obrazkowych
- Światowy Dzień Seniora – spotkanie z seniorami i młodzieżą ze Specjalnego Ośrodka Szkolno-Wychowawczego
- „Tobi uczy, Tobi bawi, zdrowia mądrość Wam wyjawi” – warsztaty z Marzeną Żurek dla przedszkolaków
- „Dieta dorosłego człowieka” – zajęcia z Marzeną Żurek dla uczestników Warsztatu Terapii Zajęciowej
- „Nasze kochane zwierzaki – rozstrzygnięcie powiatowego konkursu plastycznego
- „Smakowite wierszyki ćwiczące języki” – warsztaty literacko-plastyczne z Katarzyną Wiśniewską i Pauliną Tarczewską
- „Tajemnice zdradza się w kuchni” – spotkanie autorskie z Witoldem Szablowskim, dziennikarzem i pisarzem
- Trzydniowe warsztaty tworzenia bajki sensorycznej realizowane przez Żywą Pracownię z Krakowa

Szamotuły

- „Zamki i Klucze. Literacki pokój zagadek” – escape room nawiązujący do komiksu Joe Hilla i Gabriela Rodrigueza oraz opartego na nim serialu „Locke&Key”
- Spotkanie autorskie z Kamillą Placko-Wozińską, autorką felietonów w „Głosie Wielkopolskim” i „Gazecie Poznańskiej” oraz promocja jej książki „Tydzień Baby” z udziałem Wiesława Kota
- „Jak rozmawiać trzeba z psem” – dogoterapia w bibliotece, spotkanie Oliwii Hawryszkiewicz i jej psa z dziećmi
- Charytatywna wystawa malarstwa Marii Antkowiak, artystki związanej z Szamotułami

- I Szamotulskie Dyktando o „Pióro Edmunda Calliera” – konkurs ortograficzny dla dzieci i dorosłych z udziałem Karoliny Martin, aktorki i lalkarki pochodzącej z Szamotuł

Śmigiel (pow. Kościan)

- „Katalog online w praktyce” – warsztaty czytelnicze dla klas VI
- „Poznaję bibliotekę i bohaterów bajek” – zajęcia dla klasy I (Filia w Starym Bojanowie)
- Grupa Zabawowa Urwiski – zajęcia dla dzieci w wieku 1-3 lat oraz ich rodziców (Filia w Starym Bojanowie)
- Grupa zabawowa „Maluszki” – spotkania dla dzieci w wieku 1-3 (Filia w Czaczu)
- „Jeż kolczasty zwierz” – warsztaty dla przedszkolaków (Filia w Czaczu)
- Zajęcia muzyczne dla uczniów z przedszkola i szkoły podstawowej ze Śmigla i Czacza (Filia w Nietążkowie)

Turek

- „Śladami Lokalnych Bohaterów” – podsumowanie projektu
- Spotkanie autorskie z Jackiem Pęczakiem
- Warsztaty dla dzieci z Kicią Kocią
- Spotkanie autorskie z Moniką Skikiewicz
- „Asy z Piątej Klasy w podróży” – podsumowanie projektu
- „Kobieta i mężczyzna. Kto jest winien i dlaczego... mężczyzna” – spotkanie z Krzysztofem Kupińskim
- „Miś mój super bohater” – konkurs plastyczny
- Biblioteczny Klub Filmowy

Witkowo (pow. Gniezno)

- „Zima w książkach” – wystawa

Zagórów (pow. Sępca)

- „Animus serce moje” – spotkanie uczestników sekcji literackiej Uniwersytetu Trzeciego Wieku z artystą Piotrem Pilarskim
- „Wizyta w krainie czarów” – warsztaty andrzejkowe przedszkolaków w oparciu o bajkę „Wróżka Amelka” (Filia w Trąbczynie)

Zduny (pow. Krotoszyn)

- „Bajkowy pociąg – spotkanie z przedszkolakami z okazji Międzynarodowego Dnia Postaci z Bajek” (Baszków)
- „Dzień Niepodległości – tradycje i zwyczaje” – spotkanie z uczniami szkoły podstawowej
- „Aktywność to najlepszy lek na seniora wiek” – zajęcia z fizykoterapeutką

- „Terapia mózgu” – zajęcia z psychologiem dla dorosłych
- „Szlachetne zdrowie” – spotkanie Klubu Miłośników Biblioteki (Baszków)
- „Bezpieczny senior” – spotkanie z Renatą Drygas na temat profilaktyki raka piersi oraz z Pauliną Potarzycką na temat zabezpieczeń przed oszustwami (Baszków)
- „Przyrodniczy raj na Oceanie Indyjskim – Seszele” – spotkanie z podróżnikiem Andrzejem Aleksandrakiem
- „Światowy Dzień Pluszowego Misia” – zajęcia z przedszkolakami (także: Baszków)
- #CodeWeek – kodowanie i nowe technologie w bibliotece
- „BiblioMALUCH” – zajęcia prowadzone metodami aktywizującymi „Poznanie otoczenia poprzez zmysł dotyku (także: Baszków, Konarzew)
- „Ugotuj mi bajkę” – spotkanie w ramach cyklu „Nasza Mała Biblioteka”, interpretacja opowiadania Majdy Koren
- „BiblioNITKI” – warsztaty szydełkowania (Konarzew)

Zdziechowa (pow. Gniezno)

- „Głośne czytanie” dla uczniów szkoły podstawowej pod hasłem: „rezygnacja”
- Dzień Postaci z Bajek – konkursy, zabawy, czytanie bajek
- „Symbole narodowe” – zajęcia biblioteczne związane ze 104. rocznicą odzyskania przez Polskę niepodległości
- „Każdy z nas jest inny” – zajęcia w ramach akcji „Mała książka – wielki człowiek”, czytanie fragmentów opowiadań, pogadanka na temat przeciwnieństw, zagadki, puzzle, quizy
- „Stanisława Walasiewicz 1911-1980. Fotograficzna opowieść najszybszej kobiety świata” – wernisaż wystawy
- „Zdrowy przedszkolak, to szczęśliwy przedszkolak” – Gminny Festiwal Piosenki Przedszkolaka
- „Życie zwierząt i ptaków w lesie zimą” – zajęcia z udziałem przedszkolaków

C. WOJEWÓDZKA BIBLIOTEKA PUBLICZNA I CENTRUM
ANIMACJI KULTURY NA ŁAMACH PRASY

A JEDNAK podzielenie / Jakub Beczek. W: O d r a . – 2022, nr 10, s. 111-113

Omówienie debiutanckiej książki Macieja Libicha „Przeptywy” wydanej przez WBPICAK.

DLA czytających / ABO. W: M o n i t o r W i k p . – 2021, nr 12, s. 12

O projekcie „Jeżyce” realizowanym przez WBPICAK w 2022 r.

HASŁA przedmiotowe Bibliografii Regionalnej Wielkopolski w aspekcie deskryptorów Biblioteki Narodowej / Hanna Grygiel. W: B i b l i o t e k a r z . – 2022, nr 7-8, s. 4-7

Tekst wygłoszony przez bibliografkę WBPICAK podczas 40. spotkania Zespołu ds. Bibliografii Regionalnej Zarządu Głównego Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich w Zielonej Górze.

INFORMATOR kulturalny WOK / Julia Adamczak. W: G o n i e c Z i e m i W r o - n i e c k i e j . – 2022, nr 11, s. [20-21]

Relacja z VIII Ogólnopolskiego Turnieju Tańców Polskich o Wielkopolski Bat z udziałem Zespołu Folklorystycznego „Wielkopolanie”.

KSIĄŻKA dla seniora / RAK. W: M o n i t o r W i e l k o p o l s k i – 2022, nr 11, s. 7

Nowa oferta biblioteczna WBPICAK – książka na telefon skierowana do seniorów na terenie dzielnicy Jeżyce w Poznaniu.

MARTA Stachniątek POLSKI WRAP. W: I K S . – 2022, nr 12, s. [104]

Reklama tomiku Marty Stachniątek „polski wrap” wydanego przez WBPICAK, wyróżnionego Wrocławską Nagrodą Poetycką Silesius za najlepszy poetycki debiut roku.

NAGRODA Literacka Gdynia za tom „gift. z Podlasia” Justyny Kulikowskiej wydany przez Wydawnictwo WBPICAK w Poznaniu w serii Biblioteka Poezji Współczesnej. W: I K S . – 2022, nr 10, s. 77

Reklama nagrodzonego tomiku poezji.

NIEWYMUSZONA dyrygentura poezji / Michał Pabian. W: I K S . – 2022, nr 12, s. 27

Omówienie książki poetyckiej Edwarda Pasewicza „Darkslide” wydanej przez WBPiCAK.

PIOTR Florczyk: Granice. Biblioteka Poezji Współczesnej [...] / Or. W: O d r a . – 2022, nr 12, s. 119-120

Omówienie książki poetyckiej Piotra Florczyka „Granice” wydanej przez WBPiCAK.

PODRÓŻ fotograficzna / Adam Jastrzębowski. W: I K S . – 2022, nr 10, s. 12-13
6. Wielkopolski Festiwal Fotografii im. Ireneusza Zjeżdżałki zorganizowany przez WBPiCAK.

PRZYSZŁOŚĆ jest bezpieczniejsza / Rafał Rózewicz. W: O d r a . – 2022, nr 11, s. 111-112

Omówienie książki poetyckiej Tomusza Dalasińskiego „Sztuka zbierania mgły” wydanej przez WBPiCAK.

WIELE w jednym / Marek Olszewski. W: N o w e K s i ą ż k i . – 2022, nr 12, s. 30-31

Omówienie książki poetyckiej Artura Szlosarka „Wagary w czyścicu” wydanej przez WBPiCAK.

WOJEWÓDZKA Biblioteka Publiczna i Centrum Animacji Kultury. W: I K S . – 2022, nr 10, s. 76

Imprezy organizowane przez WBPiCAK w październiku 2022 r.

WOJEWÓDZKA Biblioteka Publiczna i Centrum Animacji Kultury. W: I K S . – 2022, nr 11, s. 75

Imprezy organizowane przez WBPiCAK w listopadzie 2022 r.

WOJEWÓDZKA Biblioteka Publiczna i Centrum Animacji Kultury. W: I K S . – 2022, nr 12, s. 75

Imprezy organizowane przez WBPiCAK w grudniu 2022 r.

WYDAWNICTWO Biblioteki Publicznej i Centrum Animacji Kultury. W: I K S . – 2022, nr 10, s. 78

Nowości wydawnicze WBPiCAK w październiku 2022 r.

WYDAWNICTWO Biblioteki Publicznej i Centrum Animacji Kultury. W: I K S . – 2022, nr 11, s. 76-77

Nowości wydawnicze WBPiCAK w listopadzie 2022 r.

V. KRONIKA

A. Polskie nagrody i wyróżnienia

- **Nagrodę im. Ryszarda Kapuścińskiego** w 2022 roku za najlepszy reportaż wydany w Polsce w 2021 roku otrzymał hiszpański pisarz i reportażysta *Ander Izagirre* za książkę „Potosí. Góra, która zjada ludzi”.
- **Nagrodę Nike** w 2022 roku otrzymał *Jerzy Jarniewicz* za tomik poetycki „Mondo cane”. **Nagrodę Nike Czytelników** wręczono *Joannie Ostrowskiej* za reportaż historyczny „Oni. Homoseksualiści w czasie II wojny światowej”.
- **Nagrodę im. Kornela Makuszyńskiego** w 2022 roku otrzymała *Katarzyna Wasilkowska* za książkę „Już, już!”.
- **Nagrodę im. Arkadego Fiedlera „Bursztynowy Motyl”** w 2022 roku otrzymał *Dionisios Sturis* za reportaż „Zachód słońca na Santorini. Ciemniejsza strona Grecji”.
- **Nagrodę Fundacji im. Kościelskich** za 2022 rok otrzymał *Bartosz Sadulski* za książkę „Rzeszot”.
- **Nagrodę „Złotej Róży”** w 2022 roku za najlepszą książkę popularnonaukową minionego sezonu wydawniczego otrzymała *Agnieszka Krzemińska* za książkę „Grody, garnki i uczeni. O archeologicznych tajemnicach ziem polskich”
- **Nagrodę Poetycką Silesius** w 2022 roku otrzymali: *Krzysztof Siwczyk* za tom „Krematoria I. Krematoria II” (Książka roku); *Marta Stachniałek* za tomik „polski wrap” (Debiut roku); *Marcin Senddecki* za całokształt twórczości.
- **Literacką Nagrodę Europy Środkowej Angelus** w 2022 roku otrzymali *Edward Pasewicz* za powieść „Pulverkopf” oraz *Daniel Warmuz* za przekład z węgierskiego „Szatańskiego pomiotu” *Zoltána Mihálego Nagya*. **Nagrodę im. Natalii Gorbaniewskiej** przyznawaną w plebiscycie publiczności otrzymał czeski pisarz *Jaroslav Rudiš* za książkę „Ostatnia podróż Wintemberga”.
- **Górnośląską Nagrodę Literacką „Juliusz”** w 2022 roku otrzymał *Artur Domosławski* za książkę biograficzną „Wygnaniec. 21 scen z życia Zygmunta Baumana”.

- **Główną Nagrodę Literacką im. Jerzego Żuławskiego** w 2022 roku otrzymała *Magdalena Salik* za powieść fantastyczną „Płomień”.
- **Nagrody Literatury na Świecie** za 2021 rok otrzymali: *Elżbieta Jogalla* za tłumaczenie „Poematu o Rodanie” Frederi Mistrala (poezja) oraz *Karolina Wilamowska* za tłumaczenie powieści „Kurator” Györgya Konrada (Nowa Twarz); *Andrij Saweneć i Aleksandra Zińczuk* za redakcję serii „Wschodni Express” (Inicjatywa Wydawnicza); *Piotr Śniedziewski* za książkę „Flaubert. Anatomia stylu” oraz *Maciej Świerkocki* za „Łódź Ulissesa” (Literaturoznawstwo, Translatologia, Komparatystyka).
- **Nagrodę imienia Andrzeja Siemka** otrzymał *Marcin Wicha* za książkę „Kierunek zwiedzania”. Laureatką **nagrody „Mamut”** za całokształt pracy przekładowej została *Halina Kralowa*.
- **Nagrodę im. Beaty Pawlak** w 2022 roku otrzymał *Konstanty Gebert* za „Ostateczne rozwiązania. Ludobójcy i ich dzieło” – najlepszą książkę na temat innych kultur, religii i cywilizacji.
- **Nagrodę „Złoty Pocisk”** otrzymali: *Jakub Żulczyk* za książkę „Informacja zwrotna” (Najlepsza polska powieść kryminalna), *Tomasz Duszyński* za książkę „Glatz. Zamieć” (Najlepsza polska powieść kryminalno-historyczna) oraz *Donato Carrisi* za książkę „Dom głosów” (Najlepsza zagraniczna powieść kryminalna). **Nagrodę Publiczności** przyznano *Wojciechowi Chmielarzowi*, a **Nagrodę Specjalną** *Alkowi Rogozińskiemu*.
- **Nagrodę im. Jana Długosza** w 2022 roku otrzymał *Rafał Matyja* za książkę „Miejski grunt. 250 lat polskiej gry z nowoczesnością”.
- **Międzynarodową Nagrodę Literacką im. Zbigniewa Herberta** w 2022 roku otrzymała *Marianna Kijanowska*, ukraińska poetka i tłumaczka, autorka tomu wierszy „Babi Jar. Na głosy”.
- **Nagrodę Główną im. ks. Jana Twardowskiego** za wyróżniający się tom poetycki wydany w 2021 roku otrzymał *Janusz Nowak* za tom wierszy „w nawiasie”.
- **Nagrodę Conrada** w 2022 roku otrzymała *Paulina Siegień* za książkę „Miasto bajka” – najlepszy prozatorski debiut w 2021 roku.
- **Nagrodę dla Książki Reporterskiej Roku** konkursu Grand Press w 2022 roku otrzymała *Ilona Wiśniewska* za reportaż „Migot. Z krańca Grenlandii”. **Nagroda Czytelników** przypadła książce „Zderzenie czołowe. Historia katastrofy kolejowej pod Szczekocinami” *Bartosza Jakubowskiego*.

- **Nagrodę Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego** w 2022 roku w dziedzinie literatury otrzymał pisarz, krytyk, historyk literatury, prof. *Wojciech Kudyba*. Jedną z nagród **za całokształt twórczości** przyznano poecie *Leszkowi Długoszowi*.

B. Międzynarodowe nagrody i wyróżnienia

- **Nagrodę Nobla** w dziedzinie literatury w 2022 roku otrzymała *Annie Ernaux* – francuska pisarka.
- **Nagrodę Pokojową Księgarzy Niemieckich** w 2022 roku otrzymał *Serhij Żadan* – ukraiński poeta, pisarz, muzyk i animator życia literackiego Ukrainy „za wybitną kreatywność i humanitarną postawę, z jaką opiekuje się ludźmi w czasie wojny”.
- **Nagrodę im. Goncourtów** w 2022 roku otrzymała francuska pisarka *Brigitte Giraud* za powieść „Vivre vite”.
- **Nagrodę Bookera** w 2022 roku otrzymał pochodzący ze Sri Lanki pisarz *Shehan Karunatilak* za powieść „Siedem księżyców Maaliego Almeidy” (*The Seven Moons of Maali*).
- **Nagrodę Translatorską Drahomanowa** w 2022 roku przyznano *Bohdanowi Zadurze* za najlepsze tłumaczenie powieści „Lutecja” *Jurija Wynnyczuka*.

C. Zmarli

- ALICJA WOŁODŹKO-BUTKIEWICZ (19.09.2022), rusycystka, tłumaczka, znawczyni literatury rosyjskiej, dyrektor Instytutu Rusycystyki Uniwersytetu Warszawskiego (2002-2012)
- ALINA KOWALCZYKOWA (13.08.2022), badaczka literatury, pedagogka, znawczyni literatury okresu romantyzmu
- ANDRZEJ MAREK WYRWA (17.11.2022), historyk, archeolog, dyrektor Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy
- ANGELO BADALAMENTI (11.12.2022), amerykański kompozytor pochodzenia włoskiego, współpracujący z reżyserem *Davidem Lynchem*, laureat nagrody Grammy
- FELIKS W. KRES (właśc. Witold Chmielecki) (13.10.2022), pisarz fantazy, felietonista
- FRANCISZEK PIECZKA (23.09.2022), aktor teatralny i filmowy

- HANS MAGNUS ENZENSBERGER (24.11.2022), niemiecki poeta, pisarz, tłumacz i redaktor
- HILARY MANTEL (22.09.2022), brytyjska pisarka, dwukrotna laureatka Nagrody Bookera
- IRENA MORAWSKA (23.08.2022), dziennikarka, reporterka, scenarzystka
- JACEK KOLBUSZEWSKI (10.09.2022), historyk literatury polskiej i literatur zachodniosłowiańskich, profesor zwyczajny w Instytucie Filologii Polskiej Uniwersytetu Wrocławskiego, znawca i tłumacz literatury łotewskiej
- JERZY KRONHOLD (13.11.2022), poeta, reżyser, działacz kultury, dyplomata
- JERZY SIEMISŁAW ŁĄTKA (29.10.2022), etnolog, orientalista, dziennikarz
- JERZY URBAN (3.10.2022), dziennikarz, publicysta, satyryk, pisarz i polityk
- LESZEK ENGELKING (22.10.2022), filolog, literaturoznawca, poeta, nowelista, tłumacz i krytyk literacki
- MARIAN FUKS (23.10.2022), historyk, muzykolog, były dyrektor i pracownik naukowy Żydowskiego Instytutu Historycznego
- MIECZYŚLAW GOGACZ (13.09.2022), filozof i teolog, przedstawiciel tomizmu
- MIROŚLAW HERMASZEWSKI (12.12.2022) lotnik i kosmonauta, generał brygady Wojska Polskiego. Pierwszy i jedyny Polak, który odbył lot w kosmos
- ROMUALD POŁCZYŃSKI (2.11.2022) dziennikarz, publicysta, znawca i popularyzator muzyki
- THEO RICHMOND (25.08.2022) filmowiec, publicysta, pisarz brytyjski żydowskiego pochodzenia, związany z Koninem
- TOMASZ WOŁEK (21.09.2022) dziennikarz, publicysta i komentator sportowy, działacz opozycji w okresie PRL
- WOJCIECH BANACH (20.09.2022) poeta, prezes bydgoskiego oddziału Stowarzyszenia Pisarzy Polskich
- WOJCIECH SIKORA (4.08.2022) publicysta, redaktor, działacz polityczny, prezes Stowarzyszenia „Instytut Literacki Kultura” w Maisons-Laffitte
- ZOFIA POSMYSZ-PIASECKA (8.08.2022) pisarka, scenarzystka